

כל סימני
שקבתא דמשיחא
שאתם צדיכים לדעת

פֿל סימני עקבתא דמשיחא שפדורנו

ירושלים חשון שנת תשפ"ו

המחבר: הרב אפרים פחלון שליט"א

הַקְדָּמָה

הַשִּׁבְחָה וְהַהוֹדָאָה לַהֲשֵׁם יִתְבָּרֵךְ עַל כָּל חֲסִדָיו שֶׁעָשָׂה עוֹשֶׂה וַיַּעֲשֶׂה עִם עַמּוֹ הָאֱהוּבָה עִם יִשְׂרָאֵל בְּכָל לְוַעֲמָנוּ בְּפָרֵט.

הַתּוֹדָה וְהַבְּרָכָה לַהוֹרִים הַיְקָרִים אָבִי מוֹרֵי רַבֵּי חַיִּים פֶּחֶלֶזֶן שְׁלִיט"א, וְאִמִּי מוֹרֵתִי הַרְבֵּנִית שׁוֹלְמִית תַּחֲנָה, עַל כָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁעָשׂוּ מֵאֶזְרָא וְעַד עַתָּה, שֶׁאוֹכֵל לְקַיֵּם מֵאֵמֶר הַכָּתוּב "שִׁבְתִּי בְּבֵית ה' כָּל יְמֵי חַיֵּי לַחַזוֹת בְּנוֹעַם ה' וּלְבַקֵּר בְּהִיכָלוֹ" (תְּהִלִּים כז, ד).

וּבְכָל לַהֲהוֹדָאָה אוֹדָה לְחַמֵּי הַיְקָר הָרַב חַיִּים שְׁמוּאֵל וְחַמֵּתִי הַיְקָרָה הַרְבֵּנִית עֲנַת שִׁיחִיו, הַמְשַׁפִּיעִים מְאוּצָר טוֹבָם בְּלֵב שְׁלֵם וּבִנְפֶשׁ חֲפָצָה בְּכָל עֵת מִצָּא. בְּרַכַּת שָׁמַיִם עֲלֵיהֶם וְעַל כָּל

הַמְשַׁפְּחָה תַּחֲוִיל אִישׁ לְפִי מִהֲלָלוֹ, וַיִּתֵּן לָהֶם ה' כָּל־כֶּבֶד וְכָל עֲצָתָם
יִמְלֵא.

אֲשִׁירָה לֵה' בְּחַיֵּי עַל הַזְכוֹת לְלִמּוּד בְּבֵית הַמְדָּרָשׁ הַגָּדוֹל כּוֹלֵל
'יִוְרוֹ מִשְׁפָּטִיךְ' בְּרֹאשׁוֹתוֹ וְהִנְהִיגְתוּ שֶׁל מוֹרְנוֹ וְרַבְּנוֹ עֲמוּד הַהֲלָכָה
רַבִּי גִדְעוֹן בֶּן מֹשֶׁה שְׁלִיט"א, כְּעֲמוּד הָאֵשׁ לִפְנֵי הַמַּחֲנֶה מוֹרָה לָנוּ
אֶת הַדָּרֶךְ אֲשֶׁר נִלְךְ בָּהּ וְאֵת הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר נַעֲשֵׂה. וַיְהִי רָצוֹן שְׁכָל
מִשְׁאֲלוֹת לְבוֹ יִתְקַיְּמוּ לְטוֹבָה אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

וְאֲזַמְרָה לֵאלֹהֵי בְעוֹדֵי עַל הַזְכוֹת הַגָּדוֹלָה שֶׁשָּׂם חֶלְקִי מִמְּזֻכָּה
הַרְבִּים יַחַד עִם יְדִיד נַפְשִׁי וְאַהֲבִי פֶה מַפִּיק מִרְגְּלֵיּוֹת הַרֵב יְרוֹן
רַאוּבֵן שְׁלִיט"א, יוֹשֵׁב רֹאשׁ אֲרָגוֹן 'בְּעֹזֶרֶת הַשֵּׁם', וְגַם חֲבוּרָה זֶה
נַעֲשֵׂה בְּהוֹרָאָתוֹ וְהַכּוֹנֵנְתוֹ, כֹּה יִתֵּן ה' שְׂיִזְכֶּה יַחַד עִם הַעֶזֶר שְׁכַנְגְדוֹ
הַרְבֵּנִית שְׁתַּחֲוֶה, לַעֲשׂוֹת חֵיל לְהַגְדִּיל תוֹרָה וּלְהַאֲדִירָהּ, וַיִּתְקַיֵּם
בּוֹ מִקְרָא שְׁכָתוֹב "וְכָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יַצְלִיחַ" (תְּהִלִּים א, ג)

עֲקֵבְתָּא

דְּמִשְׁיחָא

"וּפְרָצְתָּ יָמָה וְקִדְמָה צְפוּנָה וְנִגְבָּה וְנִבְרָכוּ בְךָ כָּל מְשֻׁפָּחוֹת
הָאֲדָמָה וּבְזֻרְעֶךָ" (בְּרָאשִׁית כח, יד).

וְאַחֲרוֹנָה חֲבִיבָה אַבְרָהָם וְלִי נָאָה לְבָרְךָ לְעִזְרָתִי בַּחַיִּים אֲשֶׁתִּי
הַיְקָרָה הַרְבֵּנִית שְׂרָה מְנָשִׁים בְּאֵהָל תְּבָרְךָ, אֲשֶׁר לָקַחְתָּ עַל עֲצָמָה
אֶת כָּל עוֹל הַבַּיִת וְגִדּוּל הַיְלָדִים, וְכָל שְׂאָר עֲנִינֵי הָעוֹלָם הַזֶּה
לֹקַחַת עָלֶיהָ בְּשִׁמְחָה כְּדִי שְׂאוּכָל לֵישֵׁב בְּבֵית ה' לְאוֹרֶךְ יָמִים.
יְהִי רָצוֹן שְׁנוֹזְפָה לְכָל טוֹבָה וּבְרָכָה, שְׁמִיחָה וְנִמְחַת רוּחַ יְהוּדִית מְכַל
יוֹצְאֵי חֲלָצִינוּ. אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

וְאֵל עִם ה' בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָאֱהוּבִים.

הַחֻבְרַת שְׁלִפְנִיכֶם הִיא תְּמָלוּל שֶׁל שִׁיעוֹר שְׂזָכִינוּ לְמָסֹר לְפָנָי
הוֹשְׁעָנָא רַבָּא תִּשְׁפ"ו עַל עֲנִינֵי 'עֲקֵבְתָּא דְּמִשְׁיחָא', מַה יִּהְיֶה וּמַה
יִקָּרָה, לְפָנָי בָּא עַת הַגְּאוּלָּה.

עֲקֵבְתָּא

דְּמַשִּׁיחָא

כָּל מִי שְׁיֵישׁ לוֹ עֵינַיִם לְרֹאוֹת וְאָזְנִים לְשִׁמּוֹעַ, רוֹאֶה וְשׁוֹמֵעַ
שׁ"הֵנָּה זֶה עוֹמֵד אַחֵר כְּתָלָנוּ" (שִׁיר הַשִּׁירִים פָּרָק ב פְּסוּק ט),
וְ"קוֹל דּוֹדֵי דּוֹפֵק" (שִׁיר הַשִּׁירִים פָּרָק ה פְּסוּק ב), בְּסִימְנֵי הַגָּאוּלָּה
הַדּוֹפְקִים בְּקוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל.

זֶהי רָצוֹן שְׁיֵהִי הַדְּבָרִים לְתוֹעֵלַת כָּלֵל יִשְׂרָאֵל.

הַחֹתֶם בְּכִרְכָּה בְּרֹאשׁ חוֹדֶשׁ מְרַחֲשֹׁן שְׁנַת "אַתָּה יְהוָה לֹא
תִּכְלָא רַחֲמֶיךָ מִמֶּנִּי" (תְּהִלִּים מ, יב) – תִּשְׁפֹּ"ו לִפ"ק.

פֶּה עִיר הַקּוֹדֶשׁ יְרוּשָׁלַּיִם הַבְּנוּיָה.

הַצַּב"י אֶפְרַיִם כְּחִלּוֹן ס"ט.

מבוא

בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם נַעֲשֶׂה וְנַצְלִיחַ בְּסִיעֲתָא דְּשִׁמְיָא. בְּנִסָּה לְהַקִּיף אֶת הַנוֹשָׂא שֶׁל עֲקֵבְתָּא דְּמַשִּׁיחָא. דְּבִרְנוּ עַל זֶה בְּשַׁעוּרִים שׁוֹנִים, עֲשִׂינוּ אִפִּילוּ סְדֵרָה שְׁנִקְרֵאת עֲקֵבְתָּא דְּמַשִּׁיחָא, אָבֵל כָּאן בְּסִיעֲתָא דְּשִׁמְיָא זֶה יִהְיֶה יוֹתֵר מְתַמָּצֵת כָּל הַסִּימָנִים בְּשַׁעוּר אֶחָד, כּוֹלֵל כָּל מִינֵי חֲדוּשִׁים שֶׁבְּסִיעֲתָא דְּשִׁמְיָא יִתְחַדְּשׁוּ בְּתוֹךְ כְּדֵי דִּיבּוּר.

עַל יְדֵי הַשַּׁעוּר הַזֶּה נִבִּין מַה אֲנַחְנוּ צֹרִיכִים לַעֲשׂוֹת.

א' - שְׁתַּבּוּא הַגָּאוּלָּה.

ב' – אִיךָ לַעֲבֹר אֶת כָּל הַתְּהַלִּיף עַד הַגָּאוּלָּה, כִּי לְמַעֲשֶׂה הַתְּהַלִּיף הַזֶּה יִהְיֶה קִשָּׁה. זֶה מַה שֶּׁחֲזו"ל בָּאוּ וְאָמְרוּ בְּגִמְרָא בְּסִנְהֶדְרִין (דף צח עמוד ב), אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן יִיְתִי וְלֹא אֲחֻמִּינִיָּה – שֶׁהַמָּשִׁיחַ יָבֹא אָבֵל אֵינִי רוֹצֶה לְהִיּוֹת בְּאוֹתוֹ הַדּוֹר. גַּם הָאֲמוּרָאִים עוֹלָא וְרַבָּא אָמְרוּ כֵּכָה.

כְּדֵי, שְׁנַבִּין אֶת מְכַלּוֹל הַדְּבָרִים, נִהְיֶה צְמוּדִים לַמִּשְׁנָה בְּסוּף מִסְכַּת סוּטָה (דף מט עמוד ב) שֶׁסִּכְמָה אֶת כָּל הַסִּימָנִים.

הַמִּשְׁנָה בָּאָה וְאוֹמַרְתָּ שֶׁבְּעֵקֶבְתָּא דְּמַשִּׁיחָא כְּלוּמַר בְּעֵקֶבּוֹת הַמָּשִׁיחַ, בְּסוּף הַגָּלוּת וּבְצַעֲדִים הָרָאשׁוֹנִים שֶׁל הַגָּאוּלָּה, חוּצָפָא

יִסְגָּא, הִיָּקֵר יֵאֱמִיר, הִגָּפֵן תַּתֵּן פְּרִיָּה, וְעוֹד וְעוֹד כַּמָּה סִימָנִים.
שְׁלַמְעֶשֶׂה אֲנַחְנוּ נְבוֹא וְנִדְבֵר עַל הַדְּבָרִים הַלֵּלוּ, שְׂיִתְּנוּ לָנוּ קָצֵת
הַבְּחִנָּה, קוֹדֵם כָּל שְׁנֵי־רָאָה שְׁאֲנַחְנוּ בְּזִמְן הַזֶּה. דְּבַר נּוֹסֶף, אֵיךְ
אֲנַחְנוּ כֵּן רוֹצִים לַעֲבוֹר אֶת הַזִּמְן הַזֶּה, בַּצּוּרָה הַטּוֹבָה בְּיֹתֵר. יֵשׁ
כַּעֲשָׂרִים סִימָנִים וּבְעֶזְרַת הַשֵּׁם נַעֲבֹר עֲלֵיהֶם.

נִקְדִּים אֶת דְּבָרֵי רַבֵּנוּ יִצְחָק אַבְרָהָמָא לִמְגֻדְלֵי חֲכָמֵי סְפָרַד בְּסִפְרוֹ
יְשׁוּעוֹת מְשִׁיחוֹ (חֵלֶק שְׁנִי, הָעֵינִן הָרִאשׁוֹן - פֶּרֶק ה') שֶׁכָּתַב וְזֶה
לְשׁוֹנוֹ:

וְהִנֵּה חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבָרְכָה שְׁעָרוֹ בְּנִבּוּאוֹת הָעֲתִידוֹת מִיְנִי
הַטּוֹבוֹת וְהַחֲצֻלּוֹת שְׂיַעֲדוּ הַנְּבִיאִים לִימֹת הַמְּשִׁיחַ, שֶׁהִפְכִּיהֶם
יִקְדְּמוּ לְזִמְן הַגָּאוּלָּה בְּהִכְרַח.

כִּי אִם הָיָה שְׁבֻזְמָן הַגָּאוּלָּה תִּמְלֵא הָאָרֶץ דַּעַה אֶת ה' וְכֻלָּם יִדְעוּ
אוֹתוֹ לְמַקְטָנָם וְעַד גְּדוּלָּתָם (עֵינִן יִשְׁעִיָּה י"א, ט, וְיִרְמְיָהוּ ל"א, ל"ג),
הִנֵּה בְּאַחֲרִית הַגָּלוּת הָיָה הַדְּבַר בְּהִפּוֹךְ, וְלִכְּנֵן אָמַר ר' יוֹחָנָן בְּפֶרֶק
חֵלֶק (סִנְהֶדְרִין דָּף צ"ז עמוד א') 'דוֹר שְׁכָן דְּדוֹד בָּא תִּלְמִידֵי חֲכָמִים
מִתְמַעֲטִין', וְכֵן אָמְרוּ שָׁם (בְּעַמּוּד ב') 'דוֹר שְׁכָן דְּדוֹד בָּא בּוֹ תוֹרָה
מִשְׁתַּפַּחַת מִיִּשְׂרָאֵל', וְרַבֵּי יְהוּדָה אָמַר 'שְׁחֲכַמְתָּ סוֹפְרִים תִּסְרַח,
וְיִרְאִי חֲטָא יִמָּאֶסוּ, וּפְגַיִּי הַדּוֹר כְּפַגְיֵי הַכֶּלֶב, וְהָאֱמֶת נַעֲדֶרֶת שְׁנֵי־אֲמַר
(יִשְׁעִיָּה נ"ט, טו) "וְתָהִי הָאֱמֶת נַעֲדֶרֶת".'.

וְאִם הָיָה שְׂבִימוֹת הַמְּשִׁיחַ שְׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה יִשְׁיגוּ כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּיִשְׁעֶיהָ (נח, יב) "כִּי בְשִׁמְחָה תֵּצְאוּ", וְאוֹמֵר (שָׁם סא, י): "שׁוּשׁ אֲשִׁישׁ בָּהּ", הִנֵּה קוֹדֶם אֵלָיו בְּאַחֲרִית הַגָּלוּת יִהְיֶה בְּהַפּוֹךְ שְׁעִינִי כָּל יִשְׂרָאֵל כָּלוֹת בִּיגּוֹן וְאַנְחָה וְצָרוֹת רַבּוֹת, וּגְזֵרוֹת קָשׁוֹת מִתְחַדְּשׁוֹת עַד שֶׁהָרֵאשׁוֹנָה פְּקוּדָה שְׁנִיָּה מִמֶּהֱרַת לְבוֹא.

וְאִם הָיָה שְׂבִימוֹת הַמְּשִׁיחַ יִהְיֶה שְׂבַע גְּדוֹל כְּמוֹ שֶׁאֱמַר הַנְּבִיא יְחִזְקֵאל (לו, ח) "וְאַתֶּם הָרִי יִשְׂרָאֵל פְּרִיכִם תִּתְּנוּ", וְאוֹמֵר הוֹשַׁע (ב, כג): "אֲעֲנֶה אֶת הַשָּׁמַיִם וְהֵם יַעֲנוּ אֶת הָאָרֶץ וְהָאָרֶץ תַּעֲנֶה אֶת הַדָּגָן וְגו'", הִנֵּה יְקָדִים אֵלָיו בְּהִכָּרַת בְּשָׁבוּעַ שָׁבֵן דָּוִד בָּא בּוֹ, רָעַב גְּדוֹל, וּמִתִּים בּוֹ אֲנָשִׁים וְטַף וְנָשִׁים וְחִסְדִּים וְאֲנָשִׁי מַעֲשֶׂה.

וְאִם הָיָה שְׂבִימוֹת הַמְּשִׁיחַ תִּהְיֶה יְרוּשָׁלַיִם וְכָל סְבִיבוֹתֶיהָ תִּהְיֶה בְּאָרֶץ, הִנֵּה יְקָדִים אֵלָיו בְּהִכָּרַת בְּאַחֲרִית הַגָּלוּת לְדַבְּרֵי רַבִּי יְהוּדָה שֶׁיִּהְיֶה בֵּית וְעַד לְזִנּוּת, וְהַגָּלִיל יִשָּׁם, וְהַגְּבֻלָן יִחָרֵב, וְאֲנָשִׁי גָּלִיל יִסּוּכְבוּ מֵעִיר לְעִיר וְלֹא יִחוּנְנוּ.

וְאִם הָיָה שְׂבִימוֹת הַמְּשִׁיחַ יִהְיֶה שָׁלוֹם בְּאָרֶץ וְכָל שָׁכֵן בֵּין הַחֲכָמִים הַמְּרַבִּים שָׁלוֹם בְּעוֹלָם, הִנֵּה בְּסוֹף הַגָּלוּת יִהְיֶה בְּהַפּוֹךְ כְּמוֹ שֶׁאֱמָרוּ בְּפֶתוּבוֹת (דף קיב עמוד א) 'אֵין בֶּן דָּוִד בָּא עַד שִׁתְּרַבָּה קְטִיגוֹרִיא בֵּין הַתְּלַמִּידִים', אִם מֵהֶם לַעֲצָמָם וְאִם אֵלֵיהֶם מִצַּד הָאוֹיְבִים.

וְאִם הָיָה שְׂבִימוֹת הַמָּשִׁיחַ אָמַר הַנְּבִיא יִשְׁעָיָה (א, כו): "וְאֲשִׁיבָה שְׁפָטֶיךָ כְּבִרְאשׁוֹנָה" וְגו', הִנֵּה יְקָדִים אֵלָיו בְּהִכָּרַח בְּסוֹף הַגְּלוּת הָעֵדֶר הַמְּשֻׁפָּט, כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבִּי שְׁמֵלָאִי מִשָּׁם רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּפָרֶק חֶלֶק (סְנֵהֲדִרִין דָּף צח עמוד א) 'אֵין בֶּן דָּוִד בָּא עַד שֶׁיִּכְלוּ שׁוֹפְטִים וְשׁוֹטְרִים מִיִּשְׂרָאֵל'. עַד כָּאן דְּבַרִּי הָאֶבְרַפְנָאֵל, וְהֵם מְקִיפִים בְּתַמְצִיּוֹתָם אֶת כָּלִּלוּת קוֹנְטֵרַס זֶה.

"וְאֲנִי אֶתְנַהֲלָה לְאִטִּי לְרַגְלִי הַמְּלֹאכָה" (בְּרֵאשִׁית לג, יד) לְבָאֵר וּלְבָרֵר בְּסִייעָתָא דְּשִׁמְיָא סִימֵן אַחֵר סִימֵן מַדְבָּרִי רַבּוּתִינוּ, לְהָאִיר וּלְהָעִיר אֶת כָּלֵל עֲמֵנוּ, בְּכָל תְּהֵלִיךְ הַגְּאוּלָּה הַזֶּה.
 "וְיִהְיֶה נֹעֵם ה' אֶלְקֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָהוּ" (תְּהִלִּים צ, יז).

עִקְבָּתָא דְּמִשְׁיחָא

וְכָךְ כּוֹתֶבֶת הַמִּשְׁנָה בְּעִקְבוֹת הַמִּשְׁיחַ, חוּצָפָא יִסְגָּא. מַה זֶה
בְּעִקְבוֹת מִשְׁיחָא? לְמַה נֶּאֱמַר בְּעִקְבוֹת מִשְׁיחָא? הֲיֵהָ צָרִיךְ לָבוֹא
וְלֹאמַר בְּעִנְיַן הַגְּאוּלָּה. הַתְּחִלַּת הַגְּאוּלָּה. מַה מֵיחָד בְּעִקְבוֹת?

בְּסִפּוּר דָּף עַל הָדָף, מִלְּקֻט מִהֶרְבֵּה סִפּוּרִים, סִפּוּר מְאֹד יָפֵה. הוּא
מְבִיא מַה שֶּׁכָּתֵב בְּסִפּוּר תּוֹלְדוֹת אָדָם, מִרְבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְאוּסְטְרוּבָּה
לְבָאָר אֶת הַפְּסוּק בְּשִׁיר הַשִּׁירִים (פָּרָק א פְּסוּק ח), "צְאִי לָךְ
בְּעִקְבֵי הַצֶּאֱן וְרַעֲי אֶת גְּדִיּוֹתֶיךָ עַל מִשְׁכָּנוֹת הָרוּעִים". מַה זֶה צְאִי
לָךְ בְּעִקְבֵי הַצֶּאֱן? רַש"י מְפָרֵשׁ, הַתְּבוֹנְנוּ בְּדַרְכֵי אֲבוֹתֵיכֶם
הַקְּדוּשִׁים. תַּתְּבוֹנְנוּ בְּדַרְכֵים שֶׁל הָאֲבוֹת שֶׁלָּכֶם הַקְּדוּשִׁים. וַיֵּמָּה
הֲיֵהָ אֶצֶל אֲבֹרָהֶם אֲבִינוּ? "עִקְבֵי אֲשֶׁר שָׁמַע אֲבֹרָהֶם בְּקוֹלִי"
(בְּרַאשִׁית כו, י), וְדַרְכֵי רְבוּתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים הֲיֵהָ דֶּרֶךְ הַדַּעַת,
כְּדֹכְתִּיב "בְּכָל דֶּרֶךְךָ דַּעְהוּ" (מִשְׁלִי ג, ו). וּבְדֶרֶךְ זֶה הַשְׁתַּמְשׁוּ
תָּמִיד, וְכֵן יִהְיֶה לְעֵתִיד לָבוֹא, שְׁתַּתְּרֶבֶה הַדַּעַת בְּעוֹלָם, וְזֶהוּ
בְּ"עִקְבֵי הַצֶּאֱן".

הַרְבֵּי מְאוּסְטְרוּבָּה אוֹמֵר כָּאֵן דְּבָר נִפְלָא. שְׁלִפְנֵי בִיאַת הַמִּשְׁיחַ
יִהְיֶה עִקְבוֹת הַצֶּאֱן. מַה זֶה עִקְבוֹת הַצֶּאֱן? דַּרְכֵי אֲבוֹתֵינוּ. מַה הָיוּ
דַּרְכֵי אֲבוֹתֵינוּ? הָיוּ אֱלוֹפִים בְּדַעַת, הָיוּ מְלָאִים דַּעַת, מְלָאִים
יְדִיעָה, מְלָאִים חֻכְמָה. כִּף לִפְנֵי בִיאַת הַמִּשְׁיחַ יִהְיֶה רְבוּי דַּעַת,
יִהְיֶה רְבוּי תוֹרָה בְּצוּרָה שְׁלֵא הִיתָה כְּדִגְמָתָהּ.

אָצֵל אַבְרָהָם אָבִינוּ הָיָה רַבּוּי דְּעֵת אֵין סוּפִי. הַגְמָרָא בְּסוּף מַסְכֵּת קְדוּשִׁין כּוֹתֵבֶת שְׁאַבְרָהָם אָבִינוּ שָׁמַר אֶת כָּל הַתּוֹרָה כְּלָהּ. מֵאִיפָּה הוּא יָדַע אֶת כָּל הַתּוֹרָה כְּלָהּ עוֹד לִפְנֵי שְׁנֵתָנָה? מוּבָא בְּאַבּוֹת דְּרַבִּי נֶתַן (פֶּרֶק לֵג), וּבְמִדְרַשׁ רַבָּה (פֶּרֶשֶׁת חֲזִי שָׂרָה, פֶּרֶשֶׁה סֵא סִימָן א), שְׁזָמַן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם אָבִינוּ שְׁתֵּי כְּלִיּוֹתָיו כְּשֵׁנִי חֲכָמִים, וְכִשְׁנֵי רַבָּנִים, וְהָיוּ מְבִינִים אוֹתוֹ וְיוֹעֲצוֹת אוֹתוֹ וּמְלַמְּדוֹת אוֹתוֹ חֲכָמָה. כָּל הַלֵּילָהּ, כָּל הַזָּמָן. אַז הָיָה לוֹ לְאַבְרָהָם אָבִינוּ שְׁנֵי רַבָּנִים, שְׁנֵי חֲכָמִים. וּבְמִדְרַשׁ רַבָּה (פֶּרֶשֶׁת וַיִּגַּשׁ פֶּרֶשֶׁה צֶה סִימָן ג) כְּתוּב, שְׁשֵׁתִי כְּלִיּוֹתָיו נַעֲשׂוּ כְּשֵׁתִי כְּדִים שֶׁל מִים שֶׁהָיוּ נוֹבְעוֹת תּוֹרָה. נִבְיָעָה אֵינְסוּפִית.

לִפְנֵי הַרְבֵּה שָׁנִים, כְּשֶׁעוֹר הָיִיתִי הוֹלֵךְ לְהִתְאַרֵּחַ אָצֵל אֲנָשִׁים - הַיּוֹם אֲנִי מִשְׁתַּדֵּל שְׁלֹא – הִתְאַרְחָתִי אָצֵל אֵיזָה יְהוּדִי, וְאִיךְ שְׁאַנִּי נִכְנָס אֲנִי שׁוֹמֵעַ דִּיבּוּרִים. כְּמָה שְׁעוֹת לֹא מַפְסִיקִים הַדִּבּוּרִים, כָּל הַזָּמָן מִיִּשְׁהוּ מְדַבֵּר בְּבֵית. דִּיבּוּרִים, דִּיבּוּרִים. גַּם בְּלֵילָה דִּיבּוּרִים, דִּיבּוּרִים.

”מָה יֵשׁ לָךְ פֹּה תִּפְּי מְדַבֵּר?”

הוּא עָנָה לִי: ”לֹא, אֲנִי שֶׁם שְׁעוּרֵי תּוֹרָה שְׁעוּבָדִים מִהַבְּקָר עַד הַבְּקָר”.

הוא מֵצֵא סִדְרָה שֶׁל שְׁעוּרֵי תוֹרָה מִפְּעִיל וְהוֹלֵךְ וְחוֹזֵר וְכָל הַזְמַן יֵשׁ שְׁעוּרֵי תוֹרָה בְּרָקֵעַ "יוֹם וָלַיְלָה לֹא יִשְׁכָּחוּ", לֹא מִשְׁנָה לוֹ אִם מִקְשִׁיבִים אוֹ לֹא מִקְשִׁיבִים, הַעֲקָר שְׂיֵהֶיָּהּ. פְּגַשְׁתִּי אוֹתוֹ אַחֲרֵי כַּמָּה שָׁנִים, לְצַעֲרִי הוּא קָצַת יָרֵד מִהֲדַרְדֵּר, כִּנְרָאָה הוּא לֹא הִקְשִׁיב. צָרִיךְ לְהִקְשִׁיב, לֹא חֲכָמָה סֵתֵם לְהַשְׁמִיעַ בְּבֵית שִׁיעוּרִים לְקִירוֹת וְלִקְוֹרוֹת.

אָבֵל מַה הִרְעִיזוֹ? יֵשׁ כָּל כּוֹף הִרְבֵּה תוֹרָה הַיּוֹם, בְּלִי סוּף. אֲנִי אֲמַרְתִּי בְּכַמָּה שִׁיעוּרִים, אָדָם הַיּוֹם יָכוֹל לִהְיוֹת תַּלְמִיד חָכָם גַּם אִם הוּא חֲלִילָה עוֹר. יֵשׁ בְּכוֹלָל שֶׁל מוֹר אָבִי, שְׂיֵחָיָה, אַבְרָהָם עוֹר. אֲנִי זוֹכֵר אוֹתוֹ עוֹד שֶׁהוּא הָיָה רוֹאֶה. וְגַם הַיּוֹם כִּשְׁהוּא עוֹר הוּא מַגִּיעַ כָּל יוֹם הוּא לְכוֹלָל עִם מַחֲשָׁב וְאַזְנוֹנוֹת, שׁוֹמֵעַ שְׁעוּרֵי תוֹרָה, הוּא יָכוֹל גַּם לְהַקְלִיד בְּשִׁטָּה מְסִימָת. יֵשׁ שִׁיעוּרִים עַל כָּל הַשְּׁלַחָן עֲרוּךְ, יֵשׁ שִׁיעוּרִים עַל כָּל הַשֵּׁס, יֵשׁ שִׁיעוּרִים עַל הַתַּלְמוּד הִירוּשָׁלַמִי, בְּכָל נוֹשֵׂא אוֹ סִגְנוֹן שְׂאֵתָה רוֹצֶה.

בְּשָׁנָה הָאַחֲרוֹנָה, אֵיזָה יְהוּדִי אֶחָד, תַּלְמִיד חָכָם, חָשַׁב אוֹלִי יֵשׁ כַּמָּה יְהוּדִים שְׂיִרְצוּ לִהְיוֹת כָּמוֹ הָרַב קִנְיָבְסְקִי זצ"ל, לְסִיִּם שֵׁס בְּשָׁנָה. אִזּוֹ עוֹמֵד הַיְּהוּדִי הַזֶּה, כָּל יוֹם עוֹשֶׂה שִׁיעוּר מְצַלֵּם שֶׁל שֶׁבַע דִּפּוּסִים. הַתַּחֲלִילוֹ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁעֵבֵר, עֲכָשִׁיו מְסִימִים אֶת זֶה. שֵׁס בְּשָׁנָה.

עֲקֵבְתָּא

דְּמַשִּׁיחָא

יֵשׁ כְּאַלְהָ שְׁעוּשִׁים תְּכִנִּית שֶׁל ש״ס בְּשָׁנָתִים, שְׁלוֹשׁ וַחֲצִי דְפִים בְּיוֹם.

יֵשׁ כְּאַלְהָ שְׁעוּשׁוֹ "תְּרִי דָף". מַה זֶה "תְּרִי דָף"? שְׁנֵי דְפִים בְּיוֹם, וְלִסִּים אֶת הַש״ס בְּשְׁלוֹשׁ וַחֲצִי שָׁנִים.

וְיֵשׁ כְּאַלְהָ שְׁלוּמָדִים אֶת דָּף הַיּוֹמִי וּמִסִּימִים ש״ס בְּשִׁבְעַ שָׁנִים. אֵיזֶה מִסְּלוּל שְׁתַּרְצָה יֵשׁ רַק תָּבֵא לְלָמוּד.

מִי שְׁרוּצָה לְלָמוּד הֶלְכָה, יֵשׁ שִׁיעוּרִים בְּהֶלְכָה, בְּכָל הַשְּׁלָחָן עָרוּךְ.

אָחַד רוּצָה לְלָמוּד מוּסַר? יֵשׁ מוּסַר !

בְּאֵיזֶה שְׁפּוֹת אַתָּה רוּצָה? אֲנִגְלִית, צָרְפְּתִית, רוּסִית, אֲפִילוֹ בְּקוּרְיָאנִית יֵשׁ שְׁעוּרֵי תוֹרָה. כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ לְאַרְגוֹן בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שְׁפּוֹת שֶׁל שְׁעוּרֵי תוֹרָה, רַק שֶׁב תִּשְׁמַע תִּקְשִׁיב תִּלְמַד תַּחֲכִּים.

אֵין תִּירוּץ לָמָּה לֹא לְלָמוּד תוֹרָה בְּדוֹרֵנוּ.

יֵשׁ רַבּוּי דַּעַת, יֵשׁ רַבּוּי תוֹרָה. שִׁיעוּרִים מְכַל הָרַבָּנִים, מְכַל הַסְּגוּנוֹת, בְּכָל הָעֲנִינִים, בְּכָל הַדְּרָכִים. וְלֹא רַק זֶה, פַּעַם, כְּדִי לְבֹא וְלִלְמַד כְּמָה הָיָה קִשָּׁה.

היום אפילו המסכתות הכי קשות, התחילו לעשות להן ציורים. זכינו ברוך השם, שמר אבי שיחיה, כתב פרוש על מסכת פלים, היא אחת מהמסכתות הקשות בש"ס ויש בה גם הכי הרבה פרקים בש"ס יש בה שלשים פרקים. ולא רק פרוש, אלא עם ציורים. זה מתאים אפילו לילדים. פעם איזה ילדים יבואו וילמדו מסכת פלים? היום קלי קלות, 'תמונה אחת שנה אלה מלים'. וזה הדבר הגדול שיהיה בעקבתא דמשיחא נהיה בעקבות רבותינו ברבוי דעת ורבוי תורה לפני בוא עת הגאולה.

רְבּוּי הַסְּפָרִים בְּדוֹרֵנוּ

פעם, כדי להוציא ספר, הייתה יוצאת הנשמה. היו הרבה כאלה שהיו מצמצמים בהוצאות הדפוס. אז היו מורידים את ההסכמות, או חלק מהחדושים, גם מי שהיו לו הרבה חדושים, היה כותב בתחלת הספר: 'מחמת הוצאות הדפוס קצרנו'.

יש בכמה ספרים ישנים, משפט כזה: "על מנת שלא להשאיר הנזיר חלק, כתבתי כאן חדוש נוסף".

מַה זֹאת אוֹמֶרֶת? אֶחָד מִדְּפִיס סֵפֶר שֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת עֲמוּדִים, שְׁעוּסֵק לְדִגְמָא בְּעִנְיַי חוּשֵׁן מִשְׁפָּט הַלְכוֹת נִזְיָקִין, הַלְכוֹת שְׂכָנִים, בְּעֲמוּד הָאֲחֵרוֹן, נִשְׁאָר לוֹ צַד אֶחָד חֵלֶק. הוּא חֵס עַל הָעֲמוּד הַזֶּה, וְלִכְּנֵן הוּא מוֹסִיף שָׁם חֲדוּשׁ שְׁאֲפִילוֹ לֹא קָשׁוּר לְסֵפֶר, חֲדוּשׁ עַל בִּרְכַּת הַמְּזוּן. הַסֵּפֶר שֶׁלָּךְ עַל חוּשֵׁן מִשְׁפָּט מַה שְׂיִיף בִּרְכַּת הַמְּזוּן עֲכָשִׁיו? לֹא מִשְׁנָה, "שְׁלֹא יִשְׁאָר הָעֲמוּד חֵלֶק". אֵת הַחֲדוּשִׁים עַל חוּשֵׁן מִשְׁפָּט סִימָתִי, יֵשׁ עוֹד עֲמוּד אֶחָד רִיק, לֹא חָבֵל עָלָיו, עַד שְׂכַבְרֵי הַדְּפִסְתִּי. אֵתָּה יוֹדֵעַ כַּמָּה כֶּסֶף זֶה לְהַשְׁאִיר אֵת הַנִּיר חֵלֶק? הִרְבָּה כֶּסֶף. עַד שֶׁיֵּשׁ לִי דָף, אֲנִי לֹא אָבוּא וְאֶשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ? כַּכָּה הִיָּה פְּעַם.

וּבְגִלָּל הַקָּשִׁי הַגָּדוֹל בְּהוֹצָאת הַסְּפָרִים הָיוּ הִרְבָּה 'מִבְּקָרִי מוֹמִים' הִרְבָּה בְּקוּרוֹת עַל כָּל סֵפֶר, לָמָּה? אִם טְרַחַת כָּל כַּף הִרְבָּה, כְּנִרְאָה שְׁזֶה הַמְּקַסִּימוּם שֶׁלָּךְ, אִם זֶה הַמְּקַסִּימוּם שֶׁלָּךְ, נִרְאָה מַה אֵתָּה שְׁזֶה.

וְלִכְּנֵן, כְּשֶׁהָיוּ מַגִּיעִים לְרַבָּנִים לְבַקֵּשׁ הַסְּכָמוֹת, הָיוּ מְדַקְדָּקִים מְאֹד אִם הָאָדָם הוּא תַלְמִיד חָכָם, פְּעַם אַחַת הִגִּיעַ לְרַבִּי אֵיזֵל חֲרִיף מִחִבֵּר עִם הַסֵּפֶר שֶׁלוֹ הִחֲדָשׁ שְׂיָצָא. וּבִקֵּשׁ הַסְּכָמָה.

רַבִּי אֵיזֵל חֲרִיף הָיָה חֲרִיף מְאֹד, 'קוּטֵל' מִי שֶׁלֹּא הָיָה מִסְפִּיק בְּסֵדֶר, בְּמִיּוּחַד אִם הוּא מְחִזִּיק מַעֲצָמוֹ...

עֲקֵבְתָּא

דְּמִשְׁיחָא

עבר רבי איזל חריף על הספר, ואמר לו: "פלאי פלאות". המַחְבֵּר
התרגש: "מה, עד כדי כך?"

"כן" ענה לו הרב, הספר שלך פלאי פלאות".

"הרב יכול להסביר לי ממה הרב התפעל?"

הסביר לו הרב: "בדרך כלל כשעושים ניר לוקחים זבל,
סמרטוטים, מעבדים אותם, ועושים מזה ניר. אתה לקחת ניר,
ועשית ממנו סמרטוטים וזבל..."

הסכמה הוא כבר לא קבל.

לעומת זה היום בן אדם מוציא ספר, זה לא השיא שלו, פשוט זה
מה שיצא. חדושים בפרשת שבוע, מוציא. חדושים על השלחן
ערוך מוציא, סיפורים מוציא, מה שבא ברוך הבא. כי הרבה יותר
קל להוציא. ממילא גם לא מדקדקים כל כך בהסכמות, הכל נהיה
קל יותר.

פעם היה קשה לעשות ניר, זה היה תהליך שלם. היום, אתה קונה
חבילה, חמש מאות עמודים, שתי דולר. מדפיס בבית שלך מה
שאתה רוצה.

יש בטוי בפוסקים שאומרים, כשחולקים באיזה דבר ולא
מסכימים, במקום שאחד יכתוב לשני כתבת שטיות הוא כותב

לו: "פֿבודו עבר על כל תשחית הדין והנִיר" (עין בהקדמת הים של שלמה בבבא קמא, ובשו"ת חכם צבי סימן ג). כל מה שכתבת, זה כל תשחית עשית, חבל, היית שומר את הנִיר למשהו אחר.

היום, אדם יכתוב לחבר שלו כל תשחית הדין והנִיר. איזה כל תשחית? עשר אגורות, מה אתה רוצה? מדפיסים חוברת שלמה, מאה עמודים, דולר וחצי. צבעוני, יש לנו הרבה הרבה דעת, הרבה ספרים.

"עשות ספרים אין קץ"

יש יהודי אחד מפרסם ותלמיד חכם שמו הרב גמליאל הפהן רבינוביץ' שליט"א, יש לו מכון להוצאת ספרים. הוא שואל הרבה שאלות, ומקבל תשובות מחכמי ישראל, כבר הרבה שנים. יום אחד הוא כותב לי: "יש לי כמה ספרים לשלח לך, אתה רוצה?" עניתי לו: "בשמחה, תשלח לי ספרים".

אחרי כמה ימים אני מקבל את הקבצים הדיגיטליים של שלושה ספרים, ספרים יפים. ואני, יש לי בעיה. אם קבלתי ספר, אני רוצה

לַעֲבוֹר עָלָיו, לְפָחוֹת עַל הַתֵּכֶן עֲנִינִים, לַעֲבוֹר עַל זֶה, שֶׁלֹּא יַעֲלֶם לִי הַסֵּפֶר סֵתֶם כָּכָה יוֹם אַחֵר כֶּךָ, הוּא שׁוֹלַח לִי חֲמִשָּׁה סְפָרִים. רָגַע, עוֹד לֹא סִימְנֻ אֶת הַשְּׁלוּשָׁה סְפָרִים. חֲשַׁבְתִּי בְּסֵדֶר, שְׁמוֹנָה סְפָרִים, נַעֲבֹר עַל הַתֵּכֶן, נִקְלֹט אֶת הַנוֹשָׁאִים. יוֹם אַחֵר כֶּךָ, הוּא שׁוֹלַח לִי עֶשְׂרֵה סְפָרִים. יִשְׁתַּבַּח שְׁמוֹ לְעַד, שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה סְפָרִים, חֲשַׁבְתִּי בְּטַח הוּא שֹׁלַח אֶת זֶה בְּתַחֲלִית שָׁנָה. עֲכָשִׁיו יֵשׁ לִי אֶת כָּל הַשָּׁנָה לַעֲבוֹר עַל שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה סְפָרִים. עוֹבֵר שְׁבוּעָה, הוּא שׁוֹלַח לִי קָשׁוּר וְכָתוּב בַּהוֹדָעָה כִּינּוֹן שֵׁשׁ הָרֶבֶה סְפָרִים שִׁיִּצְאוּ אִי אֶפְשָׁר לְשַׁלַּח אוֹתָם כִּקְבָּץ, וְלִכְן מַעֲלִים אֶת זֶה לְאִיזָה אֲתֵר וְשֵׁם אֶפְשָׁר לְלָמוּד מֵהֶם. בְּסֵדֶר בְּרוּךְ הַבָּא יֵשׁ לִי שְׁלוֹשִׁים וְעוֹד שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה, אֲרַבְעִים וְשְׁמוֹנָה. מ"ח קִנְיֵי הַתּוֹרָה, אַחֲרֵי חוֹדֶשׁ הוּא שׁוֹלַח לִי עוֹד קָשׁוּר וְשֵׁם כָּכָר יֵשׁ מְאֻתִּים חֲמִשִּׁים סְפָרִים חֲדָשִׁים. שֶׁל תְּלַמִּידֵי חֲכָמִים, בַּחוּרִים, אֲבָרְכִים, רַבָּנִים פּוֹסְקִים וְעוֹד וְעוֹד יִשְׁתַּבַּח שְׁמוֹ לְעַד, וְזֶה רַק גּוֹדֵל עוֹד וְעוֹד. זֶה הַכּוֹנֵה תְּרֻבָּה הַדַּעַת.

וְרַבּוּי הַסְּפָרִים גַּם הוּא אוֹת וְסִימָן לְקָרוֹב הַגָּאוּלָּה, וְכִמוֹ שֶׁכָּתַב הַגָּאוֹן רַבִּי שְׁלֵמָה קְלוּגֶר זצ"ל בַּהֲקָדְמָה לְשׁו"ת טוֹב טַעַם וְדַעַת (חֵלֶק ב) 'שֶׁבִצָּאת כָּל סֵפֶר וְסֵפֶר כְּדָת, הוּא הַתְּקַרְבוֹת הַגָּאוּלָּה וְכִמוֹ שֶׁאָמַר הַכָּתוּב "עֲשׂוֹת סְפָרִים אֵין קֶץ" (קֹהֶלֶת יב, יב), שְׁמִזְהִיר לַעֲשׂוֹת סְפָרִים הָרֶבֶה, כִּי אֵין קֶץ הַגָּאוּלָּה עַד שִׁיתְּרַבּוּ הַסְּפָרִים'.

הַדְּבָר הַזֶּה נִכְלָל גַּם בַּמֶּאמָר שְׁאָמַר הַמְּלָאךְ לְדִנְיָאֵל (פֶּרֶק יב פְּסוּק ד) "וְאַתָּה דִּנְיָאֵל, סְתוּם הַדְּבָרִים וְחֵתוּם הַסִּפּוּר עַד עֵת קָץ, יִשׁוּטְטוּ רַבִּים וְתִרְבֶּה הַדַּעַת". לְעֵתִיד לְבֹא זֶה יִהְיֶה. הַנְּבִיא יִשְׁעִיָּה אוֹמֵר (יִשְׁעִיָּה יא, ט), "לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל הָרָקָדָשִׁי כִּי מְלָאָה הָאָרֶץ דַּעַת אֶת ה' פְּמִים לַיָּם מְכַסִּים". עַל מָה זֶה נֶאֱמַר? עַל הַתּוֹרָה. שִׁיְהִיָּה רַבּוּי שֶׁל דַּעַת. רַבּוּי שֶׁל תּוֹרָה. הַיּוֹם אָדָם יְכוּל לְבֹא וּלְמַצֵּא מָה שֶׁהוּא רוֹצֶה. יֵשׁ תּוֹכְנוּת, מָאָה אֲלֵף סְפָרִים. רַק תִּשָּׁב תִּלְמֵד.

וְזֶה הָעֵקֶבֶי הַצֵּאן שְׁאֵנְחֵנוּ נִהְיָה בֵּה בְּעֵקֶבְתָּא דְּמַשִּׁיחָא.

”וְהַשְׁלַחְתִּי רָעַב בְּאָרֶץ”

וּמִנְגֵד, הַנְּבִיא עָמוּס אוֹמֵר (בְּפֶרֶק ח פְּסוּק יא), "הִנֵּה יָמִים בָּאִים נָאוּם ה' אֱלֹקִים וְהַשְׁלַחְתִּי רָעַב בְּאָרֶץ, לֹא רָעַב לֶלֶחֶם וְלֹא צָמָא לָמִים, כִּי אִם לִשְׂמוֹעַ אֶת דְּבַר הַשֵּׁם". הַגְּמָרָא בְּשַׁבָּת (דף קלח עמוד ב), כּוֹתֶבֶת: תָּנוּ רַבֵּנָן, כְּשֶׁנִּכְנְסוּ רַבּוּתֵינוּ לַכֶּרֶם בְּיִבְנָה אָמְרוּ, עֲתִידָה תּוֹרָה שֶׁתִּשְׁתַּכַּח מִיִּשְׂרָאֵל, שְׁנֵאמַר, "הִנֵּה יָמִים

בָּאִים נְאוּם ה' אֱלֹקִים, וְהִשְׁלַחְתִּי רָעַב בְּאֶרֶץ, לֹא רָעַב לֶלֶחֶם וְלֹא צָמָא לְמֵיִם, כִּי אִם לְשִׁמוּעַ אֶת דְּבַר הַשֵּׁם".

וְאִם כֵּן הַדְּבַר לֹא מוּבֵן. מִצַּד אֶחָד מִבָּאָר שִׁיְהִיָּה רַבּוּי תוֹרָה כְּמַעֲיָן הַמִּתְגַּבֵּר, וּמִצַּד שְׁנֵי עֲתִידָה הַתּוֹרָה שֶׁתִּשְׁתַּכַּח מִיִּשְׂרָאֵל אִיךָ זֶה?

וְכַדִּי לְהַבִּין אֶת הָעֲנָיִן, נִסְפָּר:

אֶחָד מִגְדוּלֵי הַחֻכְמִים מְלַפְנֵי הַשּׁוֹאָה הָיָה הַגָּאוֹן רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁקוּפַּ"צ. מִחֲבֵר סֵפֶר 'שְׁעָרֵי יוֹשֶׁר' רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁקוּפַּ"צ הָיָה אֶבֶי הַחֻכְמָה בְּהַגְדָּרוֹת לְמִדְּוִיּוֹת. הוּא הָיָה עֹמֵל בַּתּוֹרָה עַד כָּלוֹת הַפְּחוּת. אֶחָד מִתְלַמִּידָיו סֵפֶר, שֶׁבִּשְׁנֵתוֹ הָאֲחֵרוֹנָה הוּא נִכְנָס אֵלָיו לְחֹדֶר, וַיִּרְאֶה אֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁקוּפַּ"צ יוֹשֵׁב שְׁקוּעַ בְּהִרְהוּרִים, דָּם יוֹצֵא לוֹ מִהֶאֱפָ, כָּל כּוֹלּוֹ שְׁקוּעַ בְּעֵמֶק הַמַּחְשָׁבוֹת בַּתּוֹרָה. הוּא הָיָה יוֹשֵׁב שְׁעוֹת שְׁעוֹת, לְהַבִּין כָּל הַגְּדָרָה תְּלִמּוּדִית, מִה זֶה 'חֲזָקָה', מִה זֶה 'מִיגוּ', מִה הַהַגְדָּרוֹת שֶׁל חֲזוֹ"ל בְּעֵמֶק שֶׁל הָעֵמֶק, וְהוּא מְנַתֵּחַ כָּל סִבָּרָא עִם רְאִיּוֹת מְכֹל הַתְּלִמּוּד, מְכֹל הָרֵאשׁוֹנִים.

אֲחֵרֵי שִׁיּוּצָא סֵפֶר 'שְׁעָרֵי יוֹשֶׁר', זֶה עָשָׂה רַעַשׁ גָּדוֹל בְּעוֹלָם הַתּוֹרָה, אֲבָל לֹא הָיָה לוֹ מִסְפִּיק כֶּסֶף לְהַדְפִּיס, וְקָל וָחֶמֶר לֹא לְחַלֵּק אֶת זֶה בְּחִנָּם. אַחַת מִהִשְׁבּוֹת הַגְּדוּלוֹת בְּאַמְרִיקָה הַצְּלִיחָה לְהַשִּׁיג עֲתֵק אֶחָד שֶׁל 'שְׁעָרֵי יוֹשֶׁר'. וְכֻלָּם רָצוּ לַעֲיֵן בִּזְזָה, כּוֹלָם רָצוּ לְלַמּוּד בִּזְזָה. וְלָכֵן הָיוּ עוֹשִׂים תּוֹרוֹת. הַחֲבֵרוֹתָא הַזֹּאת, מִשְׁעָה שְׁלוֹשׁ עַד

עֲקֵבְתָּא

דְּמַשִּׁיחָא

שְׁלוֹשׁ וְעֶשְׂרֵה. מַה אָפֶשֶׁר לְלַמּוֹד בְּעֶשֶׂר דְּקוּת? אֵין מַה לַעֲשׂוֹת. זֶה מַה שֵּׁישׁ, תְּלַמֵּד. הַחֲבֵרוּתָא אַחֲרֵיהּ מְשִׁלוֹשׁ וְעֶשְׂרֵה עַד שְׁלוֹשׁ וְעֶשְׂרִים, וְכָכָה כָּל יוֹם, עַד שֶׁכָּל תְּלַמִּידֵי הַיְּשִׁיבָה זָכוּ לְלַמּוֹד בְּסֵפֶר 'שְׁעָרֵי יוֹשֶׁר'.

כְּמוֹכֵן שְׁבָאפֶן זֶה שְׁלוֹמִידִים בְּסֵפֶר עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע שְׁעוֹת בֵּימָמָה, הַסֵּפֶר מִתְבַּלָּה יוֹתֵר, מִתְפָּרֵק יוֹתֵר. וְזֶה מַה שֶׁקָּרָה כָּל הַסֵּפֶר הַתְּפָרֵק וְהַתְבַּלָּה.

לְיָמִים הַגִּיעַ רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁקוּפ לְאַמְרִיקָה, לְאַסֵּף כֶּסֶף לַיְּשִׁיבָה שְׁלוֹ. וְהַזְמִינוּ אוֹתוֹ לַיְּשִׁיבָה הַזֹּאת. כְּשֶׁהִגִּיעַ אָמְרוּ לוֹ, שֵׁישׁ לָהֶם מִתְנָה גְּדוֹלָה לְהֵבִיא לוֹ. הֵבִיאוּ לוֹ אֶת סֵפְרוֹ 'שְׁעָרֵי יוֹשֶׁר' מִפָּרָר מְרֹב לִימּוֹד שָׁל בְּחוּרֵי הַיְּשִׁיבָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁקוּפ הִתְרַגֵּשׁ מְאֹד. הוּא הָיָה גָּאוֹן בְּמַחְשָׁבָה שֶׁל תּוֹרָה. אִישׁ שָׁכָל, אִישׁ הִדְעַת, אִישׁ קָר כְּבִיכּוֹל, אָבָל כְּשֶׁרָאָה אֶת זֶה הוּא הִתְחִיל לְבָכוֹת מִהִתְרַגְּשׁוֹת. וְאָמַר לָהֶם: "זֶה הַמִּתְנָה הַכִּי יָפָה שֶׁקִּבַּלְתִּי בַּחַיִּים. שְׁמֹרֵב שְׁלוֹמִידִים בְּסֵפֶר שְׁלִי, וְלֹא נוֹתְנִים לוֹ מְנוּחָה, הַדְּפִים כְּבָר מִתְפֹּרְרִים". אַז פַּעַם, כְּדִי לְבֹא וּלְזָכוֹת לַחֲכָמָה, הָיִיתַּ צָרִיךְ לְהִרְשֵׁם, לַעֲמּוֹד בְּתוֹר. בְּדוֹרוֹת קוֹדְמִים יוֹתֵר, הָיִיתַּ צָרִיךְ גַּם לְהִתְחַנֵּן לַחֲתִיכַת גֵּר שֶׁתּוּכַל לְהַדְלִיק לְהָאִיר לָךְ אֶת הַגְּמָרָא, הַיּוֹם אָדָם רוֹצֵה לְלַמּוֹד שְׁעָרֵי יוֹשֶׁר, הוּא לֹא צָרִיךְ תּוֹר, פֶּשׁוּט רַק תִּבְחָר בְּאִיזוֹ הוֹצָאָה נֹחַ לָךְ, שְׁעָרֵי יוֹשֶׁר עִם הַפְּרוּשׁ הַזֶּה, עִם הַפְּרוּשׁ

הָיָה, עִם הַפְּרוּשׁ הַזֶּה. אֵיזָה דָּף אַתָּה רוֹצֶה? דָּף לָבֵן אוֹ דָּף צָהָב?
עוֹד מְעַט יַעֲשׂוּ שְׁעָרֵי יוֹשֶׁר עִם צִיּוּרִים. אַתָּה רוֹצֶה בַּכֶּרֶךְ אֶחָד?
אַתָּה רוֹצֶה בַּכֶּתֶב רִשׁ"י? כֶּתֶב עִבְרִי? עִם בָּאוּר? הַכֹּל יֵשׁ. וְדוֹקָא
בְּגִלְלִי שֶׁהַכֹּל מְצוּי בְּקִלֵּי קִלּוֹת, זֶה מְרַגֵּעַ אֶת הָאָדָם. הוּא מְרַגֵּישׁ
שֵׁשׁ לוֹ 'פֶּת בְּסֵלּוֹ', שׁוּם דְּבָר לֹא בּוֹעֵר, לֹא לַחֲוִץ. כְּשֵׁי־צֶא לִי אֲנִי
אֶסְתַּכֵּל בְּשְׁעָרֵי יוֹשֶׁר, הוּא לֹא 'בּוֹרַח', אִם הוּא 'יִבְרַח', אֲנִי אֲבִיא
אַחֵר, מֶה הַבְּעִיָּה? 30 שָׁקֶל אֲנִי מְבִיא שְׁעָרֵי יוֹשֶׁר אַחֵר. עִם בָּאוּר?
50 שָׁקֶל.

יֵשׁ כָּל כּוֹף הַרְבֵּה תוֹרָה, וְלִפְעָמִים דּוֹקָא בְּגִלְלִי זֶה הָאָדָם רְגוּעַ
וּמְזֻנִּיחַ אֶת הַלִּימּוּד.

בִּרְכַּת הַשְּׂאֲגַת אַרְיָה

פַּעַם כְּדִי לְלַמּוֹד גְּמָרָא כַּמָּה הָיָה צָרִיף לְטָרַח. 'הַשְּׂאֲגַת אַרְיָה' רַבִּי
אַרְיָה לִיַּיב גִּינְצְבוּרְגַּ וְצ"ל הוּא הָיָה גָּאוֹן הַגָּאוֹנִים, וּבְכָל עִיר
שֶׁהָיָה מְרַגֵּעַ מִיד הָיָה מְבָרֵךְ אֵיפָה יֵשׁ פֶּה סְפָרִים כְּדִי שְׂיוּכָל לְלַמּוֹד
בָּהֶם. כְּשֶׁהֲגִיעַ לַעֲיָרָה וְלוֹזִי'ן, אָמְרוּ לוֹ שֵׁשׁ אִיזוֹ גְּבִירָה אַחַת,

עֲשִׂירָה, שְׁיֵשׁ לָהּ אֶת כָּל הַתְּלִמּוּד בְּבִלִי בְּבֵית. וְהִיא מְשַׁאֵלָה סְפָרִים בְּחֻנָּם. הִיא שְׂמַח מְאֹד וְהִחְלִיט לְהִשָּׂאֵר בְּעִיר לְלִמּוּד שָׁם.

תִּנָּאי אֶחָד הָיָה לַגְּבִירָה הָעֲשִׂירָה שֶׁבְּכָל פַּעַם הִיא מְשַׁאֵלָה רַק כְּרֹךְ אֶחָד בַּלְבָּד. לְקַחַת גְּמָרָא, תְּגַמֵּר תַּחְזִיר, תִּקַּח מִסְכָּת אַחֶרֶת. הַשְּׂאֲגַת אַרְיָה הָיָה גָּאוֹן אֲדִיר. כָּל כַּמָּה יָמִים מִחֲלִיף מִסְכָּת, מִחֲלִיף מִסְכָּת. הַגְּבִירָה הִזְאֵת רָאֲתָה שֶׁהִיא בְּאֻמַּת רְצִינִי. וְחִשְׁבָּה יָחִיד עִם בַּעֲלָהּ אֵיךְ לַעְזֹר לָרֹב וְהִחְלִיטוּ לַעֲשׂוֹת לוֹ חֹדֶר קָטָן בְּבֵית שְׁשָׁם יִהְיֶה לוֹ אֶת כָּל הַשָּׁ"ס.

כַּמָּה הַשְּׂאֲגַת אַרְיָה שְׂמַח מִהַמְתָּנָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת. וְכֹךְ הָיָה יוֹשֵׁב יוֹמָם וְלַיְלָה עֲמַל בַּתּוֹרָה, וּמִבֵּית הַגְּבִיר וְהַגְּבִירָה דּוֹאֲגִים לוֹ לְמָה שֶׁצָּרִיף.

בְּאַחַת הַפְּעָמִים, הוּא סִיִּם לְלִמּוּד בְּשָׁעָה מְאוּחָרֶת הוּא יוֹצֵא מִהַחֹדֶר, וְרוֹאֶה שֶׁכָּל הַבֵּית אֲנָשִׁים, "מָה קָרָה?" אָמְרוּ לוֹ: "שֶׁבַעֲלַת הַבֵּית, יִלְדָה בְּמִזְל טוֹב".

"יִלְדָה? אֵיךְ לֹא שְׂמַעְתִּי צַעֲקוֹת, מִשְׁהוּ?" הִתְפַּלֵּא הָרֹב.

אֲזַי גִּילּוּ לוֹ בְּנֵי הַבֵּית, שֶׁהִיא הִזְהִירָה אֶת כּוֹלָם שֶׁלֹּא לְהַפְרִיעַ לָרֹב בַּלְמוּד וְלֹא לַעֲשׂוֹת רַעַשׁ, וְגַם הִיא הִתְאַפְּקָה בְּכָל כּוֹחָהּ שֶׁלֹּא לַעֲעֹק, וְלֹא לְהַשְׁמִיעַ שׁוֹם רַעַשׁ, כְּדִי שֶׁלֹּא יַפְרִיעוּ לָרֹב בַּלְמוּד.

עֲקֵבְתָּא

דְּמַשִּׁיחָא

רבי אריה התרגש ומיד ברכה: "יהי רצון שתזכה לשני בנים מאורי הדור. אחד יפיץ את כל לימוד הש"ס, ואחד לא יצטרך את הש"ס".

והיא זכתה לכך, אותה גבירה היתה הגבירה רבקה אשת רבי יצחק פרנס הקהילה בוולוז'ין אדם של שני מאורי הדורות האחים הקדושים רבי חיים מוולוז'ין ורבי זלמן מוולוז'ין.

רבי חיים מוולוז'ין הקים את ישיבת וולוז'ין, שממנה צמח כל עולם הישיבות, העוסקים בלימוד הש"ס ללא הפסקה.

אחיו רבי זלמן מוולוז'ין, היה יודע את כל התורה כולה, ובאמת לא היה צריך את הש"ס, הכל היה אצור במוחו בצורה מדהימה. פעם הוא ישב ליד הגאון מוילנא, והוא נרדם, והראש שלו נשמט, לקח רבינו הגר"א את ידו הקדושה ושם מתחת לראשו של רבי זלמן, ואמר: "עכשיו אני מחזיק את כל התורה כולה". כל התורה כלה היתה בראש שלו. הוא היה גאון אדיר, גאון מבהיל ממש. וכל זה מברכת השאגת אריה שלא הפריעו לו ללמוד.

ולכן מה שיש היום כל כך שפע של אפשרויות ללמוד תורה מצד אחד זה טוב, אבל מצד שני הרבה אנשים חושבים: 'אני לא חיב לדעת הכל, לזכר הכל, מתי שארצה אלף לראות בספר'. ממילא

גם לא חוזרים על הלימוד והלמוד משתפכת. וכל הלומד ואינו חוזר כזורע ואינו קוצר (סנהדרין דף צט עמוד א).

אחד מראשי ישיבת ראדין היה הגאון רבי משה לדינסקי זצ"ל. כשהיה יוצא לאסוף כספים לטובת הישיבה, בכל הדרך היה משגן את תלמודו בעל פה. פעם אחת באמצע הדרך שכח איזה קטע בגמרא. והוא הצטער על זה מאוד מאוד. כמה שנסה להזכר הוא לא הצליח.

העגלה הגיעה לפנדק דרכים לנוח כמה שעות מעמל הדרך, גם רבי משה נכנס לפנדק לנוח. לפתע צדה עינו דף גמרא שמנח על אחד השלחנות. הוא מסתכל וזה בדיוק הקטע בגמרא שהוא שכח. הוא התרגש, והודה לה' בכל לבו, מזמור לתודה, נשמת כל חי, וישב ולמד את הדרך בשמחה.

כשחזר לראדין הוא נכנס לחפץ חיים וסיפר לו על הנס הגלוי שהיה לו. איך הוא שכח את הקטע בגמרא, ובדיוק באכסניה שעצרו, למרות שהיא שייכת לגויים היה שם את דף הגמרא שהיה צריך. הדרך הגה מתוך 2,700 דפי התלמוד בבלי. רבי משה מתלהב ומתרגש. והוא שם לב שהחפץ חיים לא כל כך שמח או מתפעל.

הוא עָצַר אֶת עֲצָמוֹ לְשִׁמוּעַ תְּגוּבַת הַחֲפֶץ חַיִּים שֶׁאָמַר לוֹ: "אַתָּה צוֹדֵק זֶה בְּאֵמַת נֶס גָּלוּי שֶׁל הַשְׁגָּחָה פְּרִטִית, אָבֵל דַּע לָךְ כְּשֶׁתִּגִּיעַ לְעוֹלָם הָאֵמַת, לֹא יִהְיֶה לָךְ שֵׁם אֲכַסְנִיָּה עִם דְּפִי גְמָרָא. תִּצְטָרֵךְ לִזְכֹּר הַכֹּל בְּרֹאשׁ, מֵה שֶׁאַתָּה תִּדְּעַ, תִּדְּעַ. שֵׁם אֵין לָךְ תַּחֲנוּת פִּתְאוּם, אֵל תִּסְמָךְ עַל הַנֶּס. אַתָּה צָרִיךְ לָבוֹא מוֹכֵן".

וְהַיּוֹם שֵׁיט כָּל כַּף הַרְבֵּה שֶׁפַּע וְאַפְשָׁרוּיּוֹת לְלִמּוּד תּוֹרָה, הַשְׁאֵלָה הַנִּשְׁאֵלֶת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵה אַתָּה עוֹשֶׂה עִם כָּל הַשֶּׁפַּע? עִם כָּל הַרְבּוּי דַּעַת הַזֶּה.

הַתְּרַחֲקוּת מֵעִבְרוֹת

עַל פִּי הָאָמּוֹר מוֹסִיף עוֹד בְּסִפּוֹר דָּף עַל הַדָּף, שֶׁבַעֲקֵבְתָּא דְּמַשִּׁיחָא צָרִיכִים לְאַחֵז בְּמַה שֶׁכּוֹתֶבֶת הַתּוֹרָה עוֹד בְּלִשׁוֹן עֵקֶב, בְּבְרָאשִׁית (פָּרָק כו פָּסוּק ה) "עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַע אֲבִרָהֶם בְּקוֹלִי וַיִּשְׁמַר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתִי חֻקּוֹתִי וְתוֹרוֹתַי". וְרַש"י מְפָרֵשׁ, מִשְׁמַרְתִּי: גִּזְרוֹת לְהִרְחָקָה עַל הָאֲזִהָרוֹת שֶׁבַתּוֹרָה.

וַיֵּשׁ לְעֵין שֶׁבְּפִסּוּק מְקַדִּימִים שֶׁצָּרִיךְ לְשַׁמּוֹר אֶת מִשְׁמַרְתִּי – שֶׁהֵם הַגִּזְרוֹת לְהִרְחָקָה מֵעִבְרוֹת, עוֹד לִפְנֵי "חֻקּוֹתִי וְתוֹרוֹתַי", אֵיךְ יָכוֹל

להיות? הרי משמרתִי הם גזרות מִדְּרַבָּנָן עָשׂוּ מִשְׁמֶרֶת לְמִשְׁמֶרֶתִי (מוֹעֵד קָטָן דָּף ה' עמוד א) שָׁעָשׂוּ גִדְרָא שְׁלָא יִכְשְׁלוּ. יֵשׁ תְּהוּם? תַּעֲשֶׂה גִדְרָא לְפָנִים מִגִּדְרָא. וְכִי זֶה קוּדָם לְחֻקּוֹת וּמִשְׁפָּטֵי הַתּוֹרָה?

אֵלָּא שְׂזָה בָּא לְלַמְּדָנוּ שְׁלִפְנֵי בּוֹא עֵת הַגָּאוּלָּה אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לִהְיוֹת בְּאוֹתָהּ בְּחִינָה שֶׁל "עֲקֵב אֲשֶׁר שָׁמַע אֲבִרְהָם בְּקוֹלִי וַיִּשְׁמַר מִשְׁמֶרֶתִי" קוּדָם כָּל מִשְׁמֶרֶתִי לַעֲשׂוֹת גִּדְרִים וְהִרְחָקוֹת שְׁלָא לְפוֹל בְּחֻטָּאִים.

הַיּוֹם, הִרְבֵּה אֲנָשִׁים אוֹמְרִים: "אֲנִי שׁוֹמֵר מִסֶּרֶת, אֶת עֲקָרֵי הַדָּת" הוּא הוֹלֵךְ עַל הַגָּבּוּל, וְלִצְעָרְנוּ כָּל אֱלֹהֵי שְׁהִלְכוּ עַל הַגָּבּוּל, נָפְלוּ. צָרִיךְ לְהִזָּהֵר לְהִתְרַחֵק יוֹתֵר מִהַעֲבָרָה, לְהִתְרַחֵק מִן הַכַּעֲוִיר, וּמִן הַדּוּמָה לוֹ (חולין דף מד עמוד ב), וּמִן הַדּוּמָה לַדּוּמָה (מְדַרְשׁ רַבָּה פָּרָשַׁת נִשְׂא פָּרָשָׁה י סִימָן יח).

"כֵּן, אָבֹל, אֲנַחְנוּ דְּתִיִּים מוֹדְרָנִיִּים, אֲנַחְנוּ מְנַסִּים לְהִנּוֹת מִכָּל הָעוֹלָמוֹת..."

לִצְעָרְנוּ אֲנָשִׁים לֹא מְבִינִים שְׁעַבְרָה זֶה יוֹתֵר גְּרוּעַ מֵאֵשׁ. וְהֵם הוֹלְכִים בַּגָּבּוּל וְנוֹפְלִים. כִּי אֵין מָה לַעֲשׂוֹת, מִי שְׁהוֹלֵךְ בְּקִצָּה, נוֹפֵל.

וְזֶה גַם נִכְלָל וְנִרְמָז בְּלִשׁוֹן שְׂאֲמְרוּ חַז"ל 'עֲקֵבְתָּא דְּמִשְׁיחָא'.
תַּזְכּוּר אֶת "עֲקֵב אֲשֶׁר שָׁמַע אֲבֵרָהִם בְּקוֹלִי, וַיִּשְׁמַר מִשְׁמֶרְתִּי...
שִׁים לִי גֹדֶר, שְׁלֹא תִכְשַׁל, שְׁלֹא תִגִּיעַ לְמִקְדָּמוֹת מִסְכָּנִים.

עֵרֵב 'רַב'

יֵשׁ אֶחָד שְׂמֵנָה אֶת עֲצָמוֹ לְרַב. לְצַעֲרָנוּ הוּא עוֹנָה לְשִׁאלוֹת
בְּעִלּוֹנִים וְשׁוֹמְעִים לוֹ.

שְׂאֵלוֹ אוֹתוֹ: "הֲאֵם מוֹתֵר לְלַכֵּת לְקוֹלְנוּעַ?"

מָה הוּא עָנָה? "מוֹתֵר! וְכִשְׁיֵשׁ מִרְאוֹת אֲסוּרוֹת תַּעֲצֵם עֵינַיִם". זֶה
תְּשׁוּבָה? זֶה תּוֹרָה? הַשֵּׁם יִרְחֵם. הוּא אוֹמֵר לוֹ תִּכְנִים אֶת עֲצָמְךָ
לְנִסְיוֹן, וְאֵיךְ שְׂרָאִיתָ מַשְׁהוּ לֹא צָנוּעַ, תַּעֲצֵם עֵינַיִם. וְרוֹאִים שְׁכָל
אֵלוֹ שְׁשׁוֹמְעִים לוֹ וְלֹאֲחֵרִים כְּמוֹתוֹ, לֹאט לֹאט עוֹזְבִים אֶת הַדָּת.

לְצַעֲרָנוּ, הַדּוֹר שְׁלָנוּ לוֹקָה בְּאַחֲוִיזִים גְּדוֹלִים שֶׁל הִתְבּוּלְלוּת, מָמָה
זֶה הִגִּיעַ? בְּגִלְל שְׁלֹא שָׁמוּ גְדָרִים, מִשְׁמֶרֶת לְמִשְׁמֶרֶת.

שׁוֹמְעִים אֲנָשִׁים שְׂאוֹמְרִים: "אֲנִי שׁוֹלַח אֶת הַבַּת שְׁלִי
לְאוֹנִיבְרִסְיָטָה, מָה הַבְּעָיָה? אֲנַחְנוּ שׁוֹמְרִים שַׁבָּת, אֲכַל הַבַּת תִּלְךָ

לְאוֹנִיבְרִסִּיטָה. אִיפֹה כְּתוּב שְׁאָסוּר לְלַכְתָּ לְאוֹנִיבְרִסִּיטָה? " כֵּן, אָבֵל יֵשׁ שְׁם גּוֹיִם. "בְּסֵדֶר, הִיא תִּלְמַד יְהוּדוּת בְּבֵית". בְּסוּף מְבִיאָה לּוֹ אֵיזָה אֶחָד, קוֹרְאִים לוֹ אָבִי. וְכִשְׁהוּא מִתְעַנֵּן מַה הָעֵדָה שֶׁל אָבִי, הָאָבָא הַמַּסְכֵּן מְגַלָּה שֶׁזֶּה לֹא אָבִי זֶה 'אֲבֵרָהִים' מְעֲרָב הַסְעוּדִית הַשֵּׁם יִרְחֵם וַיִּצִּיל.

אוֹ שֶׁהוּא שוֹלַח אֶת הַבֵּן שְׁלוֹ לְלִמּוּד בְּבֵית סֵפֶר הַמְּמַשְׁלֵתִי, יוֹם אֶחָד הוּא אוֹמֵר לַהוֹרִים: "הַכֶּרְתִּי חֲבֵרָה טוֹבָה, קוֹרְאִים לָהּ מְרִים, אֲנִי חוֹשֵׁב לְהִתְחַתֵּן אִתָּהּ", הַהוֹרִים מִתְרַגְּשִׁים "תָּבִיא לָנוּ אֶת מְרִים, בְּטַח הִיא כְּמוֹ מְרִים הַנְּבִיאָה". הוּא מְבִיא אֶת מְרִים לְבֵית, עוֹשִׂים אַרוּחַת צְהָרִים, וּפְתָאוּם מְרִים מִתְחִילָה לְהַצְטַלֵּב לְפָנָי הָאוֹכֵל.

"מַה אַתָּה עוֹשֶׂה?"

"אֲנִי קְתוּלִית וּמִקְפִּידָה לְהוֹדוֹת לֵישׁוֹ לְפָנָי הָאוֹכֵל". זֹאת לֹא מְרִים זֹאת 'מְרִיָּה' נוֹצְרִיָּה קְתוּלִית אֲדוּקָה. וְאִזּוֹ אֵין מַה לַעֲשׂוֹת וְכָל זֶה בָּא לָהֶם בְּגִלְל שְׁלֹא שָׁמוּ גִדֵּר וּמִשְׁמֶרֶת לְמִשְׁמֶרֶת.

וְכִשְׁאִתָּה אוֹמֵר לְאֲנָשִׁים תִּתְרַחֲקוּ מִהַנְּסִיוֹנוֹת, אֵל תִּלְכוּ לְשֵׁם, תוֹצִיאוּ אֶת הַיְלָדִים מִמוֹסְדוֹת הַחֲלוּנוֹים, הֵם צוֹעֲקִים לָךְ: "אִתָּה פְּנֹטִי, אִתָּה פִּתְדֵן, סֵתֵם פְּרִנּוֹאִיד!".

בְּרוּר שְׁמִי שְׁיֵשׁ לוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם הוּא מְפַחֵד, הוּא תָּרֵד מִלְּעֵבֶר עַל רְצוֹן ה'. הִרְבֵּה אֲנָשִׁים שֶׁהִצְלִיחוּ לְצַלֵּם שְׂרָפוֹת גְּדוּלוֹת, הֲרִי גָעַשׁ מִתְפָּרְצִים, צוֹנְמִיִּים נוֹרְאִים, וְהַיּוֹם כּוֹלֵם רוּאִים אֶת הַסְרְטוֹנִים הָאֵלּוּ 'לְעֵלּוּי נְשָׁמָתָם'. הוּא לֹא פָחַד, כּוֹלֵם בּוֹרְחִים וְהוּא עוֹשֶׂה שְׂדֵיזֵר חַי, עַד שֶׁהוּא מֵת.

לָמָּה לֹא בְּרַחַת? לָמָּה לֹא נִזְהַרְתָּ? עַדִּיף שִׁיִּצְחָקוֹ עַלִּיד אֶלֶף פַּעַם, שְׂאֵתָה פִּחְדָן, וְתִשָּׂאֵר בַּחַיִּים, מֵאֲשֶׁר שְׂתַרְאָה שְׂאֵתָה גִיבּוֹר וְתִנְזָק. כָּכָה גַם בְּעֵבֻדַת ה', מוּטָב לְאָדָם לְהִקְרָא שׁוֹטָה כָּל יָמָיו, וְלֹא לְהִיּוֹת שְׂעָה אַחַת רָשָׁע לְפָנֵי הַמָּקוֹם (עַדוּיוֹת פֶּרֶק ה' מִשְׁנָה ו'). זֶה הִיסוּד שֶׁל מִשְׁמֶרֶתִי, לַעֲשׂוֹת גְּדָרִים וְלֹא לְהִתְקַרֵּב לְנִסְיוֹנוֹת וְלִחְטָאִים.

תְּהִיָּה אַבְרָהָם אָבִינוּ

וּכְדִי לְהַדְמוֹת לְאַבְרָהָם אָבִינוּ, צְרִיכִים גַם כֵּן לְדַעַת מַה הִיָּתָה הַמִּשְׁמֶרֶת שְׁלוֹ? וּמִבְּאֵר בְּמִדְרָשׁ (פְּסִיקְתָּא זוֹטְרָתָא בְּפִרְשֵׁת תּוֹלְדוֹת פֶּרֶק כו סִימָן ה'), 'אָמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא צְוִיתִי לְאָדָם

הָרָאשׁוֹן שְׁלֹא יַעֲבֹד עֲבוּדָה זָרָה וְאַבְרָהָם בָּטַל צִלְמֵי אָבִיו.
אֲבָרְהָם אָבִינוּ לֹא מִסְתַּפֵּק רַק לֹא לַעֲבֹד עֲבוּדָה זָרָה הוּא הוֹלֵךְ
וְשׁוֹבֵר אֶת כָּל הַצִּלְמִים שֶׁל בֵּית אָבִיו. לָמָּה לְשַׁבֵּר? אֶתָּה לֹא
רוֹצֶה, אֶל תַּעֲבֹד. מָה אֶתָּה הוֹרֵס לְאַחֲרִים? אֲבָרְהָם אָבִינוּ לֹא רָצָה
אֲפִילוֹ לְהִתְקַרֵּב לַעֲבָרָה, לְהִיּוֹת לִיד עֲבוּדָה זָרָה. זֶה נִקְרָא
מִשְׁמַרְתִּי, "אוֹהֲבֵי ה' שְׁנְאוּ רַע" (תְּהִילִים צו, י). וְזֶה הַדְּבָר שֶׁמִּצָּא
חֵן בְּעֵינֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא "עֲקֵב אֲשֶׁר שָׁמַע אֲבָרְהָם בְּקוֹלִי,
וַיִּשְׁמַר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתֵי חֻקֹּתַי וְתוֹרוֹתַי". כֵּן גַּם הַתְּכֵלִית שְׁלָנוּ
לְסַלֵּק כָּל נִסְיוֹן, לְסַלֵּק עֲבוּדָה זָרָה, לְסַלֵּק עֲנִינִים שֶׁל כְּפִירָה, שֶׁל
עֲנִינֵי קְדוּשָׁה "וַיִּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתִּי", כִּמּוֹ שֶׁמִּבְּאֵר בְּמִדְרַשׁ
(בְּפִסְקֵתָא בְּפֶרֶשֶׁת אַחֲרֵי מוֹת בְּדָף נב עמוד ב), "וַיִּשְׁמַרְתֶּם אֶת
מִשְׁמַרְתִּי" - זֶה עַל עֲנִינִים שֶׁל עֲרִיּוֹת.

וּכְבָּר לְמִדְנֵנוּ רַבְּנֵנוּ הָרַמְח"ל בִּתְחִלַת סִפְרוֹ דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים
(וַיִּשְׁלִים תַּשְׁמ"ח עמוד קפז), דְּבָר נִפְלָא, שֶׁכָּל אָדָם צָרִיךְ לַעֲמוּד
בְּכָל יוֹם לְפָחוֹת שְׁעָה אַחַת, פָּנוּי מִשְׁאָר כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת, לַחֲשֹׁב רַק
עַל הָעֲנִיָּן הַזֶּה, מָה עָשׂוּ הָרָאשׁוֹנִים אֲבוֹת הָעוֹלָם שֶׁכֵּן חָשַׁק ה'
בָּהֶם, מָה עָשָׂה מִשָּׁה רַבְּנֵנוּ עָלֵינוּ הַשָּׁלוֹם, מָה עָשָׂה דָּוִד מֶלֶךְ ה',
וְכָל הַגְּדוֹלִים אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנֵינוּ, וַיַּעֲלֶה בְּשִׁכְלוֹ, מָה טוֹב לְאָדָם כָּל
יְמֵי חַיָּיו לַעֲשׂוֹת כֵּן גַּם הוּא וְטוֹב לוֹ.

וְזוֹ הָעֲבוּדָה שֶׁלָּנוּ "צִאי לָךְ בְּעֵקְבֵי הַצֵּאן" - אַתָּה צָרִיךְ לָלֶכֶת, לְהִתְבּוֹנֵן בְּדַרְכֵי אֲבוֹתֵינוּ הַקְדוּשִׁים. אַתָּה רוֹצֶה לְהִנָּצֵל מִכָּל הַצָּרוֹת הַבְּעִיּוֹת וְהַנְּסִיווֹת שֶׁל 'עֲקֵבְתָּא דְּמַשִּׁיחָא' תִּזְכּוֹר אֶת הָעֲנִיָּן הַזֶּה. "עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַע אֲבִרְהָם בְּקוֹלִי וַיִּשְׁמַר מִשְׁמֶרְתִּי" תְּשִׁים דְּגֵשׁ עַל הַרְחָקוֹת עַל סִיגִים, לְבָרוּחַ מִכָּל נִסְיוֹן. אַל תִּחְשַׁב, אֲנִי יָכוֹל אֲנִי מְסוּגָל לַעֲמוּד בְּנִסְיוֹן. זֶה הַבְּאוּר עַל הַמַּלְיָם הָרָאשׁוֹנוֹת 'בְּעֵקֶבְתָּא דְּמַשִּׁיחָא'.

לְמַעֲשֶׂה, כָּכֵל שְׁאֲמָרְנוּ שְׁתַּרְבֵּה הַדַּעַת, "זֶה כְּנֶגֶד זֶה עֲשֵׂה אֱלֹקִים". אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ הַרְבֵּה דַּעַת, אֲבָל הוּא לֹא מִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לְתוֹרָה, הַמַּח וְהַדַּעַת שְׁשֵׁם מִשְׁכָּן הַנְּשִׁמָּה (רִיקְנָטִי וַיִּקְרָא פֶּרֶק ז' פְּסוּק יט, וַיִּסְפָּר אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל מֵאֶפְסָא פֶּרֶשֶׁת וַיִּקְהַל פֶּרֶק לוֹ פְּסוּק ח). אִם מִים אֵין בּוֹ - נִחְשִׁים וְעִקְרָבִים יֵשׁ בּוֹ (שְׁכַת דָּף כב עֲמוּד א). וְאִם לֹא יִהְיֶה בְּדַעַת תּוֹרָה, יִהְיוּ בּוֹ כָּל רָעָה. וְדִי בְּזוֹ הַהֲעָרָה לַעֲתָתָהּ.

חֻצְפָּה יִסְגָּא

וְלִכְנָן מִיד, אַחֲרֵי שְׁמִזְכִּירָה הַמְּשֵׁנָה בְּעִקְבָּתָא דְּמַשִּׁיחָא, מְבַאֲרַת שְׁהִסִּימָן הָרָאשׁוֹן יְהִיָּה חֻצְפָּה יִסְגָּא, אֵין כְּבוֹד לְאַף אֶחָד. לֹא מְשֵׁנָה מִי אַתָּה, לֹא מְשֵׁנָה מֶה אַתָּה. בָּאִים, מְבֻזִּים, וּמִתְחַצְּפִים. כָּל אֶחָד יִחְשַׁב שְׁהִפֵּל שְׁלוֹ וְכֻלָּם חִיבִים לוֹ, שְׁהֲרִי הִגְמָרָא אוֹמְרַת בְּסִנְהֶדְרִין (דִּף קַה עֲמוּד א) שְׁחֻצְפָּה הִיא כְּמִלְכוּת בְּלֹא כְּתוּר. קָשָׁה לְהַתְמוּדָד מוֹל חֻצְפָּן, וּכְמוֹ שְׁמֵלֶךְ פּוֹרֵץ גֶּדֶר וְאֵין מוֹחִין בְּיָדוֹ (בְּבֹא בְּתָרָא דִּף ק עֲמוּד ב), כִּכָּה זֶה אֲצֵל הַחֻצְפָּן, אֵין מִי יֹאמֵר לוֹ מֶה תַּעֲשֶׂה וְאֵין מִי יֹאמֵר לוֹ מֶה תַּפְעֵל.

לְצַעֲרָנוּ הַחֻצְפָּה הַזֹּאת הִיא לֹא נִעְצָרַת רַק בְּבִין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, אֲלֹא גַם בְּבִין אָדָם לְמָקוֹם. וְנִסְבִּיר:

אִיזוֹ אִישָׁה אַחַת, רָאֲתָה אֶת בַּעֲלָהּ לֹא נִרְדָּם בְּלִילָהּ. הִיא שׁוֹאֶלֶת אוֹתוֹ: "מִשָּׁה לָמָּה אַתָּה לֹא נִרְדָּם?"

"אֶת מַכִּירָה אֶת הַשְּׁכָן שְׁלָנוּ יַעֲקֹב. הוּא הִלְוֶה לִי מָאָה אֶלֶף דוֹלָר. וּמָחָר אֲנִי צָרִיף לְהַחֲזִיר לוֹ, אֵין לִי אִפִּילוֹ דוֹלָר" - נִגָּנַח הַבַּעַל.

הָאִשָּׁה הוֹלֶכֶת לְטִלְפוֹן מִתְקַשְּׁרַת בְּשִׁפְתִים בְּלִילָהּ לַשְּׁכָן יַעֲקֹב: "הִלּוֹ יַעֲקֹב, תִּשְׁמַע, בַּעֲלִי מָחָר צָרִיף לְהַחֲזִיר לָךְ מָאָה אֶלֶף דוֹלָר, תִּשְׁכַּח מִזֶּה, הוּא לֹא יִחֲזִיר".

"מַה זֹאת אוֹמֶרֶת לֹא יַחְזִיר, הִלֹּתִי לוֹ עֲשִׂיתִי לוֹ חֶסֶד, הוּא הָיָה בְּמִצְוָה" – צוּעֵק יַעֲקֹב.

"כִּמּוֹ שְׁשֹׁמֶעֶת, הוּא לֹא יַחְזִיר לָךְ כָּלוּם, בְּעֵינָה שְׁלָךְ שְׁהִלִּיתָ לוֹ".
בוֹם... הִיא מְנַתֶּקֶת אֶת הַטִּלְפּוֹן, וְהַפְרָצוֹף שֶׁל בְּעֵלָה הֶהְמוּם
דוֹרֵשׁ הַסֵּבֶר...

"מַה עֲשִׂיתָ?"

"תִּרְאֶה" אוֹמֶרֶת לוֹ 'הָאֵשֶׁת חַיִּל', "עַד עַכְשֵׁיו אַתָּה לֹא יָשַׁנְתָּ,
עַכְשֵׁיו שֶׁהוּא לֹא יָשָׁן".

כְּפִיּוֹת הַטּוֹבָה הַנּוֹרְאָה הַזֹּאת "בְּעֵינָה שְׁלָךְ שְׁהִלִּיתָ" נִמְצְאָת בַּדּוֹר
שֶׁלָנוּ אֲצֵל אֲנָשִׁים טוֹעִים גַּם כְּלָפִי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

לְצַעֲרָנוּ הַחֲצָפָה יִסְגָּא שֶׁל הַיּוֹם, רוֹאִים אֵיךְ הִיא מְגִיעָה עִם
כְּפִירָה. וְלִכֵּן כְּשִׁיֻּצָּאנוּ לְהִלָּחֵם נֶגֶד אֶחָד מִגְדוּלֵי הַכּוֹפְרִים שֶׁבַּדּוֹר
מֵאֲנִים פְּרִידָמָן שְׁמָגִיעַ בְּאִיֻּצְטָלָה שֶׁל רַב וְשֶׁל חֲסִידוֹת וְאוֹמֵר
שְׁטִיּוֹת כִּמּוֹ: "לֹא בִקְשָׁתִי לָבוֹא לְעוֹלָם, וְאִם אֱלֹקִים הִחְלִיט זֶה
בְּעֵינָה שְׁלוֹ". "אוֹ שְׁאֵלֹקִים אֲשֶׁם בְּמָה שְׁאֲנַחֲנוּ עוֹשִׂים עֲבִירוֹת",
וְעוֹד הִבְלִים כְּאֵלָה וְאַחֲרִים, זֶה מִרְאֶה לָנוּ אֶת הַנְּבוּאָה שֶׁל דְּבָרֵי
רְבוּתֵינוּ עֵין בְּעֵין, שֶׁהַחֲצָפָה יִסְגָּא הִיא אֲפִילוֹ כִּנְגֵד אֱלֹקֵי הַשָּׁמַיִם.

אומרים לאלוקים זו בעיה שלך שבראת את העולם, שבראת אותנו.

מאז שיצאנו נגד הכופר הגדול, יש תלמיד אחד שלו שלא מפסיק להציק לרבנים של ארגון 'בעזרת השם', הוא מטריד אותם לפעמים חמשים פעם ביום, מאה פעם ביום, שולח הודעות סרטים של הכופר ועוד. למה זה כזה מפריע לו?

התשובה היא שבכל פעם שהוא רוצה לעשות עבירה, מצד אחד יש לו את השטניות של אותו כופר, שאלוקים צריך אותך, ולא בקשת לבוא לעולם, ואין גהינם, וכל הדברים האלו. מצד שני, יש את כל הפרכות שאמרנו שהוא דובר שקרים, שהוא כופר, שהוא אפיקורוס. מה לעשות? והוא בוחר לנסות לשכנע את רבני ארגון 'בעזרת השם' שיחזרו בהם, וככה הוא יוכל לחזור לעברות שהוא היה רגיל בהם.

לפי הכמות של הפניות אלינו אני יודע כמה פעמים הוא רצה לעשות עבירות באותו יום. לפעמים חמשים לפעמים מאה, הכל כפי אשר יסיתנו יצרו. במקום שיפנה אל המסית הגדול, הוא מנסה להוכיח שאנחנו טועים. ובצורה בוטה וחסר צופה שכזו.

רואים היום איך אנשים בלי תורה מלאים בחצפה בצורה נוראה. אתה אומר לו: "תקשיב, מה שאתה אומר זה כפירה. הרמב"ם

כּוֹתֵב שְׁמִי שְׁמַדְבֵּר כְּמוֹד יוֹצֵא מְכַלֵּל יִשְׂרָאֵל" (רמב"ם בפרוש המשניות בסנהדרין פ"ק י), במקום להודות בטעות שלו, הוא אומר: "הרמב"ם אמר ככה, אני חולק עליו". מי אפה בכלל יתוש קצוץ כנפים שבא לחלוק על הנשר אשר בשמים, והוא לא מתרגש הוא חולק על כל העולם, הוא נהיה החכם הכי גדול המבין הכי גדול וכלם לפניו כעשבי השדה.

לולי דברי חז"ל הללו שתהיה חוצפה כל כן גדולה, היינו צריכים לאשפז את האנשים הללו במוסד פסיכיאטרי, שם יש הרבה אנשים שחושבים שהם גדולים יותר מהרמב"ם, ממשה רבינו. אחד חושב שהוא משיח, וצועק: "השם אמר לי לגאול את עם ישראל", וחבר שלו צועק לו מהמטה: "לא נכון לא אמרתי לך..." שם היו צריכים להיות האנשים המדמיינים הללו. אבל לצערנו היום זו המציאות השחצנות והגאווה חוגגת בחצפה נורא שלא היה דומה לה.

ולצערנו החצפה הזאת נכנסת גם אצל הרבה אנשים, לומדי תורה, שהם לא מבינים שהם לא גדולי האחרונים. דברתי עם איזה מישהו, גאון שחקים. אני אומר לו, אפה ידע, מה שאתה אומר, החיד"א לא אומר ככה, הרב עובדיה לא אומר ככה. הוא אומר לי, "אז מה, זו מחלוקת אחרונים. אני אחרון והם אחרונים". אפה אחרון? איזה אחרון? אפה משה את עצמו

לְמַרְן הָרַב עֲוֹבְדָהּ? אַתָּה מַשְׁוֶה אֶת עֲצָמָךְ לְחֵיד"א? הַכֵּל כָּלוּל בְּחֻצָּפָה יִסְגָּא.

וְכָלל שְׂיִהְיָה רַבּוּי דַּעַת, 'רַבּוּי פְּלִים', אִם הָאָדָם לֹא מְמַלֵּא אוֹתָם, הֵם מִתְמַלְאִים בְּשִׁטּוּיּוֹת. מִתְמַלְאִים בְּלִכְלוּף, מִתְמַלְאִים בְּזִהְמָה. וּבִגְאֻה נִוְרָאָה.

יְשִׁנָּה תּוֹפְעָה מַשְׁהוּ שְׂאָף פַּעַם לֹא הִצְלַחְתִּי לְהִבִּין. מְכוּנִיּוֹת שְׁנוּסֻעוֹת בְּכַבִּישׁ, וּמַגִּיעַ מְכוּנִית חֲדָשָׁה, מְכוּנִית יְקָרָה, אִם יֵשׁ לָךְ רֶכֶב יֵשֶׁן וְאַתָּה עוֹקֵף אוֹתָהּ, זֶה פּוֹגֵעַ בְּנֶהֱגָה. הוּא יִתְעַצֵּבְנָא אִיךָ הִעֲזִיף לַעֲקֹף אוֹתִי? וְהִנֵּהג אִם אֵין לוֹ יִרְאֵת שְׁמִים הוּא יַחֲפֹשׂ אִיךָ לְנֶקֶם בָּךְ, הוּא יִרְאֶה לְכוּלָם מַה הוּא מְסוּגֵל לַעֲשׂוֹת, הוּא יִצְמַד אֵלֶיךָ כְּמַעֲט עַד כְּדֵי סִפְנָה. מַה אַתָּה, יֶלֶד? אַתָּה מְשַׁחֵק מְשַׁחֵק בְּמַחֲשָׁב, מִי שְׁמַגִּיעַ רֹאשׁוֹן? כָּכָה זֶה.

הָרַב יַעֲקֹב גְּלִינְסְקִי זצ"ל סִפֵּר פַּעַם שְׁנִסֵּעַ אִם אֵיזָה נֶהֱגָה, וּפְתָאוּם הִנֵּהג מִתְחִיל לְהִתְעַצֵּבְנָא. וְהוּא אוֹמֵר לוֹ: "תִּרְאֶה אֵיזָה חֲצוּף. אֲנִי מוֹדֵל 90, וְהָהוּא מוֹדֵל 84, עֲקֹף אוֹתִי! חֲצוּף שְׁכֻמוֹהוּ" אָמַר לוֹ הָרַב גְּלִינְסְקִי, תִּגִּיד לִי, אַתָּה מִתְפַּלֵּל? כֵּן. אַתָּה אוֹמֵר, בְּנִשְׁמַת כָּל חִי, 'אֵין לָנוּ מְלָךְ אֱלֹא אַתָּה', אֲצֵל הָאֲשֻׁכְנָזִים, הַקֶּמֶץ הוּא כְּמוֹ חוֹלֶם וְזֶה נִשְׁמַע 'אֵין לָנוּ מְלָךְ אֱלֹא אוֹתוֹ'. הָאוֹטוֹ שְׁלָךְ זֶה הַמְלָךְ שְׁלָךְ? אוֹתוֹ אַתָּה עוֹבֵד?

הכל מגיע מהחצפה יסגא וְהַגְאָנָה.

אין בו תורה, אין בו כלום, אז הוא מתעצבן: "קניתי רכב ברבע מיליון, הוא מגיע אלי עם רכב של אלף דולר, עוקף אותי". מה זה מפריע לך? אתה מוכן לבוא ולהלחם על הכבוד האבוד של המכונית שלך, שהיא בסך הכל חתיכת פח קצת יותר מודרנית. כמה חתיכות גומי קצת יותר טוב, עם אותו אור. אתה יודע למה זה מפריע לך? כי יש לך רבוי דעת בלי תורה. זה חוצפה יסגא.

היה ספור, אני לא יודע אם הוא 'מעשה שהיה' או כמעט היה, אבל הוא ממחיש היטב את המשגל של חוצפא יסגא. היה פעם גנב אחד נכנס לאיזה בית.

באמצע הלילה מחפש, מחפש. לא מוצא כלום, ארנקים ריקים. כל כך פעם, הלה העיר את בעל הבית. קום, קום! בעל הבית נבהל: "מה אתה רוצה ממני".

והגנב צועק עליו: "לא יכולת להוציא כסף? למלאות משהו? סתם פרצתי לך לבית? אתה יודע כמה עבדתי קשה עכשיו, ואני יוצא ככה ריק? אתה לא מתבייש?"

בעל הבית, לא ידע מה להגיד. אתה עוד כועס עלי שאני לא הוצאתי כסף? שלא נתתי לך לספק את התאוות שלך לגנב?

זֶה מִשְׁגַּל שֶׁל חוֹצְפָה יִסְגָּא.

אֲנָשִׁים יַעֲשׂוּ עֲבִירוֹת וְעוֹד יִכְעֲסוּ עָלֶיךָ שְׂאֵתָהּ לֹא עוֹזֵר לָהֶם.

גַּם זֶה לְטוֹבָה

מִנְגֵּד, צָרִיךְ לָדַעַת, שֶׁחֲצָפָה יִסְגָּא הִיא גַּם תְּהִיָּה לְטוֹבָה.

מָה זֹאת אוֹמֶרֶת?

יֵשׁ הַיּוֹם תּוֹפְעָה מְאֹד מְבֻרָכָת. מְגִיעִים יְלָדִים חִלּוּנִיִּים, מְפִיצִים תּוֹרָה, יְהֻדוּת, מְנִיחִים תְּפִלִּין לְכָל הַחֲבָרִים שֶׁלָּהֶם בְּהַפְסְקוֹת בְּבֵית סֵפֶר, הֵם בְּמוֹסְדוֹת חִלּוּנִיִּים וְהַמְנַהֲלוֹת וְהַמְנַהֲלִים וְהַמּוֹרִים מְשִׁתְּגָעִים: "אֵיךְ אַתֶּם עוֹשִׂים כְּאֵלוֹ דְּבָרִים". וְהֵם מְמַשִּׁיכִים בְּכָל הַפֶּחַ בְּעִזּוֹת דְּקֻדְשָׁה. וְהוֹלְכִים נֶגֶד הַמַּעֲרָכָה, נֶגֶד הַהֲנָהֲלָה, וְנֶגֶד כָּל הָרֹעַ שֶׁמְקִיף אוֹתָם. וְזוֹרְקִים אוֹתָם מִבֵּית הַסֵּפֶר, וְהֵם עוֹשִׂים הַפְּגָנוֹת: "אֲנַחְנוּ רוֹצִים תּוֹרָה, רוֹצִים יְהֻדוּת. יְלָדִים בְּנֵי 14 כְּבָר נִהְפָּכִים לַמַּחְזִירִים בַּתְּשׁוּבָה.

אֵלּוֹ נְשָׁמוֹת גְּבוּהוֹת, נְשָׁמוֹת גְּדוּלוֹת.

עֲקֻבְתָּא

דְּמִשְׁיחָא

מי נתן לוֹ אֶת הַכֹּחַ לְהִלָּחֵם נֶגֶד הַמַּעֲרֻכָּת, נֶגֶד הַכֹּל? זֶה חֵלֶק מִבְּרַכַּת הַשֵּׁם, מִהַסְמָן שֶׁל חוּצְפָּה יִסְגָּא, שֶׁעַל יְדֵי זֶה יוּכְלוּ לָבוֹא, וְלִהְיוֹת כְּנֶגֶד הַחֲצוּפִים הָאֲחֵרִים. שְׂלֵא מִתְבַּיָּשִׁים לָבוֹא, וְלִחְלָל, וּלְבָזוֹת, וְלִשְׁפִּיל.

זֶה כְּנֶגֶד זֶה עֲשֵׂה אֱלֹקִים. אֵת זֶה גַּם צָרִיךְ לִזְכֹּר וְלִדְעוֹת לְקַחַת אֵת הַסִּימָן הַזֶּה גַּם בַּדְרֹךְ טוֹבָה.

הַיָּקָר יֵאמִיר

הַסִּימֵן הַנוֹסֶף, הַיָּקָר יֵאמִיר. מַה נַּעֲשֶׂה? אֵת זֶה אֲנַחֲנוּ יוֹדְעִים, כָּל אָדָם שֶׁהוֹלֵךְ לַקְנִיּוֹת יוֹדֵעַ. לִפְנֵי שְׁלוֹשִׁים שָׁנָה בַּעֲשֹׂר שָׁקֶל הִיִּיתָ מְבִיא הַרְבֵּה הַפְתָּעוֹת. הַיּוֹם בַּעֲשֹׂר שָׁקֶל בְּקָשִׁי אַתָּה יָכוֹל לְהִבִּיא מַשְׁהוּ. אֲפִילוּ לֹא לֶחֶם וְחֶלֶב. רֹוב הָאֲנָשִׁים נִשְׁאָר לָהֶם הַרְבֵּה חוֹדֶשׁ בְּסוֹף הַמִּשְׁפָּרָת, הִרְעִיּוֹן שֶׁהַיָּקָר יֵאמִיר הוּא שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְרַגֵּל אוֹתָנוּ לַעֲדָן חֲדָשׁ.

הַגִּמְרָא בְּסִנְהֶדְרִין (דָּף צו עמוד א) כּוֹתֵבֶת אֵת שְׁנֵי הַדְּבָרִים שֶׁהִזְכַּרְנוּ בִּיחָד, 'אֵין בֶּן דּוֹר בָּא עַד שְׂתִּתְמַעֲטוּ הַתַּלְמִידִים וְעַד שֶׁתִּכְלֶה פְּרוּטָה מִן הַפִּיס'. שְׂתִּתְמַעֲטוּ הַתַּלְמִידִים כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ שְׂיִהְיֶה רָעֵב בְּאַרְץ. "לֹא רָעֵב לֶלֶחֶם וְלֹא צָמָא לָמַיִם כִּי אִם לִשְׁמוּעַ אֵת דְּבַר ה'" (עַמּוּס ח, יא). יִהְיֶה הַרְבֵּה אֲפָשְׁרוּיּוֹת לְלַמּוֹד תּוֹרָה, אֲבָל אֲנָשִׁים יִסְמְכוּ עַל הַסְּפָרִים. וְלָכֵן זֶה נִקְרָא שְׂתִּתְמַעֲטוּ הַתַּלְמִידִים. וּבְכֻלָּל זֶה לֹא יִרְצוּ אֲנָשִׁים לְהִיּוֹת תַּלְמִידִים, כָּל אֶחָד יִהְיֶה הָרֹב שֶׁל עֲצָמוֹ, "יֵשׁ לִי סְפָרִים, אֲנִי יוֹדֵעַ לְלַמּוֹד לְבַד". תַּלְמִיד זֶה אֶחָד שֶׁיֵּשׁ לוֹ רֹב, אֲזַי גַּם זֶה יִתְמַעֲט. וְזֶה הַכָּל בְּגִלְל רְבוּי דַּעַת שֶׁכָּל אֶחָד יִחְשַׁב שֶׁהוּא יָכוֹל לְהַסְתֵּדֵר לְבַד. וְהַדְּבַר הַנוֹסֶף, שֶׁתִּכְלֶה פְּרוּטָה מִן הַפִּיס.

וּבִאֲמַת זֶה קָשׁוּר לָזֶה. שֶׁהַמִּשְׁנָה בְּאַבוֹת (פָּרָק ג מִשְׁנָה יז) כּוֹתֵבֶת, 'אִם אֵין קָמַח, אֵין תּוֹרָה, אִם אֵין קָמַח'. זֶה הוֹלֵךְ בִּיחָד.

וּמִבְּאָר רַבְּנֵי הָאֹר הַחַיִּים הַקְּדוֹשׁ (פְּרָשֶׁת בְּחֻקֹּתַי פָּרָק כו פְּסוּק
ג) 'אִם אֵין קָמַח, אֵין תּוֹרָה' - אִם אַתָּה רֹאֶה שְׁעֶצֶר הַשֵּׁם אַת
הַשָּׂמִים וְאֵין קָמַח, הַטַּעַם הוּא מְשׁוּם שְׂאִין תּוֹרָה. אִם אֵין קָמַח,
זֶה רַק בְּגִלְלִי שְׂאִין תּוֹרָה. כְּשֶׁאֲנַחְנוּ בָּאִים וְאוֹמְרִים שְׂיֵשׁ רָעַב
בְּאַרְצִי, הָרָעַב הָאֲחֵרוֹן, שְׂיִחְסֹר הַרְבֵּה לְוִמְדֵי תּוֹרָה, וְלַמְּרוֹת
שְׂתִהְיָה דַּעַת גְּדוּלָּה, עֲצָם זֶה שְׂיֵשׁ רָעַב בְּתוֹרָה וְחִסְרוֹן בְּתוֹרָה,
מִמִּילָא יִגְרֵם שְׂאִין קָמַח. וְלִכֵּן מִיד אַחֲרֵי שְׂהַזְפִּירוּ בְּעֵקֶבְתָּא
דְּמַשִּׁיחָא חוּצָפָה יִסְגָּא, מִיד מִמְּשִׁיכִים הִיָּקֵר יֶאֱמִיר.

הַגָּפֶן תִּתֵּן פְּרִיָּה וְהֵינִי בִיקָר

הַסִּימֵן הַנוֹסֵף, שֶׁהַגָּפֶן תִּתֵּן פְּרִיָּה וְהֵינִי בִיקָר. הַמַּשָּׁג שֶׁל הַגָּפֶן תִּתֵּן פְּרִיָּה פְּרוּשׁוֹ שִׁיחָהּ מְצוּי יֵינֹת בְּלִי סוּף. יֵשׁ הַיּוֹם חֲנִיּוֹת לַיֵּינֹת. חֲנִיּוֹת שְׁלֵמָה. מַה אַתֶּם מוֹכְרִים? רַק יֵין. רַק יֵין? אֵין אֵיזָה אוֹכֵל? לֹא, רַק יֵין. אָבֵל מַה? יִהְיֶה כָּל כֹּף בִּיקוּשׁ לַיֵּין, שֶׁהֵינִי יִהְיֶה בִיקָר. אוֹמֵר רִשׁ״י, כּוֹלֵם עוֹסְקִים בְּמִשְׁתָּאוֹת. מִשְׁתָּאוֹת, שׁוֹתִים, שׁוֹתִים, שׁוֹתִים, שׁוֹתִים. אָדָם עוֹשֶׂה אֵיזָה אַרְוֶע, בְּכָל אוֹלָם מַצִּיעִים לוֹ בְּקִבּוּק יֵין עַל כָּל שֶׁלֶחֶן, כָּל אָדָם שֶׁמְכַבֵּד אֶת עַצְמוֹ, מְרַגֵּשׁ שֶׁהוּא חַיֵּב אֶת זֶה, זֶה כֹּבֵר וְנִהְיָ דְּבַר מְצוּי וְרַגִּיל. עִם כָּל זֶה יִהְיֶה יָקָר. זֹאת אוֹמֶרֶת שְׁבִיחַס לַפְּמוֹת שֶׁל הַגָּפֶנִים, זֶה אֲמֹר לַהֲיוֹת הַרְבֵּה יוֹתֵר זוּל. אָבֵל כִּינֹן שֶׁהֵם עוֹסְקִים בְּמִשְׁתָּאוֹת, זֶה יִתְיָקָר.

וְיֵשׁ כָּאן עוֹמֵק נוסף. הֵינִי רוֹמֵז לְסוּדוֹת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שְׁאוּמֶרֶת הַגְּמָרָא בְּסִנְהֶדְרִין (דף לח עמוד א), 'יֵין' בְּגִימָטְרִיא שְׁבַעִים ו'סוּד' בְּגִימָטְרִיא שְׁבַעִים. נִכְנַס יֵין, יֵצֵא סוּד.

וְלָזֶה רָמְזוּ גַם כָּאן רַבּוֹתֵינוּ וְאָמְרוּ 'הַגָּפֶן תִּתֵּן פְּרִיָּה' - יִהְיֶה הַרְבֵּה אֶפְשָׁרוּיּוֹת לְבוֹא וּלְלַמֵּד כְּמוֹ שְׁאֲמַרְנוּ, אָבֵל לְזָכוֹת לַיֵּין הָרוֹמֵז לַתּוֹרַת הַסוּד, זֶה דְּבַר שִׁיחָהּ בִיקָר. הַרְבֵּה 'מוֹכְרִים' דְּבָרִים בְּשֵׁם 'תּוֹרַת הַסוּד', 'תּוֹרַת הַקְּבֵלָה', לְהַעֲלִיל עֲלֵי לִילוֹת עַל הַקְּבֵלָה. אָבֵל יִהְיֶה רַק יְחִידִים וּבּוֹדְדִים שֶׁבְּאַמַּת יִכִּירוּ וַיַּדְעוּ בַּתּוֹרָה הַיָּקָרָה הַזֹּאת. וְזֶה נִרְמַז בְּמַה שְׁאֲמְרוּ 'הֵינִי בִיקָר'. הַסוּדוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה יִהְיֶה בִיקָר

נורא. כי כל בן אדם יתחיל לדבר אתך דברים שהם כאילו תורת הסוד. ואם אתה אומר לו, "תקשיב, אדוני, אתה מדבר כפירה". "לא, זו לא כפירה, זה סוד, אתה לא מבין בסודות התורה... תגדל תבין". איזה סוד? זו כפירה גמורה. "גם תבין וגם מספוא רב".

מֶרֶן ראש הישיבה רבי מאיר מאזוז וצ"ל באחד המאמרים שלו כתב על אחד בבני ברק שהיה קבלן בגן, בקשי היה שומר משהו. ראה שלא הולך כל כך בבניה, אמר: "אני אהיה מקבל". והצליח לו, נהיו לו חסידים. הבן אדם אפילו לא יודע הלכות פשוטות. אבל יש לו מלא תלמידים, מלא חסידים.

לִימִים אבא של אותו 'מקבל', נפטר. לחצו על הרב מאזוז, תבוא לנחם אותו, תבוא לנחם אותו, כל החסידים שרוצים לפרסם את 'המקבל' שלהם, הם צריכים תמונות מרבנים אחרים שבאים לבקר אותו.

לא הייתה לרב מאזוז ברירה והוא הגיע לנחם, איך שהוא נכנס הוא רואה שאותו מקבל מוסר שיעור תורה, הוא אבל, אבל אסור בלמוד תורה, תשתק. בין הדברים הוא התחיל לדבר עם התלמידים הפשוטים 'סודות' שהוא המציא והיו 'בסודות' האלו דברי כפירה השם ירחם. הרב מאזוז הזדעזע. אתה מבין במסמרים, אתה מבין בבנינים, מה אתה נדחף לתורת הסוד? אדם לא יכול להיות ברגע מבין בסודות התורה, צריך שמן

עֲקֻבְתָּא

דְּמִשְׁיחָא

הַשָּׁמַיִם יְסִיעוּ לוֹ, שְׁהַתּוֹרָה תָּבוֹא וּתְגַלֶּה לְאָדָם אֶת רְזִיָּה
וְסוּדוּתֶיהָ (עֵין רַש"י בְּסִנְהֶדְרִין דָּף צט עמוד ב' דִּיבּוּר הַמִּתְחִיל
תּוֹרָה עוֹמֶלֶת לוֹ).

הַגָּפֶן תִּתֵּן פְּרִיָּה וְהַיֵּין בִּיקָר. זֶה אֶחָד הַדְּבָרִים הַנּוֹרָאִים שֶׁיֵּהְיוּ.

מַלְכוּת תְּהִפּוּף לְמִינּוּת

הַסִּימָן הַבָּא מַלְכוּת תְּהִפּוּף לְמִינּוּת. הָעֵנָיִן הַזֶּה מַגִּיעַ בְּכִמָּה וְכִמָּה מִיְשׁוּרִים. קוּדֵם כָּל, כְּתוּב כָּאן שֶׁתְּהִיָּה מַלְכוּת יְהִיָּה שְׁלֹטוֹן. וּבַמִּדְרָשׁ (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה פָּרָשָׁה ב אֹת ד), כְּתוּב, וְהַמַּלְכוּת כּוֹלֶה תְּהִפּוּף לְמִינּוּת. וְהִירוּשָׁלַיִם בְּסוּטָה (פָּרָק ט הֵלְכָה טז) מוֹסִיף, הַמַּלְכוּת שֶׁל עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה, הִיא תְּהִפּוּף לְמִינּוּת. וַיֵּמָּה הָעֵנָיִן בָּזֶה אִם הֵם גַּם כָּכָה עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה? מִבָּאָר רַבֵּנוּ הַתַּפְּאֶרֶת יִשְׂרָאֵל בִּפְרוּשׁוֹ עַל הַמִּשְׁנָה (שָׁם בֵּיכֵין אֹת צ) וְהַמַּלְכוּת תְּהִפּוּף לְמִינּוּת: שִׁיתֵּנוּ יְד לְאַפִּיקוֹרְסוֹת. אֶפִּיקוֹרְסוֹת מִלְשׁוֹן הַפֶּקֶר (מַחְזוֹר וִיטְרִי סִימָן תְּכָה, וְהָרַב בְּרִטְנֹרָא בְּאֲבוֹת פָּרָק ב מִשְׁנָה יד), הוּא לֹא רוֹצֶה שׁוּם אֱלֹהִים אוֹ שְׁלֹטוֹן עָלָיו, הָאֱלֹהִים הַיְחִיד שֶׁהוּא מוֹכֵן לְקַבֵּל עַל עֲצָמוֹ זֶה אֶת עֲצָמוֹ. שְׁמַעְתִּי מִהָרַב שְׁלֵמָה לְוִינְשְׁטֵיין שְׁלִיט"א שֶׁאָמַר שֶׁהַיּוֹם הַרַבָּה אֲנָשִׁים מְקַבְּלִים מִכָּל עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת רַק שְׁתֵּי דְבָרוֹת 'אֲנֹכִי' (אֲנוּכִיּוּת), 'וְלֹא יְהִיָּה לָךְ' (קִמְצָנוּת).

וְזֶה מָה שֶׁמִּבָּאָר גַּם רַבֵּנוּ הַמַּהֲר"ל מִפְּרָג בְּסֵפֶר נִצְחַת יִשְׂרָאֵל (פָּרָק לה), 'וְהַמַּלְכוּת תְּהִפּוּף לְמִינּוּת. דְּבַר זֶה בְּרוּר, כִּי הַמִּין הוּא בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ. יוֹצֵא מִן הָאֲמוּנָה'. יֵשׁ אֲמוּנָה, אֲפִילוּ אִם הִיא אֲמוּנָה כְּלָשָׁה, הִיא גַּם כֵּן סוּג שֶׁל אֲמוּנָה, וְהַמִּין יוֹצֵא מִכָּל עוֹל וְשֶׁעָבוּד.

מִסְפָּר עַל הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ רַבִּי יוֹסֵף זִינְדֵּל מִסְלָנְט זצ"ל רַבּוֹ שֶׁל אָבִי הַמוֹסֵר רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִסְלָנְט זצ"ל שֶׁפַּעַם אַחַת נָסַע עִם עֲגֻלּוֹן גּוֹי בְּעֵגְלָה. וְהַעֲגִלוֹן עָבַר לִיד פֶּסֶל שֶׁל אוֹתוֹ הָאִישׁ וְלֹא הִשְׁתַּחֲוָה לוֹ, כְּמוֹ שֶׁהָיָה נָחוּג. מִיָּד הוּא בִקֵּשׁ לָרֶדֶת בְּאִמְצַע הַדֶּרֶךְ. שָׂאֵלוּ אוֹתוֹ תִּלְמִידָיו: "מָה קָרָה?", לָמָּה לָרֶדֶת בְּאִמְצַע הַדֶּרֶךְ לֹא בִמְקוֹם יָשׁוּב". וְהוּא עָנָה וְאָמַר לָהֶם אֵת הַיִּסוּד הַזֶּה: "הַעֲגֻלּוֹן הַזֶּה הוּא מְסוּפֵן, כִּי אֵין לוֹ אֱלֹהִים, הוּא הָאֱלֹהִים שֶׁל עַצְמוֹ".

כְּלוּמָר אִם יֵשׁ עָלָיו אֵיזוֹ יִרְאָה גַם מֵאֱלֹהִים שֶׁקָּרִי, זֶה יִמְנַע אוֹתוֹ מִלְהֻג לְשָׁדוּד, הוּא צָרִיף לְתַת דִּין וְחֶשְׁבוֹן. גַּם לְעִבּוּדָה זָרָה שְׁלוֹ הוּא צָרִיף לְהַתְּרוֹת, וְלִכֵּן יֵשׁ סָפּוּי שֶׁהוּא לֹא יִהְיֶה אוֹתָךְ בְּדֶרֶךְ. אָבֵל אִם אַתָּה רוֹאֶה, שֶׁהוּא לֹא סוֹפֵר אֶפִּילוֹ אֵת הָאֱלֹהִים שְׁלוֹ, לֹא יִהְיֶה לוֹ שׁוּם גְּבוּלוֹת, הוּא יַחְזִיק אֶת עַצְמוֹ לֹאֲלֹהִים בְּבַחֲיִנַת "אֲנִי אֱמִית וְאַחֲיָה וְאֵין מִיָּדִי מִצִּיל" (עֵין דְּבָרִים לֵב, לט).

מְבֹאָר פֶּאן דְּבַר נוֹרָא. אֶפִּילוֹ שִׁיחָיָה עוֹבְדֵי עִבּוּדָה זָרָה, כּוֹלֵם יַעֲזֹבוּ וַיִּתְּחִילוּ לְהִיּוֹת מְאֻמִּינִים רַק בְּעֶצְמָם. "פָּחִי וְעוֹצֵם יָדִי עֲשֵׂה לִי אֵת הַחֵיל הַזֶּה" (דְּבָרִים ח, יז). גַּם עוֹבְדֵי עִבּוּדָה זָרָה הַפְּמָרִים הָאֲדוּקִים שֶׁמֵּרִאִים אֵיךְ שֶׁהֵם צְמוּדִים לְטִמְאַה שְׁלָהֶם, כְּשֶׁתְּבַדֵּק לְמַעֲשֵׂה תִרְאָה שֶׁהָאֱלֹהִים הַיָּחִיד שֶׁמַּעֲנֵנֵן אוֹתָם זֶה "אֱלֹהֵי כֶסֶף וְאֱלֹהֵי זָהָב" (עֵין שְׁמוֹת כ, כ), לְקִנּוּת לוֹ עוֹד מְטוֹס, עוֹד בֵּית, מִהַמְאֻמִּינִים הַטִּפְשִׁים שְׁנוֹתָנִים לוֹ אֵת הַכֶּסֶף שְׁלָהֶם. הוּא

הָאֱלוֹהִים שֶׁל עֲצָמוֹ. זֶה עֵיקָר הַמִּינוֹת וְהָאִפִּיקוֹרְסוֹת, אֶהְבֵּת
הַהֶפְקָרוֹת, 'עֲבָדָא בְּהֶפְקִירָא נִיחָא לִיה' (כְּתוּבוֹת דָּף יא עמוד א)
עֲבָד נֹחַ לוֹ בְּהֶפְקָר, עֲבָדִים שֶׁל הֵיכָר הָרַע נָח לָהֶם בְּהֶפְקָרוֹת בְּכָל
הַבְּחִינוֹת וְהַעֲנִינִים, בְּחַיֵּי נִשְׁוֹאִין, בְּתַאוּת מָמוֹן, בְּלַחֲיוֹת בְּלִי
חֶשְׁבוֹן "אֲכַל וְשָׂתוּ כִּי מָחָר נָמוּת" (יִשְׁעִיָּה כב, יג). וּמִכֵּיּוֹן
שֶׁהַעֲקָר יִהְיֶה אֶצֶל הַמַּלְכוּת וְאִנְשֵׁי הַשְּׁלֵטוֹן הֵם יַעֲשׂוּ הַכָּל כְּדִי
לְהִישָׁאֵר בְּשְׁלֵטוֹן וְלֹא יַעֲנִין אוֹתָם שׁוֹם דְּבָר חוּץ מֵעֲצָמָם (שׁו"ת
דְּבָרֵי יִצְיָב יוֹרָה דְּעָה סִימָן רִיחַ אוֹת א).

וְגַם הָעֲנִין הַזֶּה שֶׁהַמַּלְכוּת תִּהְיֶה לְמִינוֹת הוּא חֵלֶק מִתְּהִלָּתָא
הַגְּאוּלָּה. שֶׁכָּאֲשֶׁר הָאָדָם בּוֹטֵחַ בְּאִיזָה פֶּת רִוְחָנִי גַם אִם הוּא
שָׁקֵר, הוּא מְדַמֵּן שֶׁלִּפְעָמִים הַכֶּתֶּה הַזֶּה עוֹנָה. וְאִם הוּא לֹא עוֹנָה
אוּלֵּי לֹא עֲשִׂיתִי מִסְפִּיק כְּדִי לְשִׁמוּעַ, אֲבָל בְּרַגַע שֶׁהָאָדָם מְאָבֵד
אֶת הַכָּל, הוּא תוֹלֵה אֶת הַכֶּתֶּה רַק בְּעֲצָמוֹ, בְּרַגַע שֶׁהוּא מְקַבֵּל אֶת
הַמַּכָּה, נִגְמָר. אֵין לוֹ יוֹתֵר בְּמָה לְתִלּוֹת. אֵין לוֹ אִיזוֹ תְּקוּהָ. אִתָּה
הֵייתָ הָאֱלוֹהִים שֶׁל עֲצָמְךָ, נִגְמָר.

וְזֶה מָה שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יַעֲשֶׂה לְפָנַי בּוֹא עֵת הַמְּשִׁיחַ. לֹא יִהְיֶה
לְכוּפָרִים שׁוֹם תְּקוּהָ. אִתָּה הָאֱלֹהִים שֶׁל עֲצָמְךָ ? בּוֹא תִתְּמוּדָד. זֶה
מָה שֶׁהִיא בְּמַצְרִים. פְּרָעָה הָרָשָׁע הִחֲזִיק אֶת עֲצָמוֹ כְּאֱלוֹהִים וְאָמַר
עַל עֲצָמוֹ: "לִי יְאוּרִי וְאִנִּי עֲשִׂיתִינִי" (יִחֲזָקְאֵל כט, ג). אֵין בְּעִיָּה,
אִתָּה אֱלוֹהִים ? עַל הַהִתְחַלָּה, קִבֵּל מַכָּה. הַנִּילוּס אֱלוֹהִים ? קִבֵּל מַכָּה.

הַטָּלָה אֱלֹהִים? יַעֲשׂוּ מִמֶּנּוּ קָרְבָּן פֶּסַח. עֲכָשְׁיוּ בּוֹא נִרְאָה אִיךְ אַתֶּם
מִתְמוּדָדִים. "בְּכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אַעֲשֶׂה שְׁפָטִים אָנִי ה'" (שְׁמוֹת
יב, יב).

רַחֲמָנִים יוֹתֵר מֵאַלְקִים

רַבִּי נַחֲמָן מִבְּרֶסְלָב בְּלִקְוֵי מוֹהֲר"ן (תּוֹרָה יח אוֹת ג) כּוֹתֵב, שֵׁישׁ
הַרְבֵּה אַנְשִׁים שְׁמֵרַחֲמִים יוֹתֵר מֵאַלְקִים. מִי שֶׁאֵין לוֹ אֲמוּנָה
בְּשִׁלְמוֹת וְנִדְמָה שֵׁישׁ לוֹ רַחֲמָנוּת עַל הָעוֹלָם וְרוֹצֶה לְהִנָּהֵיג אֶת
הָעוֹלָם, זֶה בְּחִינַת 'מַלְכוּת תְּהִפּוּף לְמִינּוּת'. 'מַלְכוּת' הִיא כְּנוֹי
לְשִׁכְנָה. וְהוּא כְּבִיכּוֹל אוֹמֵר שֶׁהַשְּׁכִינָה לֹא מְנַהֶלֶת אֶת הָעוֹלָם
טוֹב. אַז הוּא מְכַנֵּס אֶפִיקוֹרְסוֹת. כְּאוֹמֵר מַלְכוּת תְּהִפּוּף לְמִינּוּת.

הַקֶּב"ה מְנַהֵל אֶת הָעוֹלָם. 'מְנַהֵג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד, וּבְרִיּוּתוֹ
בְּרַחֲמִים', וְהֵם מְחַלִּיטִים לוֹ, מְסַכְּנִים אֱלֹהִים, מְסַכְּנִים אֱלֹהִים, יֵשׁ
חֲתוּלִים עֲזוּבִים, יֵשׁ קֶרֶן רָעַב בְּאַפְרִיקָה, צָרִיךְ לַעְזוֹר לוֹ.
מְקִימִים אֶרְגוֹן שְׁלֹא יִכָּחַד הַמִּין שֶׁל הַמְּקַקִּים שְׁנִמְצָא בְּאִירוּפָּה,
אוֹ לְהַקִּים בֵּית חוֹלִים לַעֲכָבְרוּשִׁים חוֹלִים. אֵין לָהֶם מָה לַעֲשׂוֹת.
מְסַכְּנִים.

יֵשׁ אָנְשִׁים מְקַבְּצִים נְדָבוֹת. לְמִי? לְקִנּוֹת אוֹכֵל לְכָלִּים עֲזוּבִים. הֵם לְקַחוּ אֶת כָּל הַכָּלִים הָעֲזוּבִים, וְהֵם מְאַמְצִים אוֹתָם. וְהֵם בּוֹכִים, אֵין לָנוּ כֶּסֶף. רַגַע אֵין יְהוּדִים עֲזוּבִים, אֵין יְהוּדִיּוֹת עֲזוּבֹת? אֵין תּוֹמִים וְאַלְמָנוֹת? אֵין חוֹלִים? יֵשׁ לוֹ רַחֲמִים עַל כָּל דָּבָר "רְאִיתָ אֵיךְ הָאֲרֵיזָה טָרַף אֶת הַזֶּפֶרָה? מִסְפֵּנָה הַזֶּפֶרָה חָבַל עָלֶיהָ". מַה אַתָּה מִתְעַרֵּב? הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנַהֵל וּמְנַהֵג אֶת הָעוֹלָם, תְּסַמֵּךְ עָלָיו! הוּא מְנַהֵג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד וּבְרִיּוּתָיו בְּרַחֲמִים. זֶה הַצּוּרִי שֶׁל "תְּמִים תְּהִיָּה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ" (דְּבָרִים יח, יג). תִּבְטַח שֶׁהַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רַחֲמָן בְּאֻמָּת, וְהוּא יוֹדֵעַ לְהִנָּחֵג.

וְאִין תּוֹכַחַת

אַחֲרֵי שְׁאַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ חוֹצְפָה יִסְגָּא וּמִלְכוּת תִּהְפֹּךְ לְמִינוּת, אִם הִיָּה אֶפְשָׁר לְשַׁפֵּר אֶת זֶה וּלְתַקֵּן אֶת זֶה, לְהוֹכִיחַ לְהַעִיר אֶת הָאֲנָשִׁים וְהָיוּ שׁוֹמְעִים, אִזּוּ זֶה לֹא הִיָּה כְּזֶה נִזְרָא. אֲבָל הַסִּימָן הַבָּא הוּא וְאִין תּוֹכַחַת. תִּנְסָה לְהוֹכִיחַ, תִּנְסָה לְדַבֵּר, לֹא יִהְיוּ מוֹכְנִים לָבוֹא וּלְשַׁמֵּעַ. וְלֹא רַק שְׁלֹא מוֹכְנִים לְשַׁמֹּעַ עוֹד מִבִּיאִים רָאִיָּה מִהִמְשָׁנָה שֶׁהֵם לֹא צָרִיכִים לְשַׁמֹּעַ הָרִי כְּתוּב וְאִין תּוֹכַחַת, אִזּוּ נִגְמַר, אִזּוּ אִין מַה לְהוֹכִיחַ. זֶה לֹא נִכּוֹן 'זֹאת הַתּוֹרָה לֹא תִּהְיֶה מִחֻלָּפֶת' (וּכְבָּר עֲמַדְנוּ עַל זֶה בְּאַרְכָּה בְּשׁו"ת אֶךְ טוֹב לִישְׂרָאֵל חֵלֶק ד' סִימָן כִּז' וְעִין שָׁם בְּאוֹת ז'). אֲנַחְנוּ נִמְשִׁיךְ לָבוֹא וּלְהַגִּיד אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה, הַשּׁוֹמֵעַ יִשְׁמַע וְהַתְּדַל יִתְדַל.

וְיֵשׁ כָּאן גַּם עוֹמֵק נוסף. זֶה לֹא רַק סֵתֵם אִין תּוֹכַחַת. לְמַעֲשָׂה, אַחֲרֵי שֶׁהָאָדָם פָּרַק כָּל עוֹל, עַל אָדָם כְּזֶה בְּאֵמֶת אִין מַה לְדַבֵּר אִתּוֹ. הוּא הָאֱלֹהִים שֶׁל עֲצָמוֹ, הוּא הַמוֹסֵר שֶׁל עֲצָמוֹ, וּמִפְּיָן שְׁאִין אָדָם רוֹאֶה חוֹבָה לְעֲצָמוֹ (שְׁבַת דף קיט עמוד א), מִמִּילָא הַמוֹסֵר שֶׁהוּא נוֹתֵן לְעֲצָמוֹ הֵם לֹא דְּבָרִים 'שְׁבַח חוֹבָה'. אִי אֶפְשָׁר יִהְיֶה לְדַבֵּר אִתּוֹ עַל מַעֲשָׂיו הַמְקַלְקְלִים.

לְפָנֵי כַּמָּה שָׁנִים הִתְפָּרַסְם שְׁבִיבִית סֵפֶר חֲלוּנֵי נִכְנֵס תִּלְמִיד לְכַתָּה לְקַח סֶרְגָּל בְּרִזָּל הַתְּנַפֵּל עַל הַמּוֹרָה וּפִתַּח לָהּ אֶת הָרֹאשׁ. שְׁאָלוּ אוֹתוֹ: "לָמָּה עָשִׂיתָ אֶת זֶה?" וְהוּא עָנָה: "הִלְכְּתִי לְמוֹרָה, אִמְרַתִּי

לָהּ, תַּעֲלִי לִי צִיּוֹן בְּמִכְחָן, הִיא לֹא הִבִּינָה. פִּתְחֹתִי לָהּ אֶת הָרֹאשׁ,
כִּכָּה הִיא תִּבְיִן. הִיא אֲשַׁמָּה. אִם הִיא הִיָּתָה מַעֲלָה לִי צִיּוֹן, לֹא
הִיָּתִי עוֹשָׂה לָהּ כָּלוּם". הַמֶּשֶׁג הַזֶּה שֶׁל אֵין תּוֹכַחַת, שְׂאִי אֶפְשָׁר
לְבוֹא וּלְהוֹכִיחַ, יַחַד עִם חוֹצֵפָא יִסְגָּא, זֶה יִהְיֶה מַצֵּב בְּלִתִּי נִסְכָּל.

וּכְבָּר הַזְכָּרְנוּ לְעִיל אֶת מֶאֱמַר הַגְּמָרָא בְּסִנְהֶדְרִין (דף צז עמוד א)
'אֵין בֶּן דָּוִד בָּא עַד שְׂיִתְמַעֲטוּ הַתַּלְמִידִים', גַּם זֶה נִכְלָל בְּאֵין
תּוֹכַחַת, כִּי כְּשֵׁישׁ לְאָדָם רַב אֲמִיתִי וְהוּא תַלְמִיד אֲמִיתִי, מְמִילָא
הוּא מְקַבֵּל תּוֹכַחוֹת, אֲפֹּרָה בְּרַגְעַ שְׁהָאָדָם לֹא מוֹכֵן לְהַקְרָא תַלְמִיד,
וְאֵין לוֹ רַב גַּם אִי אֶפְשָׁר לְהוֹכִיחַ אוֹתוֹ.

הַגְּמָרָא בְּבִרְכוֹת (דף ח עמוד א) כּוֹתֶבֶת, 'לְעוֹלָם יְדוּר אָדָם
בְּמִקּוֹם רַבּוֹ שֶׁכָּל זְמַן שֶׁשְּׁמַעִי בֶּן גֵּרָא קָיָם לֹא נִשָּׂא שְׁלֹמָה אֶת בֵּת
פְּרָעָה', שְׁלֹמָה הַמֶּלֶךְ גָּדוֹל הַחֲכָמִים כָּל זְמַן שֶׁרַבּוֹ שְׁמַעִי בֶּן גֵּרָא
הָיָה קָיָם לֹא נִכְשָׁל בְּדָבָר הַזֶּה, הוּא יָדַע שֶׁהָרַב שָׁלוּ יוֹכִיחַ אוֹתוֹ,
וּשְׁלֹמָה הַמֶּלֶךְ הָיָה חָכָם וּמְקַבֵּל תּוֹכַחָה (עֵין שָׁם בְּרִש"י דִּיבּוּר
הַמִּתְחִיל הָא דְּכַיִּיף לִיה), וּמִיד לְאַחַר פְּטִירַת רַבּוֹ שֶׁכְּבָר לֹא הָיָה
מִי שְׂיוֹכִיחַ אוֹתוֹ נִכְשָׁל 'הַחֲכָם מִכָּל הָאָדָם' שְׁלֹמָה הַמֶּלֶךְ. "אֲנִשִּׁי
אֲמוֹנָה אֲבָדוֹ בָּאִים בְּכַח מַעֲשֵׂיהֶם, גְּבוּרִים לְעֲמוּד בְּפֶרֶץ דּוֹחִים
אֶת הַגְּזֵרוֹת".

רְאִיתִי אֶת זֶה בְּעֵינַי, הָיָה אָדָם מְפָרָס מְאֹד מַחְזִיר בְּתִשּׁוּבָה, הָיָה
מְדַבֵּר טוֹב, עַד הַזְמַן שֶׁהָרַב שָׁלוּ נִפְטָר, אַחֲרֵי שֶׁהָרַב שָׁלוּ נִפְטָר,

נגמר, התחיל לדבר שטיות. כל זמן שיש רב, אתה צריך לתת לו דיין וחשבון.

ישנה תופעה היום הרבה אנשים אחרי שהם חוזרים בתשובה, ולומדים כמה שנים הם מרגישים שהם כבר לא צריכים רב. "אני לומד הכל מהספרים, הם הרב שלי". וזה כלול באין תוכחת. הרי הספר לא יוכיח אותך.

אחד יכול ללמוד בספר חפץ חיים על חמרת לשון הרע ותוך כדי לימוד הוא יאמר לחברותא שלו: "ראית על כמה לאוין שמוליק עובר כשהוא מספר כל הזמן לשון הרע". מול הספר על שמירת הלשון הוא חוטא, הספר לא יוכיח אותו.

ישנה עוד תופעה היום שלוקחים רב אבל רב שנפטר כבר לבית עולמו. אחד בוחר את רבי נחמן מברסלב השני את הרבי מלובביץ'. ואחד בכלל הפליג ולקח את הרמב"ם לרב שלו. אם זה בהנהגות והלכות זה עוד בסדר, אבל מה קורה כשאתה לא הולך בדרך כמו שצריך, מי יפקח לך את העינים, מי יוכיח אותך? הרמב"ם לא יצא מהקבר ויוכיח אותך. גם לא רבי נחמן ולא הרבי מלובביץ'.

יש גם הרבה אנשים שבדקים איזה רב לקחת, הרב הזה מוכיח, השני קשות מדי. "מה אתה אומר על רב פלוני הוא טוב?",

מִחְפָּשִׁים אֶת 'הָרֵב נַח' מִחְפָּשִׁים.. עַד שְׁמוֹצָאִים אֶחָד שְׁאוּמֵר
שְׁכֵלָם בְּסֵדֶר "וְעַמּוּד פּוֹלֵם צְדִיקִים". הוּא לֹא מוֹכִיחַ לֹא גוֹעֵר, 'רֵב
מִחְמֵד', וְאוֹתוֹ עוֹשִׂים עֲטָרָה לְרֹאשׁוֹ, וּמְרוֹמְמִים אוֹתוֹ וּמְנַשְּׂאִים
אוֹתוֹ כָּלִבָּבָם. וְכָל זֶה כְּלוּל בְּסִימָן שֶׁל וְאִין תּוֹכַחַת.

הִגִּיעַ אֵלַי אִיזָה מְקָרָה, וְאֲנִי מְדַבֵּר בְּכוֹנֶנָה בְּרִמְזִים, עַל אֶחָד שְׁנֵהֲיָה
מְאוּד פּוֹפּוּלָרִי בַּעֲבוּר. הִגִּיעוּ כָּל מִינֵי אֲנָשִׁים מִפְּרָסְמִים אֵלָיו,
וְאֲנִי לֹא מִבִּין מַה קָּרָה. יֵצֵא לִי לְהַפְגֵּשׁ עִם אֶחָד הַבָּנִים שֶׁל אֶחָד
הָאֲנָשִׁים הַמְּפָרְסָמִים שֶׁהָלַךְ אֵלָיו. שְׁאַלְתִּי אוֹתוֹ: "אַתָּה יָכוֹל
לְהַגִּיד לִי מַה אָבָא שָׁלְךָ מַצָּא בּוֹ יוֹתֵר מִכָּל הַחֲכָמִים וְהַרְבָּנִים
שֶׁבְּדוֹר?" הוּא עָנָה לִי דְבָר מְדֻהִים: "אָבָא שְׁלִי אָדָם מְכַבֵּד, הוּא
חֹפֵשׁ מִיִּשְׁהוּ שְׁלֹא יִגִּיד לוֹ מַה לַּעֲשׂוֹת, וְהוּא מַצָּא אֶת זֶה אֲצִלוֹ".
אִם הוּא מִחְפָּשׁ מִיִּשְׁהוּ שְׁלֹא יִגִּיד לוֹ מַה לַּעֲשׂוֹת, שְׁלֹא יִלְךְ לְאַף
אֶחָד? לֹא, הוּא רוֹצֵה לְקַיֵּם 'עֲשֵׂה לָךְ רֵב' אֲזִי צְרִיךְ שִׁיְהִי מִיִּשְׁהוּ,
אָבֵל שְׁלֹא יִגִּיד לוֹ מַה לַּעֲשׂוֹת, וּבִדְרוֹךְ שֶׁהָאָדָם רוֹצֵה לִילְךְ בָּהּ
מוֹלִיכִין אוֹתוֹ (מִכּוֹת דָּף י עֲמוּד ב), וְלָכֵן הוּא מַצָּא.

'עֲשֵׂה לָךְ רֵב' (אֲבוֹת פָּרָק א מִשְׁנָה ו) הוּא צוּרֵי תְּמִידִי וְעִבְשׁוּי
שֶׁתּוֹכֵל לִשְׁאוּל אוֹתוֹ לְהַתִּיעֵץ אִיתּוֹ, וְאִם צְרִיךְ גַּם לְקַבֵּל גְּעֵרָה אוֹ
תּוֹכַחָה מִמֶּנּוּ. אָדָם צְרִיךְ לְהַתְרַגֵּל כָּל דְּבָר לִשְׁאוּל אֶת רֵבוֹ, וְכָל
הַנוּטֵל עֲצָה מִן הַזְקֵנִים אֵינוֹ נִכְשֵׁל (מְדֻרָּשׁ רַבָּה פְּרָשַׁת שְׁמוֹת
פְּרָשָׁה ג סִימָן ח).

עֲקֵבְתָא

דְּמַשִּׁיחָא

כּל אֶחָד צָרִיךְ שְׂיִהְיֶה לוֹ רַב גַּם אִם הוּא אָדָם גָּדוֹל וְתִלְמִיד חֲכָם.

וּכְבֹּר מְסֻפֵּר עַל הָרַב הַקְדוּשׁ רַבִּי נַחוּם מְטוֹשְׁרֵנוּבִיל בְּעַל 'הַמְּאוּר עֵינַיִם' שְׁלִילָה אֶחָד נִקְשׁ מֵאֵן דְּהוּא עַל דָּלֶת בֵּיתוֹ וְאָמַר לוֹ שֶׁהוּא מֵלֶאךְ מִן הַשָּׁמַיִם שָׂבָא לְלַמֵּד אוֹתוֹ תוֹרָה !

אָמַר לוֹ הַמְּאוּר עֵינַיִם: "אֲנִי לֹא עוֹשֶׂה דְּבָרִים בְּלִי לְשֹׁאוֹל אֶת מוֹרֵי וְרַבִּי".

עֲזַב הָאֱלֵמוּנֵי אֶת הַבֵּית וְהַמְּאוּר עֵינַיִם שָׁם פָּעֲמִיו לְמַזְרִיטָשׁ לְשֹׁאוֹל בְּעֶצֶת רַבּוֹ הַמַּגִּיד רַבִּי דָּב בֶּר מַמְזִרִיטָשׁ.

הָשִׁיב לוֹ הַמַּגִּיד: "טוֹב שְׁשַׁלַּחְתָּ אוֹתוֹ, שְׁכֵן הָיָה הוּא הַשָּׁטָן בְּעֶצְמוֹ שָׂבָא לְהַכְשִׁילָךְ רַחֲמֵנָא לִיצָלָן..." (סֵפֶר בְּעַל מְתוּק מְדִבֵּשׁ עֲמוּד 264).

בֵּית וַעַד יְהוּיָה לְזִנּוּת

הַסִּימָן הַבָּא הוּא שְׂבִית וַעַד יְהוּיָה לְזִנּוּת. כְּכֹר בְּאַרְנוֹ לְעִיל אֶת הָעֲנָנִין שְׂמִלְכוֹת תַּהֲפֹךְ לְמִינּוּת. וַיִּפְרְקוּ כָּל עוֹל וְלֹא יֶאֱמִינוּ רַק בְּעֶצְמָם. וְאָמְרוּ בְּגִמְרָא בְּסִנְהֶדְרִין (דף סג עמוד ב) 'אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב יוֹדְעִין הָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּעִבּוּדָה זָרָה שְׂאִין בֵּה מִמֶּשׁ וְלֹא עָבְדוּ עִבּוּדָה זָרָה אֲלָא לְהַתִּיר לָהֶם עֲרִיּוֹת בְּפִרְהֶסְיָא'. לֹא מִסְתַּפְּקִים רַק בְּלַחֲטָא, אֲלָא הָרָצוֹן לַחֲטָא בְּפִרְהֶסְיָא, לְהִרְאוֹת שְׂאִין לָהֶם שׁוּם רֶסֶן וְשׁוּם מַעֲצוֹר.

וְזֶה מַה שְׂמִבְּאָר רַבִּי מֵאִיר בֶּן רַבִּי טוֹדְרוֹס הַלּוֹי אֲבוּלְעַפְיָה, מִחֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי לְמַעְלָה מִשְׁמוֹנָה מֵאוֹת שָׁנָה, בְּסִפְרוֹ יֵד רָמָה בְּמִסְכַּת סוּטָה (שם), 'בֵּית וַעַד יְהוּיָה לְזִנּוּת, כְּלוּמַר, עֲתִידִים לִהְיוֹת פְּרוּצִים בְּזִנּוּת עַד שְׂיִזְמְנוּ מְקוֹם בְּפִרְהֶסְיָא לְהוֹעֵד שָׁם עִם הַזִּנּוּת'. בְּדֶרֶךְ כָּלֵל, אָדָם עוֹשֶׂה בְּמִחְשָׁכִים מַעֲשָׂיו וְכִמּוֹ שְׂמוּכִיחַ הַנְּבִיא יִשְׁעִיָּה (פֶּרֶק כט פְּסוּק טו) אֶת דּוֹר חוֹרְבֵן בֵּית רֹאשׁוֹן שֶׁהָיוּ חוֹטְאִים: "הוּא הַמַּעֲמִיקִים מָה לְסַתֵּר עֲצָה וְהָיָה בְּמִחְשָׁךְ מַעֲשֵׂיהֶם וַיֹּאמְרוּ מִי רֹאֵנוּ וּמִי יוֹדְעֵנוּ", אֲבָל לִפְנֵי בּוֹא עֵת הַגְּאוּלָּה כָּל עֲנִינֵי הַפְּרִיצוֹת יִהְיוּ בְּפִרְהֶסְיָא, בְּרַבִּים.

לִפְנֵי 800 שָׁנָה, זֶה הָיָה נִרְאֶה בְּלִי הַבְּנָה, אִיךָ יָכוֹל לִהְיוֹת שְׂיִזְמְנוּ מְקוֹם בְּפִרְהֶסְיָא, לְצַעֲרֵנוּ הַיּוֹם זֶה קוֹרָה.

וַיֵּשׁ כָּאן עוֹד עוֹמֵק נוֹסֵף, רַבִּי נַחֲמָן מִבְּרֶסְלֵב בְּשִׁבְחֵי הָר"ן (סימן טז) דִּבֶּר עַל הַתַּאֲוָה הַזֹּאת וְאָמַר: 'מִי שֶׁהוּא רֶק חֲכָם אָמַת אָפְלוּ גוֹי מֵאַחַר שֶׁהוּא רֶק חֲכָם אָמַת רָאוּי שְׁלֹא יִהְיֶה אֶצְלוֹ הַתַּאֲוָה הַזֹּאת נַחֲשֶׁבֶת כָּלָל'. כִּי כָּל שֵׁשׁ יוֹתֵר דַּעַת וְחֻכְמָה, כָּכָה פָּחוּת יֵשׁ מְקוֹם לְתַאֲוֹת.

וּכְשֶׁנִּדְקֶדֶק בְּדַבָּרֵינוּ הוּא לֹא אוֹמֵר שְׁלֹא יִהְיֶה לְחֻכָּם אֵת הַתַּאֲוָה הַזֹּאת אֲלֵא 'רָאוּי שְׁלֹא יִהְיֶה אֶצְלוֹ הַתַּאֲוָה הַזֹּאת נַחֲשֶׁבֶת כָּלָל', כְּלוּמָר שֶׁבִּפְעֻלָּה זֶה בֶּן נִמְצָא, וְהִסְבִּיחַ לָזֶה, כִּי גַם כְּשֵׁשׁ רַבּוּי חֻכְמָה וְרַבּוּי דַּעַת אִם לֹא מְשֻׁתְּמָשִׁים אֶתְּהָ בְּאֶפֶן הַנִּכּוֹן וּבְאֶפֶן תְּמִידִי, הַתַּאֲוָה תָּשׁוּב וְתִצְמַח בְּיָתֵר שְׂאֵת וּבְיָתֵר עוֹז.

כָּכָה גַם בְּדוֹר עֵקֶבֶתָא דְּמָשִׁיחָא, לְמִירוֹת שִׁיחִיָּה רַבּוּי דַּעַת וְרַבּוּי חֻכְמָה, אִם לֹא יִשְׁתַּמְּשׁוּ בָּזֶה לְעִנְיָנֵי חֻכְמָה אֲמִתִּיִּים שֶׁהֵם הַכֶּרֶת הַבּוֹרָא וְכַדּוּמָה וְכִמוֹ שֶׁפֶתֶב הַרְמָב"ם (הַלְכוֹת יְסוּדֵי הַתּוֹרָה פֶּרֶק א הַלָּכָה א) 'יְסוּד הַיְסוּדוֹת וְעֲמוּד הַחֻכְמוֹת לִידַע שֵׁשׁ שְׁמֵ מְצוֹי רָאוּשׁוֹן מְמַצִּיא לְכָל הַנִּמְצָאִים' — וּמִי שֶׁאֵין לוֹ אֵת יְסוּד הַחֻכְמָה הַזֶּה, מִמִּילָא אֵין לוֹ שׁוּם חֻכְמָה כִּי בְּנִפְל הַיְסוּד נִפְל הַבְּנִיָּן, וְלִכְּן הוּא נוֹפֵל גַּם בְּתַאֲוֹת הַמְּאֻסּוֹת בְּיוֹתֵר עִם כָּל חֻכְמָתוֹ.

וּבְעִנְיָן הַזֶּה יִהְיֶה גַם סוּג שֶׁל נְפוּץ הַשְּׁקוּץ הָאֵלֶּה הַעֲצָמִי הַפֶּפֶרְנִי שִׁיחִיָּה בִּימּוֹת הַמְּשִׁיחַ שֶׁכָּכָל שֶׁהָאָדָם יַחֲשִׁיב אֵת עֲצָמוֹ, 'אֲנִי

‘וֹאֲנִי’ וְ‘וֹאֲנִי’, כְּשִׁפְתָּאֵם יַעֲמֹד לִפְנֵי תַּאֲנָה בְּהַמִּית פְּחוּתָהּ כָּל הָאָגוּ שְׁלוֹ יִתְנַפֵּץ לְרִסְסִים כְּדֵי ‘לְזַכּוֹת’ בְּתַאֲנָה זֹה.

וּכְבָּר כְּתַב רַבִּי יִצְחָק דְּמָן עֶכֶז תַּלְמִיד הָרַמְבַּ"ן לִפְנֵי כֹּ – 700 שָׁנָה בְּסִפְרוֹ מְאִירַת עֵינָיִים (פְּרִשְׁתִּי וַיִּשְׁלַח עֲמֹד עֵז) עַל ‘אַרִּיסְטוֹ הַחֲכָם הַיְדוּעַ רַבּוֹ שֶׁל אֱלֶפְסֵנְדְּרוֹס מוֹקֵדוֹן שֶׁחֲשַׁק בְּאַשֶׁת אֱלֶפְסֵנְדְּרוֹס הַמֶּלֶךְ תַּלְמִידוֹ.

אָמְרָה לוֹ: "חֲכָם כְּמוֹךָ תּוֹבֵעַ דְּבַר זֶה וְאַיָּה חֲכָמְתְּךָ וַיִּרְאֶתְךָ מְאֻלָּקִים?". וְלֹא הָאֲזִין לְדִבְרֶיהָ, וְהָיָה רוֹדֵף אַחֲרֶיהָ יוֹם יוֹם.

עַד שֶׁאָמְרָה לוֹ: "אִם תִּרְצֶה שְׁאֲשַׁמַּע לְךָ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ וּלְמַלְאוֹת בְּקִשְׁתְּךָ, תַּעֲשֶׂה אֶתָּה תַּחִּילָה רְצוֹנִי וּבְקִשְׁתִּי".

אָמַר לָהּ: "וַיִּמָּה בְּקִשְׁתְּךָ?"

אָמְרָה לוֹ: "שְׁאֲרַכְבַּ עָלֶיךָ כְּרוֹכְכֵת עַל הַחֲמוֹר". וְהוּא הִסָּפִים לָזֶה.

הִלָּכָה וְסִפְרָה לְבַעֲלָהּ אֱלֶפְסֵנְדְּרוֹס, וְחִכָּה לַיּוֹם שֶׁקָּבְעוּ וְהִתְחַבֵּא, וַיִּרְאֶה אֵיךְ רַבּוֹ הַחֲכָם הַנוֹדֵעַ מִשְׁפִּיל עֲצָמוֹ בְּפָנָיו אֶשְׁתּוֹ. וּכְשִׁיָּצָא מִמִּחְבֹּאוֹ וַיִּרְאֶהוּ אַרִּיסְטוֹ נִפְלוּ פָנָיו, וַיִּרְצֶה הַמֶּלֶךְ לְהַתִּיז רֹאשׁוֹ, וּמִפְּנֵי שְׂהָיָה רַבּוֹ וְלִמְדוֹ חֲכָמָה נִמְנַע מִלְּהַרְגּוֹ וַעֲשֶׂה לוֹ צְרוּת וְיִסְתוּרִים קָשִׁים, הָרִי אֶתָּה שְׁמַעְתָּ עַל הַיּוֹנִי כַּמָּה הָיָה יֵרָא שְׁמַיִם אָמַר נָבֵל בְּלָבוֹ אֵין אֱלֹהִים'.

עֲקֻבְתָּא

דְּמִשְׁיחָא

זוּ בְּדִיּוּק הַנִּקְדָּה, בְּרִגְעַ שְׁיֵשׁ לְאָדָם רַבּוּי דַּעַת וְחֻכְמָה וְלֹא מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ בְּפִלִּים הַנְּכוֹנִים וּבַעֲנִיָּים רוֹחֲנִיִּים, אֲלֵא רַק לְרוֹמֵם אֶת גְּדוּלְתּוֹ הָעֲצָמִית וְחֻכְמָתּוֹ, הוּא יִשְׁפֹּל בְּתַאֲוָה הַכִּי קִטְנָה וּבְצוּרָה נוֹרָאָה. וְיֵרְאוּ לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם אֵיךְ הוּא הַחֻכָּם הַגְּדוֹל לֹא שׁוֹלֵט בְּעֲצָמוֹ. ה' יַצִּילֵנוּ.

וְהַגָּלִיל יִחְרַב, וְהַגְּבֻלָּן יִשּׁוּם, וְאַנְשֵׁי הַגְּבּוּל יִסּוּכְבוּ מֵעִיר לְעִיר וְלֹא יַחֲנֹנּוּ

וְהַגָּלִיל יִחְרַב, וְהַגְּבֻלָּן יִשּׁוּם, אֱלוֹ הָעָרִים שֶׁהֵם בְּגָבּוּל. וְאַנְשֵׁי
הַגְּבּוּל יִסּוּכְבוּ מֵעִיר לְעִיר וְלֹא יַחֲנֹנּוּ. וְהַדְּבָרִים כְּפִשְׁוּטָם, שֶׁיְהִי
הַרְבֵּה מִלַּחְמוֹת בְּגָבּוּלוֹת, יִחְרִיבוּ אֶת יִשְׁוּבֵי הַסָּפֶר, כְּמוֹ שֶׁלְּצַעֲרָנוּ
קָרָה בְּשִׁמְחַת תּוֹרָה לִפְנֵי שְׁנֵתִים, שֶׁנִּכְנְסוּ הָעָרָבִים בְּגָבּוּלוֹת שֶׁל
עֵזָה, כָּל הַקְּבוּצִים וְהַיִּשּׁוּבִים שֶׁשָּׁם בְּאֶזְזוֹר, הַכֵּל חֶרֶב. וּמָה עוֹשִׂים
הָאֲנָשִׁים, עוֹבְרִים מִמְּלוֹךְ לְמְלוֹךְ, מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, פֶּה זְרוּקִים, פֶּה
זְרוּקִים. אֲרֻגוֹן 'בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם' נִיסָה לַעֲשׂוֹת וּלְעֶזֶר לְמֵאוֹת
מִשְׁפָּחוֹת, אָבֵל כְּמָה אֶפְשָׁר. הַלּוּאִי הִיָּה אֶפְשָׁר לְעֶזֶר לְכוֹלָם.
אֲנָשִׁים מִסְכָּנִים עַד עֲכָשָׁיו זְרוּקִים, הֵם לֹא יְכוּלִים לַחֲזוֹר לְמוֹשָׁב
שֶׁלָּהֶם. אִזּוּ מַעֲבִירִים אוֹתָם מֵעִיר לְעִיר, מֵעִיר לְעִיר, וְאַנְשִׁים כְּבָר
הִתְרַגְּלוּ, כָּל הַזְּמַן שׁוֹמְעִים: "אֲנַחְנוּ מִהַמְּפָנִים שֶׁל הַמִּלְחָמָה",
כְּבָר לֹא מִרְחָמִים עֲלֵיהֶם, מָה לַעֲשׂוֹת, הִתְרַגְּלוּ.

וַיֵּשׁ כָּאֵן עֲגִין נוֹסֵף שֶׁהִזְכַּרְנוּ בַּהֲתַחֲלָה, שֶׁבְּעֵקֶבּוֹת הַמַּשִּׁיחַ יְהִיָּה
צָרִיד לְבוֹא וּלְשִׁמּוֹר מִשְׁמֶרֶת הַקּוֹדֶשׁ, לֹא לְלָכֶת בְּגָבּוּל. וּמִכֵּיּוֹן
שֶׁהָאֲנָשִׁים לֹא יִשְׁמְרוּ אֶת זֶה, מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה יִחְרִיבוּ אֶת גְּבּוּלוֹת
הַמְּדִינָה. מִי שִׁיּוֹדֵעַ לְצַעֲרָנוּ מָה שֶׁעָבְרוּ עִם יִשְׂרָאֵל בְּשְׁנֵתִים
הָאֲחֵרוֹנוֹת מָה אֲנַחְנוּ צָרִיכִים לְלִמּוּד מִזֶּה? אִם הִיָּה גְבּוּל חֲזָק, לֹא

הָיוּ נִכְנָסִים כּוֹחוֹת הַטֹּמָאָה, כּוֹחוֹת הָרָשָׁע. אִם אֵין גְּבוּל חֶזֶק טָרְקָטוֹר הַכִּי פִּשּׁוּט, עוֹקֵר אֶת הַגָּדֵר, וְעֹשֶׂת אֲלֵפִים חִיּוֹת רָעוֹת בָּאוּ וּפָרְצוּ. הִחְרִיבוּ אֶת כָּל הָעָרִים. כַּמָּה צָרִיךְ לִשְׁמֹר עַל הַגְּבוּל הֵן בְּרוּחָנִיּוֹת וְהֵן בְּגִשְׁמִיּוֹת, זֶה בְּדִיּוּק בְּנוֹשָׂא הַזֶּה שֶׁל 'עֲשׂו מִשְׁמֶרֶת לְמִשְׁמֶרֶת'. מְזַלְזָלִים בְּגִדְרוֹת, מְזַלְזָלִים בְּגְבוּלוֹת, וְאַחֵר כִּף הַשֵּׁם יְרַחֵם, כָּל צְרוּעַ וְכָל זָב וְכָל טָמֵא לְנַפֵּשׁ, כָּל חִיָּה רָעָה נִכְנָסֶת בְּלִי בְּעִיָּה. וְהִרְעִיּוֹן שֶׁל וְלֹא יְחֻנָּנוּ, זֶה כְּהֶמְשֵׁף לְעֻנִּין שֶׁל מַלְכוּת תְּהִפֹּךְ לְמִינּוֹת, וּכְמוֹ שְׁאֲמַרְנוּ שֶׁהַמִּין דּוֹאֵג לְעֻצְמוֹ וְאַכְפֶּת לוֹ רַק מַעֲצָמוֹ, וְלֹא מַעֲנִין אוֹתוֹ סֶכֶל שֶׁל הָאֲחֵרִים. אֲנָשִׁים מְסַכָּנִים בְּלִי בֵּית אֵין לָהֶם כֶּסֶף לְקִנּוֹת מִטְרָנָה לְתִינּוּקָת שְׁלָהֶם, 'וְהַמְלָכוֹת' מְסֻבָּבֶת מִמְּסֻבָּה לְמְסֻבָּה, מְמַדִּינָה לְמַדִּינָה. וְדוֹאֵגֶת אֵיךְ לִשְׁמֹר עַל כֶּסֶם הַשְּׁלֵטוֹן.

חֲכָמַת סוֹפְרִים תִּסְרַח וַיֵּרְאֵי חֲטָא יִמָּאסוּ

מָמָה שְׁמַבְאָר שְׁחֲכָמַת סוֹפְרִים תִּסְרַח וַיֵּרְאֵי חֲטָא יִמָּאסוּ, מִשְׁמַע שְׁיִהְיוּ סוֹפְרִים וַיִּהְיוּ יִרְאֵי חֲטָא. רַק מָה? לֹא יוּכְלוּ לִסְבֹּל אוֹתָם. הַיּוֹם הַמְצִיאוּ מִלֵּת גִּנְאִי, 'פְּנִטִי', 'קִיצוֹנִי'. אֲמַרְתָּ אֵת זֶה אֲמַרְתָּ הַכֹּל. כְּשֶׁרוֹצִים לְקַטֵּל מִיִּשְׁהוּ, כִּכָּה קוֹרְאִים לוֹ.

וְאִם הוּא יוֹתֵר מְדִי מְצִיק לָהֶם וְאוֹמֵר אֵת הָאֲמֶת עַל שְׁכָר וְעוֹנֵשׁ, מִיֵּד צוֹעֲקִים עָלָיו וְעַל תַּלְמִידָיו שֶׁהֵם כֵּת. לָמָּה הֵם כֵּת? כִּי הוּא אוֹמֵר, אֵיךְ צָרִיךְ לָלֶכֶת בְּצִנִּיעוּת? כִּי הוּא אוֹמֵר שְׁלֹאֲשֶׁה אֲסוּר לִיצוֹר קֶשֶׁר עִם גִּבּוֹר זָר, כִּי הוּא מְקַרֵּא בְּקוֹל בְּלִי לְהַתְבַּיֵּשׁ אֵת הַפְּסוּק עַל מַחֲלָלֵי שִׁבְתָּ "מַחֲלָלֶיהָ מוֹת יוֹמֶת" (שְׁמוֹת לֹא, יֵד)?

זֶה נִקְרָא חֲכָמַת סוֹפְרִים תִּסְרַח. יֵשׁ סוֹפְרִים, אָבֵל הַחֲכָמָה שְׁלָהֶם תִּסְרַח, לֹא רוֹצִים לְשִׁמוֹעַ אוֹתָם. כָּל כֵּךְ יִשְׁחִירוּ אֵת הַפְּנִים שֶׁל הַסּוֹפְרִים, עַד שֶׁאֵף אֶחָד לֹא יִרְצֶה לְשִׁמוֹעַ אוֹתָם.

זֶה אוֹתוֹ הַעֲנִין שְׁיִהְיֶה שִׁירְאֵי חֲטָא יִמָּאסוּ. אִם אֶתָּה יֵרָא מִהַחֲטָא בּוֹרַח מִעֲבֵרָה בְּעֵינֵי 'הָעוֹלָם' אֶתָּה מָאוּס.

סֵפֶר לִי אֶתְמוּל יְהוּדֵי שֶׁהִתְחַזַּק וַחֲזוֹר בַּתְּשׁוּבָה, שְׁחֲבָרִים מִהָעֶבֶר מִזְמִינִים אוֹתוֹ לְחֻתְנוֹת: "אֶתָּה בָּא לְחֻתְנָה, אֶתָּה חֵיב לְבוֹא אִחִי". וְהוּא מִסְרֵב: "אֲנִי לֹא יָכוֹל לְבוֹא".

וְהֵם מִתְעַצְבָּנִים: "מָה זֶה לֹא יָכוֹל לָבוֹא? אֶתָּה חֵבֵר שְׁלִי. אֲנַחְנוּ כָּבֵר עֶשֶׂר שָׁנִים חֵבְרִים!".

וְהוּא מִנְסָה לְהַסְבִּיר לוֹ שְׂבָאֲרוּעַ הַחֲלוּנִי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה "שֵׁם שְׁעִירִים יִרְקָדוֹן" (יִשְׁעִיָּהוּ יג, כא) בַּר מִינָן סְדוּם וַעֲמוּרָה. וְהֵם מִסְתַּכְּלִים עָלָיו כְּמִשְׁגָּע.

הוּא אוֹמֵר לָהֶם: "אִם תִּחְזֹר בְּתִשׁוּבָה עַד הַחֲתָנָה וְתַעֲשֶׂה אֲרוּעַ נִפְרָד אֲנִי יָבֵא בְּשִׁמְחָה".

הוּא לֹא רוֹצֵה לְהַכְנִיס לוֹ רַעַל לְגוֹף, וְהֵם מִסְתַּכְּלִים עָלָיו בְּמֵאוּס בְּתַעֲבוֹב וְאוֹמְרִים לוֹ: "נִרְאָה לָךְ שְׂאֲנִי יִחְזֹר בְּתִשׁוּבָה וְאֲנִי יִהְיֶה אָדָם 'רַע' כְּמוֹךְ, שְׁלֹא בָּא לְחֲתָנָה שֶׁל הַחֵבֵר הַכִּי קָרוֹב שְׁלוֹ".

מִסְכָּנִים הֵם כָּבֵר מְרַעְלִים, לֹא מְבִינִים אֶת הַחוּמָּרָא שֶׁל הַדְּבָר.

וּכְשֶׁנִּשְׁשִׁים לֵב נִרְאָה, שֶׁבְּתַחֲלָה חֻכְמַת סוּפְרִים תִּסְרַח, וְרַק אַחֵר כִּךְ יִרְאִי חֲטָא יִמָּאָסוּ. הִירִידָה הַרוּחָנִית תִּהְיֶה בְּשִׁלְבִים.

בְּהַתְחָלָה יִסִּירוּ אֲזִינֵיהֶם מִשְׁמוּעַ תּוֹרָה, שְׁלֹא יִהְיוּ מוֹכְנִים לְשְׁמוּעַ אֶל חֻכְמַת הַסּוּפְרִים, וְאַחֲרֵי שֶׁסָּרוּ מִדְּבָרֵי תּוֹרָה, כָּבֵר אֵין הִגָּנָה. כִּי הַתּוֹרָה הִיא הַסֵּם הַיָּחִיד שֶׁיָּכוֹל לְהַכְנִיעַ אֶת הַיִּצָּר הָרַע (עֲיִן קְדוּשִׁין דָּף ל עמוד ב) וּמִמֶּילָא נִכְשָׁלִים בְּחֻטָּאִים. וְלִכֵּן כִּשֶׁהוּא רוֹאֶה אֲנָשִׁים שְׁבוּרָחִים מִהַחֲטָא, זֶה מִפְרִיעַ לוֹ. הוּא מוֹאֵס בָּהֶם

עֲקֻבְתָּא

דְּמִשְׁיחָא

פּוֹגַע בְּהֶם. אָבֵל מִמָּה זֶה הִתְחִיל ? הִתְחִיל מִחֻכְמַת סוּפְרִים תְּסַרַח.
בְּחֻרְף לַעֲזוֹב אֶת הַתּוֹרָה. נִפְלֹת בַּעֲבֻרוֹת, וְלִכֵּן עֲכָשְׁיוֹ אֶתָּה מוֹאֵס
בְּיִרְאֵי חֹטָא.

וְהָאֲמַת, תְּהִיָּה נְעֻדְרַת

וְהָאֲמַת, תְּהִיָּה נְעֻדְרַת. כָּאן, בְּעִנְיַן הַזֶּה, יֵשׁ כַּמָּה וְכַמָּה פְּאוּרִים.

מִבָּאָר בְּאוּצָר הַמְדֻרָשִׁים (עֲרֵךְ מְשִׁיחַ, עֲמוּד 390), 'וְתִהְיֶה הָאֲמַת נְעֻדְרַת, מֵהוּ נְעֻדְרַת שְׁבַעֲלֵי הָאֲמַת נַעֲשׂוּ עֲדָרִים-עֲדָרִים, וּבִוְרָחִים וּמִתְחַבְּאִים בְּמַעְרוֹת וּבְמַחֲלוֹת עֶפֶר, וְנֶאֱסָפִים כָּל גְּבוּרֵי הַדּוֹר, וּבְטָלוּ אֲנָשֵׁי אֱמוּנָה, וְנִגְנְזִים שְׁעָרֵי הַחֲכָמָה, וְהָעוֹלָם עוֹמֵד מִשְׁנָה'. זֹאת אוֹמְרַת, מִרְבֵּי שְׁהַמְצָב יְהִיָּה קָשָׁה, אֲנָשֵׁי הָאֲמַת יִתְחַבְּאוּ, יִכְרְחוּ, יִהְיוּ עֲדָרִים-עֲדָרִים, יִכְנָסוּ וְיִכְרְחוּ בְּמַעְרוֹת, בְּמַחֲלוֹת עֶפֶר. לָמָּה? כִּי יִחַפְּשׂוּ אוֹתָם, יִצְיָקוּ לָהֶם, יִרְצוּ לְהַכְנִיס אוֹתָם לְכָלָא. אַחֲרֵי שְׁחַכְמַת סוֹפְרִים תְּסַרַח, וְיִרְאִי חֲטָא יִמָּאֶסוּ, הַתּוֹצָאָה הִיא, וְתִהְיֶה הָאֲמַת נְעֻדְרַת.

עוֹד מִבָּאָר הַקָּרֵבן הָעֵדָה בִּירוּשָׁלַיִם בְּסוּטָה (פֶּרֶק ט הֵלְכָה ו):
'וְהָאֲמַת תִּהְיֶה נְעֻדְרַת. כְּלוּמַר אִף שִׁיְהִיו אֲנָשִׁים אֲמַתִּיִּים מִכָּל מְקוֹם יִהְיוּ מִכְרָחִים לַעֲשׂוֹת הָאֲמַת בְּהַעֲדָר שְׁלֵא יוֹדַע לְהַמּוֹן הָעַם שִׁיְפָרְשׁוּ מִמֶּנּוּ, וְהִינּוּ שִׁיְהִיו אֲנָשֵׁי אֲמַת, כְּמוֹ שִׁיְהִיו סוֹפְרִים וְיִרְאִי חֲטָא, אֲבָל יִצְטָרְכוּ לְהַסְתִּיר אוֹתָהּ. שְׁלֵא יִדְעוּ שֶׁהוּא שׁוֹמֵעַ לְרַב הָאֲמַתִּי הַזֶּה, שְׁלֵא יִדְעוּ שֶׁהוּא לוֹמֵד תּוֹרָה כָּל הַיּוֹם. שְׁלֵא יִדְעוּ שֶׁהוּא שׁוֹמֵר אֶת הָעֵינִים. תְּהִיָּה אֲמַת, אֲבָל נְעֻדְרַת. בְּמְקוֹם "וַיִּגְבְּהָ לְבֹו בְּדֶרֶכִּי הַשֵּׁם" (דְּבָרֵי הַיָּמִים ב, יז, ו) מְסַתִּירִים אֶת הָאֲמַת

שְׁלָהֶם. אַתָּה לֹא מִבִּין שֶׁהֵם חוֹלִים, תִּשְׁמַח בָּזֶה שְׂאֵתָה בָּרִיא?
לֹא. שְׁלֹא יִדְעוּ שְׂאֲנִי צָדִיק.

שְׂאֵלוּ פַּעַם אֶת הָאֲדָמוֹר רַבִּי מִנַּחֵם מְנַדֵּל מְקוֹצֵק זצ"ל לָמָּה
הָרָשָׁעִים מְצָלִיחִים יוֹתֵר מִשׁוּמְרֵי הַדָּת, עֲנֵה לָהֶם בְּחִרְיָפוּת: "הֵם
עוֹבְדִים אֶת הַשֶּׁקֶר בְּאֵמֶת, וְאֵנְחוּנוּ עוֹבְדִים אֶת הָאֵמֶת בְּשֶׁקֶר". הֵם
לֹא מִתְבַּיְשִׁים לְהִרְאוֹת אֶת תּוֹעֲבוֹתֵיהֶם לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל כְּאֵילוּ
שֶׁהָאֵמֶת אֵצֶלָם, וְאֵנְחוּנוּ מִתְבַּיְשִׁים לְהִרְאוֹת אֶת עֲבוֹדַת ה' שְׁלָנוּ
כְּאֵילוּ אֵנְחוּנוּ עוֹבְדִים שֶׁקֶר חֵס וְשָׁלוֹם.

יֵשׁ אֲנָשִׁים שֶׁחוֹזְרִים בְּתִשׁוּבָה, אָבָל הֵם לֹא מְשֻׁנִּים אֶת הַלְבוּשׁ
שְׁלָהֶם. "שְׁלֹא יִחַשְׁבוּ שֶׁהִשְׁתַּגְּעֵתִי". אַז הֵם הוֹלְכִים כְּמוֹ חֲלוֹנִיִּים,
לִפְעָמִים אֲפִילוּ בְּלִי כִיפָּה. יֵשׁ לָהֶם אֵמֶת, אָבָל הִיא נִעְדָּרֶת, הֵם
מִסְתִּירִים אוֹתָהּ. הֵם אוֹמְרִים אִם אֲנִי אֶרְאֶה מִהִסּוּפְרִים - חֲכָמַת
סוּפְרִים תִּסְרַח, וְאִם אֲנִי אֶרְאֶה כִּירָא חֲטָא - וְיִרְאֵי חֲטָא יִמָּאֶסוּ.
אַז אֲנִי אֶרְאֶה לְכוּלָם שְׂאֲנִי לֹא כְּזֶה וְלֹא כְּזֶה, אֲנִי עֲדִין כְּמוֹ
הַחֲבֵרָה, הוּא אָנוּס, כְּמוֹ הָאֲנוּסִים בַּסְפָּרָד, שֶׁהֵיוּ לְבוּשִׁים
כְּנוֹצָרִים וְשׁוּמְרִים יְהוּדוֹת בִּסְתֵר, כְּכֶה גַם הוּא.

אַמֶּת זוֹ תוֹרָה

דְּבַר נֹסֵף שְׁפָלוּל בְּמָה שֶׁהָאֱמֶת תִּהְיֶה נִעְדָּרֶת, אֱמֶת זוֹ הַתּוֹרָה, "אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ תּוֹרַת אֱמֶת", "תַּתֵּן אֱמֶת לַיַּעֲקֹב" (מִיכָה ז, כ) אֱמֶת זוֹ מִדַּתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁהִיא עֲמוּד הַתּוֹרָה. וּכְבָר הַזֶּפְרָנוּ לְעִיל, שִׁיחִיָּה חֲסָרוֹן בַּתּוֹרָה. אָבֵל כָּאֵן מְבֹאָר שֶׁהָאֱמֶת נַעֲשִׂית עֲדָרִים-עֲדָרִים, כָּל אֶחָד יָבֹוא וַיִּגִּיד הָאֱמֶת אֶצְלֵי הַתּוֹרָה אֶצְלֵי, וְאַחֲרֵים הֵם שֶׁקָּר, רַק אֲנִי יוֹדֵעַ אֶת דֶּרֶךְ הַלִּימוּד, אֶת דֶּרֶךְ הַתּוֹרָה. יִהְיוּ קְבוּצוֹת קְבוּצוֹת. זֶה לֹא יִקְבֹּל אֶת זֶה וְזֶה לֹא יִקְבֹּל אֶת זֶה.

בְּאוֹר נֹסֵף מְבֹאָר הַמֶּהָר"ל בְּסִפְרֵי נֶצַח יִשְׂרָאֵל (פֶּרֶק לה), 'לְעֵתִיד לְבֹא יִסְלַק הָאֱמֶת מִצֵּד עֲצָמוֹ, וְלֹא נִמְצָא אֶצְלֵי אֶחָד הָאֱמֶת, רַק כָּל הָאָדָם כּוֹזֵב. וְזֶה פְּחִיתוֹת גָּדוֹל שֶׁאֵין הָאֱמֶת מִצֵּד עֲצָמוֹ נִמְצָא'.

בְּכָל הַדּוֹרוֹת הָיוּ שִׁקְרָנִים, אָבֵל יֵשׁ שִׁקְרָן שֶׁהוּא לֹא מְסַלֵּק אֶת מִידַת הָאֱמֶת, הוּא רַק לִפְעָמִים מְשַׁקֵּר, הַיּוֹם כְּשֶׁעוֹשִׂים עֵסֶק עִם מִשְׁהוֹ, וְהוּא נִמְצָא "דּוֹבֵר אֱמֶת בְּלִבּוֹ" (תְּהִילִים טו, ב), וּמִקְיָם כָּל מֶה שֶׁהוּא אוֹמֵר, כְּבָר מִתְּפַלְאִים, עוֹשִׂים עָלָיו כְּבָר תּוֹכְנִית שְׁלֵמָה וּפְרָסוֹם הַנֶּסֶם שֶׁהוּא 'יֵצֵא צִדִּיק'. כִּי מִידַת הָאֱמֶת כְּמַעֲט לֹא תִּהְיֶה קִיּוּמָה. כָּל הָאָדָם כּוֹזֵב, כָּל אָדָם שֶׁאֵתָּה מְדַבֵּר אִיתּוֹ יִשְׁקֹר עָלָיו. קַח בְּחֻשְׁבוֹן. לֹא יִהְיֶה מִשְׁגַּח כְּזֶה שֶׁל אֱמֶת.

אֲשֵׁי הַרְבֵּנִית שְׁתַּחֲוִיָּה סִפְרָה לִי שֶׁהִיא שְׁמָעָה פְּעַם בְּאַיִזָּה מְקוֹם
מִשְׁהִי מְשַׁכְנֶנֶת זָקֵן לְקִנּוּת מְשַׁחַת שְׁנִים טְבַעוֹנִית יְקָרָה: "זֶה יַעֲזֹר
לָךְ לַחַיִּים, הַצְחָצוּחַ שֶׁלָּךְ יִשְׁתַּנֶּה לְגַמְרִי, תִּרְגֵּשׁ צָעִיר, זֶה יִבְנֶה
אֶת הַצְפוּי שֶׁל הַשָּׁן", וְעוֹד אֵינְסוֹף מַחְמָאוֹת עַל שְׁפוּפֶרֶת מְשַׁחַת
הַשְּׁנִים שֶׁהִיא רְצָתָה לְמַכּוֹר לְזָקֵן הַמְּסֻכָּן, כְּשֶׁהַזָּקֵן אָמַר לָהּ שֶׁאֵין
לוֹ וּלְאִשְׁתּוֹ שְׁנִים, הִיא אָמְרָה לוֹ בְּלִי לְגַמְגֵּם: מְשַׁחַת הַשְּׁנִים הַזֶּה
טוֹבָה גַּם לְמִי שֶׁאֵין לוֹ שְׁנִים. 'כָּל הָאָדָם כּוֹזֵב'.

נְעָרִים פִּנֵּי זְקֵנִים יִלְבִּינוּ, זְקֵנִים יַעֲמְדוּ מִפְּנֵי קִטְנִים

מִמְשִׁיכָה וְאוֹמֶרֶת הַמִּשְׁנָה סִימָן נוסף: נְעָרִים פִּנֵּי זְקֵנִים יִלְבִּינוּ, זְקֵנִים יַעֲמְדוּ מִפְּנֵי קִטְנִים. הַתּוֹרָה מְצִיחָה "וְהִדְרֹת פִּנֵּי זָקֵן" (וַיִּקְרָא יט, לב), וְהַגְמָרָא אוֹמֶרֶת בְּקִדּוּשֵׁין (דף לג עמוד א) שְׂרָבִי יוֹחֲנָן הָיָה עוֹמֵד לִפְנֵי זְקֵנִים אֲרַמִּיִּים. אֲפִילוּ שֶׁהֵם גּוֹיִם, אָמַר: "כִּמְהָ הִרְפֹּתְקִי עָדוּ עָלֶיהוּ" – כִּמְהָ עָבְרוּ עָלֵיהֶם דְּבָרִים, יֵשׁ לָהֶם נִסְיוֹן בַּחַיִּים, אֵין חֶכֶם כְּבָעַל נִסְיוֹן, 'חֲכָמָה בַּגּוֹיִים תֵּאֱמִין' (מִדְרַשׁ רַבָּה אֵיכָה פֶּרֶשָׁה ב סִימָן יג). וְגַם זֶה יוֹצֵא כְּתוּצָאָה מִמָּה שֶׁהָאֱמֶת תִּהְיֶה נִעְדָּרֶת, לְמִרּוֹת שֶׁהַזָּקֵן הָיָה יוֹדֵעַ יוֹתֵר מִמֶּנִּי, וְזֶה דְּבָר אֱמִיתִי, לֹא מְעַנֵּין אוֹתִי הָאֱמֶת, בָּאִים נְעָרִים וּפְנֵי זְקֵנִים יִלְבִּינוּ. הֵם צוֹחֲקִים עַל הַדּוֹר הַקּוֹדֵם שֶׁהֵם 'פְּרִימִיטִיבִיִּים' (פְּרִי - מִיטִּיב), בְּעֵבֶר עָשׂוּ מִדְּבָקוֹת 'הָעוֹלָם שִׁיף לְצַעֲרִים'.

אם אֵתָּה זָקֵן הָעוֹלָם לֹא שִׁיף אֵלֶיךָ - תָּמוּת. לֹא אֲכַפֵּת לָנוּ.

עוֹד בָּאוֹר עַל דֶּרֶךְ הַדְרָשׁ. מֵרַב בְּנֵי הַנְּעָר שֶׁיַּעֲשׂוּ שְׂטִיּוֹת לַהוֹרִים שְׁלָהֶם, הַהוֹרִים שְׁלָהֶם יִזְקִינוּ וְיִלְבִּינוּ, הַשֵּׁם יִרְחֵם, צַעַר גְּדוֹל בָּנִים. זֶה גַם בְּכָלֵל נְעָרִים פִּנֵּי זְקֵנִים יִלְבִּינוּ. הִפְכוּ אוֹתָם לְלִבָּנִים, תִּשְׁשׁ כָּחֶם. מֵרַב דְּאֻגּוֹת, מָה יִהְיֶה עִם הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת.

וְלֹא דִי בְּכֹךְ אֵלֶּא "זְקֵנִים יַעֲמְדוּ מִפְּנֵי קִטְנִים". הַזְקֵנִים יָבוֹאוּ, וְלֹא תִהְיֶה לָהֶם בְּרִירָה. הֵם יַעֲמְדוּ מִפְּנֵי קִטְנִים, דְּפוּסֵי הַחֲבֵרָה יִכְרִיחוּ אוֹתָם לְנִהוּג כְּבוֹד בְּצַעֲרִים.

וּכְדִי לְהַבִּין אֶת זֶה, נִסְפֵּר:

סֵפֶר רַבִּי יַעֲקֹב קִמְיִנִצְקִי זְכָר צַדִּיק לְבָרְכָה:

בְּאַחַת הַטִּיסוֹת שָׁלוּ שְׁטֵט לְהַפִּיץ תּוֹרָה יַחַד עִם בְּנוֹ, מְקוֹם מוֹשְׁבוֹ בְּמִטּוֹס הָיָה לִיד פְּרוֹפֶסוֹר 'מַכְבֵּד' שֶׁגַּם כֵּן טַס עִם בְּנוֹ. כָּל הַטִּיסָה הֵבִין שֶׁל הָרֵב קִמְיִנִצְקִי דֹאָג לוֹ, "אַבָּא, נַח לָךְ", "אַבָּא תִרְצֶה לְאַכּוֹל?" "אַבָּא תִרְצֶה לְנוּחַ?"

לְעוֹמֶת זֹאת הַפְּרוֹפֶסוֹר כָּל הַטִּיסָה דֹאָג לִבֵּן שָׁלוֹ. "נַח לָךְ? אֶתָּה יוֹשֵׁב טוֹב?"

לְקִרְאָת סוּף הַטִּיסָה, פָּתַח הַפְּרוֹפֶסוֹר בְּשִׁיחָה עִם רַבִּי יַעֲקֹב קִמְיִנִצְקִי. וְשָׂאֵל אוֹתוֹ: "לְמָה אֶצְלָכֶם, הֵבִין דּוֹאָג לְאַבְיוֹ, וְאַצְלָנוּ הָאַבָּא, דּוֹאָג לִבֵּן, לֹא אֶכְפֹּת לָכֶם מִהִילָדִים שֶׁלָּכֶם?"

עָנָה לוֹ רַבִּי יַעֲקֹב קִמְיִנִצְקִי בְּשִׁנְיוֹת: "אַתָּם בְּאוֹנֵיבְרִסְיָטָאוֹת לּוֹמְדִים שֶׁהָאָדָם בָּא מִהַקּוֹף. אִם כֵּן יוֹצֵא שְׂכָל דּוֹר קוֹדֵם, יֵשׁ לוֹ יוֹתֵר שְׂכִיכוֹת לְקוֹף מִהַדּוֹר הַבָּא. וְכִיּוֹן שֶׁאַתָּה יוֹתֵר שְׂרִיף לְקוֹף הָרָאשׁוֹן, בְּרוּר שֶׁתְּכַבֵּד אֶת הֵבִין שְׁלָךְ, שֶׁהוּא פַחוֹת קוֹף מִמֶּךָ, מַה

עֲקֵבְתָּא

דְּמִשְׁיחָא

שְׂאִין כֵּן אֶצְלִינוּ, כֻּלְנוּ יוֹדְעִים שְׁנִבְרָאנוּ מִהָאָדָם הָרָאשׁוֹן שְׁהִיָּה
יָצִיר כִּפְּיוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, 'נִזְר הַבְּרִיָּה', הוּא הַבְּרִיָּה
הַגְדוּלָה וְהַקְדוּשָׁה בְּיוֹתֵר. וְכָל דוֹר קוֹדֵם יֵשׁ בּוֹ יוֹתֵר שְׂיָכוֹת לָאָדָם
הָרָאשׁוֹן, כִּי הוּא יוֹתֵר קְרוֹב לָאָדָם הָרָאשׁוֹן, וְלָכֵן הַדוֹר הַבָּא
מַכְבֵּד אֶת הַדוֹר הַקֹּדֶם."

וְזֶה גַם נִכְלָל בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ בְּאַמְרָם - זִקְנִים יַעֲמִדוּ מִפְּנֵי קִטְנִים.
שְׁהַזְקָנִים יַכְבְּדוּ אֶת הַקִּטְנִים. כִּי לְפִי אֱמוּנָתָם הַמְּשַׁבֶּשֶׁת יֵצֵא לָהֶם
שְׁהַזְקָנִים יִהְיוּ יוֹתֵר קוֹפִים, מִהַצְעִירִים, וְלָכֵן הַקּוֹפִיקוּ הַזָּקֵן צָרִיךְ
לַכְבֵּד אֶת הַקּוֹפִיקוּ הַצָּעִיר, שֶׁהוּא פָּחוֹת קוֹף מִמֶּנּוּ.

בֶּן מְנַבֵּל אַב, בֵּת קָמָה בְּאַמָּה, כָּלָה בְּחִמּוּתָהּ, אוֹיְבֵי אִישׁ, אֲנָשֵׁי בֵּיתוֹ

בֶּן מְנַבֵּל אַב – מְנַבֵּל, פְּרוּשׁוֹ מְבֹזָה, מְבִישׁ. כְּמָה אַבּוֹת נִמְצְאִים
בְּפִסְטוּאַצְיָה כְּזוֹ שֶׁהֵם מְבֹזִים עַל יְדֵי הַבָּנִים שְׁלֵהֶם. אוֹ בְּגִלּוֹל
מַעֲשֵׂיהֶם, אוֹ כִּי הֵבֵן חֲצוּפָה וְצוּעֵק וּמַשְׁפִּיל אֶת אָבִיו.

בֵּת קָמָה בְּאַמָּה – מְדַיִיק רַבִּי עֲמֻנוּאֵל חֵי רִיקִי – הִיָּה מַחֲכָמִי
אֵיטְלִיָּה לִפְנֵי יוֹתֵר מְשַׁלֵּשׁ מְאוֹת שָׁנָה. וְנִרְצַח עַל קִידּוּשׁ הַשֵּׁם
חָנְקוֹ אוֹתוֹ עִם הַתְּפִלִּין שְׁלוֹ. הַשֵּׁם יִרְחֵם – בְּפְרוּשׁוֹ עַל הַמְּשֻׁנָּה
הוּן עֲשִׂיר בְּסוּטָה (שָׁם), שִׁים לֵב לְמַאֲמֵר הַתֵּנָּא בֶּן מְנַבֵּל אַב, אָבֵל
לֹא כְּתוּב קָם עָלָיו. אָצֵל הָאֲמָא נֶאֱמַר בֵּת קָמָה בְּאַמָּה יוֹתֵר חֲמוּר,
כִּי הֵבֵן, עַל פִּי רוֹב הוּא לֹא יִרְבִּיץ לֹאֲבָא. 'גְּלוּי וְיָדוּעַ לִפְנֵי מִי
שָׂאֵמֵר וְהָיָה הָעוֹלָם שֶׁהֵבֵן יֵרָא מֵאֲבִיו יוֹתֵר מֵאֲמוֹ' (קִדּוּשִׁין דְּרָף
לֹא עֲמוּד א) הוּא מְפַחֵד, מִהָאֲבָא הַגָּדוֹל. אָבֵל בֵּת קָמָה בְּאַמָּה,
הִיא מִמֶּשׁ תְּקוּם עָלֶיהָ, הַבֵּת תִּרְבִּיץ לֹאֲמָא, כִּי הָאֲמָא חִלְשָׁה יוֹתֵר,
וּבְעוֹלָם אַכְזוֹר לֹלָא תוֹרָה רַק הַחֲזֵק שׁוֹרֵד. יִהְיֶה כְּזֶה דְּבָר, הַשֵּׁם
יִרְחֵם.

גַּם כָּלָה בְּחִמּוּתָהּ – כְּמָה מְרִיבוֹת יֵשׁ שֶׁל שְׁלוֹם בֵּית שְׂמִינִיעִים עַל
הַנוֹשָׂא הַזֶּה לְבִתֵּי הַדִּין? הַחֲמוּת שֶׁהִיא הָאֲמָא שֶׁל הַבַּעַל רָכָה עִם
הַכָּלָה שְׁלָה, וְהָאִשָּׁה מְמַרִידָה אֶת הַבַּעַל נֶגֶד אָמוֹ, אוֹ הָאֲמָא

ממרידה את בנו נגד אשתו, ואש המחלוקת פורצת עד לב השמים.

אויבי איש, אנשי ביתו – פעם אחת הגיע אלי מקרה של שלום בית. הבעל ממרמר אמר לי: "אתה לא מבין, אתה חי עם האויב הכי גדול שלך באותו בית". השם ירחם. זה אויבי איש אנשי ביתו. אתה חי עם האויב הכי גדול שלך, ואתה צריך לחלוק איתו את החיים. ואם מתגרשים חצי חצי בכל הנכסים, מתקנים בו הקללה שבפרשת פי תבא (פרק כח פסוק לג) "פרי אדמתך וכל יגיעך יאכל עם אשר לא ידעת והיית רק עשוק ורצוץ כל הימים".

היום זה כבר מקבל, מתחתנים, עושים סידור נכסים לפני החתונה, 'מה ששלי שלי ומה ששלך שלך', אם מתגרשים האשה לא מקבלת רק כתובה, מקדימים רפואה למכה, כבר כשהוא מתחתן הוא לוקח בחשבון שהוא יתגרש. אחד אמר לחבר שלו שהזמין אותו לחתונה: "החתנה הזאת אני לא אוכל לבוא, אבל אני אבוא לחתנה השניה. אל תדאג". הוא יודע שהוא בטוח יתגרש. על פי מה שבדקו הממחים בצבור שאינו שומר תורה ומצוות כל זוג שלישי מתגרש. השם יצילנו.

ברעננה, לפני כמה זמן התפרסם תחקיר, שם כל זוג שני מתגרש. שם הם רוצים "להתגרש", נמאס להם מהר, חמשים אחוז מתגרשים. יש מקומות שגם יותר.

מֶרֶן רֵאשׁ הַיְשִׁיבָה רַבִּי מֵאִיר מֵאֲזִיז וַצ"ל סֵפֶר: שֶׁהָעִיר גְּבָעֵתִים הָיְתָה עִיר חִלּוּנִית. עַד שֶׁרַבִּי יִנּוֹן חוּרִי וַצ"ל פָּתַח שָׁם כּוֹלָל. בְּגִבְעָתִים הָיָה מִשְׁהוּ נִזְרָא. מִתּוֹךְ שְׁלוֹשָׁה זִוּגוֹת, שְׁנַיִם מִתְגַּרְשִׁים. שְׁנֵי שְׁלִישׁ! וְזֶה רְמוּז בַּשֵּׁם 'גְּבָעֵתִים' 'ג' - זֶה שְׁלוֹשׁ זִוּגוֹת, 'ב' - שְׁנַיִם מִתּוֹכָם, בְּעִתֵּי־יָם, מִתּוֹךְ ג' זִוּגוֹת יֵשׁ שְׁתֵּי בְּעִתֵּי־יָם.

וְגַם בְּזֶה, הַכָּל קָשׁוּר לְכָל הָעֲנִינִים הָאֵלּוּ לִפְנֵי כֵן. שְׂאָדָם לֹא מִקְבֵּל תּוֹכַחַת, הוּא לֹא יָכוֹל לְשִׁמוּעַ תּוֹכַחָה מֵאִשְׁתּוֹ, הָאִשָּׁה לֹא יְכוּלָּה לְשִׁמוּעַ תּוֹכַחָה מִבְּעָלָהּ, לֹא מִבִּינָיִם מֵה זֶה, הַכָּל גָּאֻהָ, הַכָּל שִׁחְצָנוּת.

סֵפֶר הָרַב מְרַדְּכִי אֵלִיהוּ וַצ"ל:

כְּשֶׁהָיִיתִי בְּבֵית הַדִּין בְּבֶאֱר שָׁבַע הִגִּיעַ אֵלַי מִקְרָה שֶׁל זִוּג שֶׁרָצָה לְהִתְגַּרֵּשׁ. הִבְעֵל הָיָה יְהוּדִי שֶׁעָלָה מִתּוֹנִים, תָּמִים, שֶׁהִתְחִיל לַעֲבוֹד בְּאֵיזָה מְקוֹם יָחִיד עִם חֲבֵרִים 'יִשְׂרָאֵלִים', וְהִתְחַבֵּב עַל חֲבֵרָיו מִהָעֲבוּדָה. אָמְרוּ לוֹ: "אוּלֵּי תַעֲשֶׂה לָנוּ אֵיזָה עָרֵב אֲצִלְךָ בְּבֵית, מִפְּגֵשׁ חֲבֵרְתִּי". הִסָּפִים.

הַזְמִין אֶת כּוֹלָם לְבֵיתוֹ. וְאִשְׁתּוֹ תּוֹנִיסָאִית תְּמִימָה פְּשׁוּטָה. הִיא יוֹדַעַת, בְּזִמָּן שֶׁהִגְבֵּרִים מְדַבְּרִים, הִיא בֹצֵד, הִיא בָּאָה מִגִּישָׁה לָהֶם כִּיבוֹד וְשִׁמָּה אֶת זֶה עַד הִפָּתַח שֶׁל הַסְּלוֹן וְלֹא נִכְנָסָת. כְּמוֹ הָעֲנִיעוֹת שֶׁל אֲמוּתֵינוּ הַצְדִּיקוֹת וְהַקְדוּשׁוֹת. כְּשֶׁהֵם רָאוּ אֶת זֶה

הם צחקו עליו (יראי חטא ימאסו), "מה זאת אשתך? היא מפחדת שגוראה אותה? למה היא שמנה? למה היא מכערת? מה זה היא לא באה לשבת אתנו קצת", בזו אותו וכישו אותו בבית שלו. והאשה מסכנה, שומעת את בזיונה ושוקקת.

היהודי הזה פאב לו כל כך שבזו אותו, הוא רצה להראות לכולם שגם הוא 'ישראלי', ושאת התמימות והענוה התוניסאית השאיר בתוניס. החליט לגרש את אשתו הצדיקה והצנועה. הלך לבית הדין בבאר שבע, גרש אותה.

חפש ישראלי, צברית. היה לו כסף. הביא אחת כזו והתחתן איתה. ואז הוא החליט להזמין את כל החברים 'הישראלים' שלו 'לתוויה מתקנת'. והפלה 'הישראלי' יושבת עם כולם, צוחקת עם כולם, השם ירחם. כל החברים הרעים שלו התמאזו לו: "כל הכבוד, סוף סוף הבאת מישהי נורמלית, כלבבנו" תוך כדי שהם יושבים וצוחקים, הוא מבקש ממנה: "את יכולה להכין לנו משהו לשותות?", הוא רגיל לבקש מאשתו.

והפלה התדשה היא צברית ישראלית, שיצאת השמים ממנה והלאה, אמרה לו: "למה מה קרה שאני יכין, לך תכין אתה, אני פה מדברת עם החברים". הוא פעם עליה והתחיל לצעק עליה: "אמרתי לך – תכיני, קומי מפה ותכיני עכשיו" והיא עונה לו בחצפה. התחילו לריב, עד שהפלה הצברית הישראלית תפסה

בְּקִבּוּק זְכוּכִית וְשִׁבְרָה לֹא אוֹתוֹ עַל הָרָאשׁ. זֶה הַיִּשְׂרָאֵלִית
 "כָּל־כְּבִינוּ". חֲתָכִים עֲמוּקִים בְּרָאשׁ, דָּם, הִגִּיעַ אֲמִבּוּלָנִס אֲשֶׁפְּזוּ
 אוֹתוֹ, וְאַחֲרֵי טָפוּל אַרְוֶה יֵצֵא מִבֵּית הַחֹלִים לְשֶׁר לְבֵית הַדִּין הוּא
 רוּצָה לְהַתְגַּרֵּשׁ מִהָאִשָּׁה הַיִּשְׂרָאֵלִית. גִּרֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה הַשְּׂנִיָּה,
 הַפְּסִיד כְּמָה עֲשָׂרוֹת אֲלֵפֵי דוּלָרִים כְּתֻבָּה, וְעַכְשִׁיו הוּא הַבֵּין מַה
 הוּא הַפְּסִיד הוּא רָצָה לְחַזֹּר לְאִשְׁתּוֹ הָרֵאשׁוֹנָה.

אָבֵל הָאִשָּׁה הָרֵאשׁוֹנָה כָּבֵר לֹא הִיָּתָה מוֹכֵנָה.

הַמִּקְרָה הָזֶה הִגִּיעַ לְרַב אֲלִיָּהוּ שֶׁהָיָה דִּין בְּבֵית הַדִּין בְּבֹאֵר שְׁבַע.
 הוּא נִיסָה לְעֻזּוֹר לְבַעַל הָזֶה, וּלְשַׁכְנֵעַ אֶת הָאִשָּׁה, בְּסוּף הָאִשָּׁה
 אָמְרָה שֶׁרַק אִם הִנָּאוֹן רַבִּי רַפָּאֵל כְּדִיר צָבֵאן, שֶׁהָיָה רַב הַעֲדָה,
 יִגִּיד לָהּ לְחַזֹּר אֵלָיו הִיא מוֹכֵנָה. הָרַב אֲלִיָּהוּ שָׁלַח לְרַבִּי רַפָּאֵל
 כְּדִיר צָבֵאן אֶת הַסְּפּוּר וְחִפָּה לְתַשׁוּבָתוֹ. וְהָרַב עָנָה לוֹ: "תִּגִּיד
 לְאִשָּׁה שֶׁהִיא יְכוּלָה לְחַזֹּר וּלְהַתְחַתֵּן אִתּוֹ, כִּי אַחֲרֵי שֶׁנִּפְתַּח לּוֹ
 הָרָאשׁ מִהַבְּקִבּוּק, נִכְנָס לּוֹ קֶצֶת שְׁכָל".

זֶה נִקְרָא אוֹיְבֵי אִישׁ אֲנָשִׁי בֵּיתוֹ.

פְּנֵי הַדּוֹר כְּפָנֵי הַכֶּלֶב

פְּנֵי הַדּוֹר כְּפָנֵי הַכֶּלֶב, מִבָּאָר הַגָּאוֹן הַקָּדוֹשׁ רַבִּי עֲמִנּוּאֵל חֵי רִיקִי בְּחוֹן עֲשִׂיר בְּסוּטָה (שָׁם) דְּבָר מִבְּהִיל, 'כֶּלֶב הוּא עֹז פָּנִים, וְשׁוֹנָה בְּאוֹלָתוֹ. וְאֵף עַל פִּי שְׂתִיזְסֵרוּ בִּיסוּרִים עַל עֲוֹנָם, יַחֲזִירוּ לְכִסְלָה'.

כְּלוּמַר כֶּלֶב בָּא לְתַקֵּף אוֹתָךְ, אַתָּה נוֹתֵן לוֹ בְּעִיטָה הוּא עוֹד פַּעַם חוּזֵר, עוֹד פַּעַם וְעוֹד פַּעַם. "כֶּלֶב שָׁב עַל קִיאוֹ כֵּן כָּסִיל שָׁב עַל אוֹלָתוֹ" (מִשְׁלֵי כו, יא), כִּכָּה יִהְיֶה הַדּוֹר שֶׁל עֲקֵבְתָּא דְּמַשִּׁיחָא, יִהְיוּ יִסּוּרִים קָשִׁים מְאֹד. וַיַּחֲזִירוּ עוֹד פַּעַם עַל הַטָּעִיּוֹת.

כּוֹלֵם זֹכָרִים שְׁהִיָּה מִלְחָמָה, נִכְנָסוּ מִחֲבָלִים, הֶרְגוּ, שָׁחֲטוּ, "קוֹל דּוֹדֵי דּוֹפֵק" (שִׁיר הַשִּׁירִים ה, ב), הִישׁוּבִים שֶׁשָּׁמְרוּ שִׁבְתָּ לֹא נִזְדָּקוּ אֲלֵיהֶם לֹא פָּרְצוּ.

יְשִׁיבַת תַּפְרָח הַמְּשִׁיכָה בַּהֲקָפוֹת כְּרָגִיל הֵם לֹא שֶׁעָרוּ שְׂכַחְצִי שְׁעָה מֵהֶם מִתְחוֹלֵל טֶבַח.

זֶה לֹא מִסְפִּיק בְּרוּר שֶׁהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר עַל לִוְמָדֵי הַתּוֹרָה.

וְהַכּוֹפְרִים בְּשִׁלְהֶם, 'לֹא! צָרִיךְ לָגִיס אֶת כָּל שׁוֹמְרֵי הַשִּׁבְתָּ, אֶת כָּל בַּחוּרֵי הַיְּשִׁיבוֹת'. אַתָּה לֹא מִפִּיק לְקַחֲתִים? זֶה הַכּוֹנֵה, פְּנֵי הַדּוֹר כְּפָנֵי הַכֶּלֶב.

לפני יותר משלשים שנה שמעתי מאחד הבני דודים שנפטר (גבריאל כחלון ז"ל) שהתחזק, שהוא שמע פרוש על פני הדור בפני הכלב, שפמו שלכלב יש אף מקדימה וזנב מאחורה, יהיו הרבה פאלה עם אף מקדימה וקוקו מאחורה.

יש פאן באור עמוק יותר, אמרו בגמרא בשבת (דף קנה עמוד ב) 'יודע הקדוש ברוך הוא בכלב שמזונותיו מועטין לפיכך שוהה אכילתו במעיו שלשה ימים', לכלב יש עכול אטי, הוא יכול לאכול יותר, אבל מצד הטבע שלו העכול שלו אטי יותר.

ככה גם יהיו פני הדור העכול הרוחני שלהם יהיה אטי, אתה אומר לבן אדם: "תבוא לשעור", במקום לשמוח על הזכות הוא אומר לך: "תודה כבר שמעתי שיעור השבוע, תן לי להרגע כמה ימים ממה ששמעתי". יש לו עכול אטי, אטי. הספיק לי, שבעתי, תן שלושה ימים הפסקה".

"תן להתאגרר קצת, קשה יותר מדי לשבת ללמוד אתה יודע". שלא יהיה לחץ הפל לאט - לאט". אדם למד תורה, עושה הפסקה כל כך גדולה.

וככה בכל דבר רוחני, אם התפלה מתארכת, הוא כבר לא יכול לסבל, קצת תפילה והוא שבע לכמה ימים.

סִפֵּר לִי חֲזֹן אֶחָד: "הָיָה יוֹם כִּיפּוּר אֶחָד שֶׁהִשְׁקַעְתִּי כָּל כּוֹן בְּפִיּוּטִים, בְּחֻזְנוֹת מְסֻרְתִּי אֶת הַנֶּפֶשׁ, עִם כָּל הַקְּשֵׁי שֶׁל הַצּוּם.

בְּסוּף יוֹם כִּיפּוּר מִגִּיעַ אֵלַי אֶחָד הַמִּתְפַּלְלִים, אוֹמֵר לִי: "הֲרֵגְתָּ אוֹתְנוּ", לֹא יָשַׁר כַּח לֹא חֲזָק וּבְרוּךְ, "הֲרֵגְתָּ אוֹתְנוּ". אִם זֶה הָיָה אֵיזֶה מִשְׁחָק כְּדוּרְגָל, הוּא הָיָה מְצֻטָּעַר לָמָּה הַמִּשְׁחָק נִגְמַר כָּל כּוֹן מֵהָר. וְזֶהוּ פָּנֵי הַדּוֹר כְּפָנֵי הַכֶּלֶב, מֵה שֶׁצָּרִיךְ לְהִיּוֹת הַפָּנִים שֶׁל הַדּוֹר כָּל עֲנִינֵי הַקְּדוּשָׁה, אֲנָשִׁים שְׂבָעִים מֵהֶם מֵהָר.

הֵבֵן אֵינוֹ מִתְבִּישׁ מֵאֲבִיו

מִמְשִׁיכָה וְאוֹמֶרֶת הַמִּשְׁנָה סִימָן נֹסֵף, הֵבֵן אֵינוֹ מִתְבִּישׁ מֵאֲבִיו, זֹאת אוֹמֶרֶת, חוּץ מִזֶּה שֶׁהֵבֵן מִנְּבֵל אֵב שֶׁהִזְכֵּרְנוּ שֶׁהוּא מְבֹרָה אוֹתוֹ. הֵבֵן יָכוֹל לִחְטֹא מֹדֵל הָעֵינִים שֶׁל אָבָא שָׁלוֹ, לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים שֶׁל פְּרִיצוֹת וְשֶׁל זְנוּת.

בֵּת יְכוּלָה לִלְכֹּת בְּצוּרָה נֹרְאָה לִפְנֵי אִמָּא שְׁלָה וְהִיא לֹא מִתְבִּישָׁת.

הֶרְבֵּה פְּעָמִים הֵבֵן וְהֵבֵת לֹא מִתְבִּישִׁים מִהֶהוּרִים כִּי גַם הֶהוּרִים לֹא כְּאֵלָה צְדִיקִים, "כִּי מִשְׁרֵשׁ נָחַשׁ יֵצֵא צָפַע" (יִשְׁעִיָּהוּ יד, כט) הַתְּפוּחַ לֹא נֹפֵל רְחוּק מִהָעֵץ, וְלִפְעָמִים הַתְּפוּחַ רָקוּב כִּי הָעֵץ רָקוּב.

יֵשׁ כָּאֵן עוֹד רָמָז נֹסֵף, הֵבֵן אֵינוֹ מִתְבִּישׁ אֶפִּילוֹ מֵאֲבִיו שְׁבַשְׁמִים. אָדָם לֹא מִבֵּין שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נֹתֵן לוֹ חַיִּים אֶפִּילוֹ שֶׁהוּא מַכְעִיס אוֹתוֹ.

עֲזָרָא הַסּוֹפֵר (בְּפֶרֶק ט פְּסוּק ו) אוֹמֵר: "וְאוֹמֶרֶה אֱלוֹהֵי בּוֹשָׁתִי וְנִכְלַמְתִּי לְהָרִים אֱלוֹהֵי פְּנֵי אֱלִיד, כִּי עֲוֹנוֹתֵינוּ רַבּוּ לְמַעַלָּה רָאשׁ וְאִשְׁמַתְנוּ גְּדֻלָּה עַד לְשָׁמַיִם".

עֲזָרָא הַסּוֹפֵר הַתְּבִישׁ, הַיּוֹם בֶּן אָדָם לֹא מִתְבַּיֵּשׁ, כְּמוֹ שְׂאוֹמֵר
הַכּוֹפֵר הַזֶּה מֵאֲנִיס פְּרִידְמָן שְׂדוּרֵשׁ לְחֶרְדִּים וּמִבִּיֵּאִים אוֹתוֹ
בְּמוֹסְדוֹת דְּתִיִּים, "שְׂאָלוּקִים צְרִיךְ לְבַקֵּשׁ מֵאַתְּנוּ סְלִיחָה, הוּא
גֵרֵם לָנוּ לַעֲשׂוֹת עֲבִירוֹת, הוּא אָשֵׁם", זֶה נִקְרָא הַבֵּן אֵינוֹ מִתְבַּיֵּשׁ
מֵאַבְיוֹ. זֶה הַחֲצָפָה הַנּוֹרָאָה הַזֶּה אֱלֻקִּים נוֹתֵן לָךְ כּוֹחַ שֶׁל דִּיבוּר,
אֱלֻקִּים נָתַן לָךְ לְשׁוֹן. וְאַתָּה מְבַזֶּה אוֹתוֹ וְלֹא חוֹשֵׁב אֶפִּילוֹ
לְהַתְבַּיֵּשׁ.

וְעַל מַה יֵּשׁ לָנוּ לְהַשְׁעֵן? עַל אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים

אַבְל, הַמְשָׁנָה מְסִימָת, וְעַל מַה יֵּשׁ לָנוּ לְהַשְׁעֵן? עַל אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים.

וְנִרְמֶז כָּאן בְּמַה שְׁכָּתֵב בְּלִשׁוֹן שְׁאֵלָה עַל מַה יֵּשׁ לָנוּ לְהַשְׁעֵן? שְׁיִהְיוּ הָרַבָּה אַנְשִׁים שְׁיִשְׁאָלוּ וַיְבָרְרוּ, עַל מַה יֵּשׁ לְהַשְׁעֵן? כִּי הַיֵּצֵר הָרַע יִמְשִׁיף לְתַת לְאַנְשִׁים דְּמִיּוֹן שְׁיִישׁ כְּמַה אֲפִשְׁרוּיּוֹת שְׁיִישׁ לָהֶם עַל מִי לְהַשְׁעֵן רַק צָרִיף לְבַחֵר, עַל הַצָּבָא, עַל הַמְּשָׁלָה, וְעַל זֶה אוֹמֵר הַתָּנָא, לֹא, יֵשׁ לָנוּ לְהַשְׁעֵן רַק עַל אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים.

לְמִרוֹת כָּל הַחֲרָבָן, לְמִרוֹת כָּל הָעֲנִינִים הַבְּעִיטִים שְׁיִהְיוּ, יֵשׁ לָנוּ לְהַשְׁעֵן עַל אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים. בְּתוֹף כָּל הַחֲרָבָן הַקָּב"ה יִהְיֶה מְצוּי וְשִׁיף לְכָל אֶחָד. "קְרוֹב הַשֵּׁם לְכָל קוֹרְאִיו, לְכָל אֲשֶׁר יִקְרְאוּהוּ בְּאֵמֶת" (תְּהִילִים קמ"ה, יח). "בְּצֹר לֵךְ וּמִצָּאוֹף כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים וְשִׁבְתָּ עַד ה' אֱלֹקֶיךָ וְשִׁמְעַתָּ בְּקִלּוֹ. כִּי אֵל רַחוּם ה' אֱלֹקֶיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם" (דְּבָרִים ד, ל - ל"א).

וְזֶה מַה שְׁמַסִּים הַתָּנָא וְאוֹמֵר לְמִרוֹת הַכָּל תִּדְעַ לָךְ, יֵשׁ לָךְ מְשַׁעֲנָת. "שְׁבֻטְךָ וּמְשַׁעֲנֶתְךָ, הֵמָּה יִנְחֲמוּנִי" (תְּהִילִים כג, ד). זֶה אֲבִינוּ

שְׂבִשְׂמִים. לְדַעַת שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, הוּא אָבִינוּ שְׂבִשְׂמִים. הוּא אָבִינוּ וְהוּא מְלַכְנוּ. וְהַשְׁעָנוּת הַזֹּאת, זֶה הַדְּבָר הַיְחִיד שֶׁיִּכּוֹל לָבוֹא וּלְהַצִּיל אוֹתָנוּ. בְּלִי זֶה הָאָדָם יֵאבֹד אֶת הַשְּׁפִיּוֹת. וּכְכֹל שְׁהָאָדָם יוֹתֵר יִדְבֹק בְּקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, בְּעֲנִינִים שֶׁל אֲמוּנָה, שְׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְרַק הוּא מְנַהֵל אֶת הָעוֹלָם, וְהוּא זֶה שֶׁעוֹשֶׂה הַכֹּל, וְהַכֹּל זֶה נְסִיּוֹן, וּבְגִלָּל קָשִׁי הַנְּסִיּוֹן הוּא גִילָה אֶת הַנְּסִיּוֹנוֹת הַלְלוּ מֵרֹאשׁ עַל יְדֵי עֲבָדָיו הַחֲכָמִים.

הַרְבֵּה אֲנָשִׁים חוֹשְׁבִים שֶׁהֵם נִשְׁעָנִים עַל ה' וְהֵם בְּאֶמֶת לֹא, כִּי כְּשֶׁהָאָדָם בָּא לְהַשְׁעֵן עַל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, יֵשׁ הֶמּוֹן מַחִיצוֹת שֶׁיִּפְרִיעוּ לוֹ, וְהֵם הָעֲבָרוֹת הַמְשֻׁטִּינִים הַמְקַטְרָגִים שְׂמַקְיָפִים אוֹתוֹ (עֵין בְּרָכוֹת דף ו עמוד א) הַמַּחֲצוֹת הַלְלוּ הֵן הָעֲבָרוֹת. וְצָרִיךְ לְהַסִּיר אֶת הַמַּחֲצוֹת הַלְלוּ לִפְנֵי הַהַשְׁעָנוּת עַל הַבוֹרָא, כִּי אִם לֹא אַתָּה תִּשְׁעֵן עַל הַשָּׁטָן, כִּי הוּא מְקִיף אוֹתְךָ, הוּא אוֹפֵף אוֹתְךָ.

וּמִיד כְּשֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה הוּא קְרוֹב לַה' כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חז"ל בְּיוֹמָא (דף פו עמוד א) 'אָמַר רַבִּי לִוי גְּדוּלָּה תְּשׁוּבָה שְׂמַגְעַת עַד כֹּסֵא הַכְּבוֹד שֶׁנֶּאֱמַר "שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹהֶיךָ" (הוֹשֵׁעַ יד, ב). וְרַק עַל יְדֵי זֶה הָאָדָם יוֹשֵׁעַ מִכָּל עֲנִינֵי עֲקֵבְתָּא דְּמַשִּׁיחָא שְׂמַקְיָפִים אוֹתוֹ, 'וְאֵין יִשְׂרָאֵל נִגְאָלִים אֲלֵא בַּתְּשׁוּבָה' (עֵין סִנְהֶדְרִין דף צז עמוד ב, וּבְרַמְבָּ"ם הַלְכוֹת תְּשׁוּבָה פֶּרֶק ז הִלְכָּה

(ה), עַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה אָדָם זֹכֶה לְהִתְקַרֵּב אֶל ה' וְאֵז הוּא יָכוֹל לְהַשְׁעִין עָלָיו וְלִהְיוֹת רְגוּעַ וּבִטּוּחַ.

כָּל אָדָם צָרִיךְ לָבוֹא וּלְזַכֵּר אֶת הַפְּסוּק בַּפֶּרֶשֶׁת וְזֹאת הַבְּרָכָה (פֶּרֶק לג פְּסוּק כט): "אֲשֶׁרִיךְ יִשְׂרָאֵל, מִי כְמוֹד עִם נוֹשֵׁעַ בָּה'", שֶׁעָקֵר תְּשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל תִּהְיֶה אֵךְ וְרַק בְּהֶשֶׁם, "וְשׂוֹא תְּשׁוּעַת אָדָם" (תְּהִלִּים ס, יג) "אֲרוּר הַגִּבֹּר אֲשֶׁר יִבְטַח בְּאָדָם" (יְרֵמְיָה יז, ה) "כְּרוּד הַגִּבֹּר אֲשֶׁר יִבְטַח בָּה'" (יְרֵמְיָה יז, ז), וְעַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה וְהַבְּטָחוֹן בַּבּוֹרָא תִּתְּבַרֵךְ יִזְכּוּ לִגְאֻלָּה אֲמִתִּית בְּנִחַת. "בְּשׁוּבָה וְנִחַת תִּשְׁשַׁעוּן" (יִשְׁעְיָהוּ ל, טו), אֲמֵן בֵּן יְהִי רְצוֹן.

דְּמִשִּׁיחָא

עִקְבָּתָא

להורדת ספרי הרב
אפרים כחלון שליט"א
בהלכה ובאגדה סרוק:

<https://www.beezrathashem.org/e-books>

ניתן ליצור קשר במייל:

RabbiEfraim@BeEzratHaShem.org

בטלפון: 054-8447655

או בפייסבוק: הרב אפרים כחלון

יוצא לאור ע"י ארגון בעזרת השם

עקבתא דמשיחא - סימני הגאולה שבפתח...

בעולם רווי סערות, בלב תקופה סוערת של בלבול רוחני וחברתי, נשמעים יותר ויותר קולות הגאולה, סימנים נסתרים וגלויים שמרמזים כי אנחנו עומדים בפתחו של עידן חדש.

בספרו המרתק, הרב אפרים כחלון שליט"א פורש בפני הקורא מסע מאיר עיניים אל נבואות חז"ל ודברי רבותינו הקדושים על ימות המשיח. דרך מקורות עמוקים, סיפורים מרגשים מהדור האחרון, וביאור בהיר לכל אדם, נחשף הקורא לתמונה שלמה של המציאות הרוחנית שאנו חיים בה.

כיצד נזהה את הסימנים שהגאולה מתקרבת?
מהו הסוד לשרוד את מבחני הדור האחרון בשלום?
ומה הפתרון האמיתי שחז"ל גילו כדי להינצל ולהיות שותפים בגאולה?

ספר זה אינו רק מסע של ידע, אלא קריאה להתעוררות, להתחזקות באמונה ולתיקון אישי וכללי.

הקריאה בו פותחת את העיניים, מנחמת את הלב ומעוררת תקווה אמיתית:

הגאולה כבר דופקת על הדלת - האם נפתח לה?

הרב אפרים כחלון הינו רב, מחנך ומחבר עשרות ספרי קודש וחיידושים. ראש אב בית הדין ורב ארגון התורה והחסד „בעזרת השם“ בראשות הרב ירון ראובן שליט"א, המחזיר אלפי אנשים בתשובה בארץ ובעולם, ופועל ללא לאות לקירוב לבבות, ולרווחת עם ישראל ברוחניות ובגשמיות.

ספריו הרבים זכו להסכמות רבות מגדולי הדור, ומופצים בעשרות אלפי עותקים בארץ ובעולם.

www.BeEzratHaShem.org

